

Centru de cercetare și
documentare în domeniul
integrării imigranților

BAROMETRUL INTEGRĂRII IMIGRANȚILOR

România Văzută de Imigranți.
Povești de Viață

Raport al cercetării calitative realizată
cu resortisanți ai țărilor terțe

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului “Centru de cercetare și documentare în domeniul integrării imigranților”, implementat de Asociația Română pentru Promovarea Sănătății în parteneriat cu Fundația Soros. Proiectul a fost finanțat din Fondul European de Integrare a Resortisanților Țărilor Terțe prin Programul general “Solidaritatea și gestionarea fluxurilor migratorii” (ref: IF/11.01-03.01) al Uniunii Europene, gestionat în România de Ministerul Afacerilor Interne, prin Inspectoratul General pentru Imigrări ca autoritate contractantă.

Programul anual 2011

Data publicării: iunie 2013

Adresa de sesizări: Asociația Română pentru Promovarea Sănătății, str. Soldat Velicu Ștefan, nr. 43, 023255, sector 2, București, România

Fundația Soros, str. Căderea Bastiliei, nr. 33, 010613, sector 1, București, România

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene.

Autori:

Victoria Nedelciuc (coordonator)

Denisa Ionescu

Daniela Tarnovschi

Barometrul Integrării Imigranților

**România văzută de imigranți.
Povești de viață**

**Raport al cercetării calitative
realizată cu resortisanți ai țărilor terțe**

CUPRINS

Obiectivele cercetării	5
Metodologia cercetării	7
România - țară de destinație	9
Categoriile de imigranți	10
Organizațiile imigranților din România	33
Concluzii și recomandări	35
Povești de viață	37
1. Drumul de la bursier al statului român la posibil viitor cetățean	37
2. Țara găsită - X., dintr-o țară arabă, musulmană	43
3. O.: „Integrarea depinde în primul rând de mine”	53
4. Cât de mult știm să valorificăm, ca societate, ceea ce au să ne ofere străinii?	57
5. P.A.: „Țara aceasta mi-a dat ce e mai scump, mi-a dat cetățenia, ce altceva să mai dea?”	61
6. În continuă mișcare – o viață de ”expați”	65
7. B.L. ”Am și zis la început: hai să vin aici că e cam ca la noi, dar ei sunt în Uniunea Europeană. E versiunea noastră europeană”.	70
8. A.G.: ”Eu vreau ceva, vreau să fac masterat. Aici sau în altă țară, nu prea contează pentru mine”	75
9. ”Îmi place în România, dar nu le-aș recomanda altora să vină”	78
10. Imigrant sau emigrant?	80
11. Trei ani și un master în România.....	81
12. România este doar o țară în care imigranții vin să facă bani, nu ca să se integreze	83
13. ”Viața de student e frumoasă, chiar dacă esti imigrant”	84
14. România - obiect de studiu	87
15. Integrare în România pe proprie răspundere	89
Anexe	92
Anexa I. Ghid de interviu individual semistructurat	92
Anexa II. Întrebări pentru interviul de grup	95

Obiectivele cercetării

Activitatea de cercetare din cadrul proiectului *Centru de cercetare și documentare în domeniul integrării imigranților*, și-a propus să dezvolte instrumente de cercetare inovatoare ale fenomenului integrării imigranților în societatea românească și să surprindă opiniile asupra procesului de integrare al imigranților din România. Întrebările de la care a pornit cercetarea au fost următoarele: care este țara de destinație ideală pentru imigrant și cât de aproape este România de acest ideal?

Pentru a putea răspunde la acestea, echipa proiectului a elaborat dimensiunile integrării pornind de la literatura de specialitate în domeniu și de la consultările cercetătorilor din domeniu care au avut loc în cadrul workshopurilor. Dimensiunile prin prisma cărora am analizat procesul integrării imigranților sunt următoarele:

- Drepturile imigranților
- Cursurile de limbă română
- Serviciile accesate de către imigranți:
 - asistență medicală
 - servicii sociale
 - locuire
- Accesul imigranților
 - la educație
 - pe piața muncii
 - la cetățenie
- Relația imigrantului cu instituțiile din România
- Discriminare și percepții

Pornind de la aceste dimensiuni am realizat cinci categorii care au fost denumite *niveluri ale integrării*:

NIVELUL 0, AL DESCHIDERII. O societate închisă, care se izolează și își ferece granițele, este în întregime ostilă imigrării. Chiar dacă din punct de vedere legal este permisă venirea străinilor, societatea rămâne închisă dacă populația nu recunoaște și nu acceptă alteritatea. Integrarea imigranților nu se poate realiza fără o minimă deschidere a societății. Prin urmare am considerat că aceasta este punctul zero. Acest nivel include două dimensiuni, *libera circulație* (deschiderea legală), respectiv *recunoașterea și acceptarea alterității/diferențelor* (deschiderea mentalităților).

NIVELUL 1, AL ACCEPTĂRII DIFERENȚELOR. După deschiderea societății, mergând în direcția integrării, pasul următor este dat de înțelegerea și acceptarea diferențelor. Acest lucru înseamnă o preocupare sistematică reflectată în politici naționale și locale – deci o *planificare strategică* (prima

dimensiune), precum și afirmarea *nediscriminării* ca normă socială (a doua dimensiune). De asemenea, mai înseamnă facilitarea accesului străinilor la cultura autohtonă (dimensiunea a treia, *limbă și educație*), precum și înțelegerea nevoii primare de *reîntregire a familiilor* (a patra dimensiune).

NIVELUL 2, AL SPRIJINULUI DE BAZĂ PENTRU INTEGRARE. Lumea contemporană recunoaște drepturile sociale de bază și tratatele internaționale includ obligațiile statelor de a asigura accesul nediscriminatoriu la acestea. Includerea imigranților în programele publice de sprijin este un nou pas înspre integrare și un nou nivel în schema noastră. Trei dintre cele patru dimensiuni propuse (*sănătate, muncă și bunăstare*) se referă la acțiunea statului, iar cea de-a patra (*sprijin social*) la acțiunile societății, fie că sunt individuale sau ale unor grupuri de indivizi (formalizate sau nu).

NIVELUL 3, AL INCLUZIUNII. Mergând mai departe de satisfacerea nevoilor de bază, la acest nivel vorbim de oportunitățile pe care o societate le oferă străinilor să își exprime și să își dezvolte armonios latura culturală și spirituală a individului (*societate și cultură*), să participe activ la treburile publice (*implicare civică*) și chiar să primească ajutor special pentru a-și împlini visul (*discriminare pozitivă*).

NIVELUL 4, AL CETĂȚENIEI. Vorbind în continuare de ideal, este de la sine înțeles că obiectivul oricărui imigrant – adică al persoanei care se stabilește în altă țară – este să devină parte a corpului cetățenesc din țara gazdă. Ultimul nivel și ultima dimensiune a integrării este *cetățenia*, adică integrarea politică a imigranților.

Metodologia cercetării

Ceea ce ne-am propus în etapa de dezvoltare a metodologiei acestei cercetări calitative a fost să surprindem legătura dintre motivațiile de a migra, experiența șederii în România și planurile de viitor ale unora dintre persoanele care au ales să vină în România pentru perioade mai scurte sau mai lungi. Aceste trei etape importante în povestea de migrație a unei persoane au constituit elementele cheie ale discuțiilor pe care le-am purtat cu imigranții pe care i-am interviuat.

Metoda de culegere a datelor pe care am utilizat-o pentru acest studiu a fost aceea a interviului semistructurat. Am ales această metodă pornind în primul rând de la tema cercetării, interviul semistructurat fiind cel mai adecvat mod de a avea acces la informații despre parcursul fiecărui subiect în procesul de integrare în societatea românească. Interviul oferă subiectului posibilitatea de a vorbi liber și de a-și exprima neîngrădit opiniile, fără a fi contrazis de către intervievator. Se creează o atmosferă de încredere și respect ceea ce permite respondentului să împărtășească aspecte delicate din viața lui. Resortisanții țărilor terțe cu care am realizat interviurile au fost selectați pornind de la următoarele criterii: intenția de a se stabili în România și durata șederii în România.

Metoda prin care am selectat subiecții cu care am realizat interviurile a fost contactarea ONG-urilor care oferă consiliere imigranților, pentru a ne facilita accesul către mediatorii culturali ai comunităților de imigranți din România. Din păcate mediatorii culturali nu au fost extrem de receptivi, astfel că fiecare dintre membrii echipei a fost implicat în procesul de identificare al imigranților prin intermediul propriilor rețele sociale. Criteriile de selecție pe care le-am folosit au fost durata șederii în România și intenția de stabilire. Aceste criterii au fost stabilite ca fiind cele mai relevante pentru selectare imigranților pornind de la scopul cercetării calitative, întrucât intenția stabilirii, dar și durata șederii sunt influențate direct de gradul de integrare pe care îl resimt imigranții.

Am realizat 15 interviuri cu resortisanți din țări terțe în perioada 15 februarie-15 aprilie 2013. De asemenea, pe lângă aceste interviuri cu imigranți am realizat și interviuri cu reprezentanți ai asociațiilor imigranților cu ajutorul cărora am reușit să înțelegem mai bine anumite aspecte care țin de experiența de integrare a imigranților¹. Limitele metodei au fost în primul rând legate de disponibilitatea scăzută a subiecților de a ne povesti detaliat experiența lor de migrație. În unele cazuri, limba de discuție a fost engleza din cauza nivelului de cunoaștere scăzut al limbii române, fapt care influențat într-un fel sau altul modul în care s-au desfășurat interviurile.

Interviurile au fost concepute ca fiind povești de viață tocmai pentru a putea surprinde mai bine traiectul individual al fiecăruia, povestea personalizată din care apoi să putem extrage aspectele

¹Analiza informațiilor culese în cadrul interviurilor cu reprezentanți ai asociațiilor imigranților se regăsește în raportul referitor la actorii insitituționali responsabili de integrarea imigranților.

generale în urma unei analize aprofundate. În cadrul acestui raport am inclus câteva dintre poveștile de viață pe care le-am realizat pentru a ilustra mai bine cele afirmate în acest raport.

De asemenea, deoarece singura politică publică de afirmare pozitivă pe care am identificat-o în cazul cetățenilor străini este acordarea de burse de studiu pentru cetățenii Republicii Moldova, am realizat un focus cu grup cu beneficiarii acesteia. Analiza rezultatelor focus-grupului se regăsește în capitolul *Politica afirmativă a statului român față de RTT: burse pentru studenții din Republica Moldova*

NOTA AUTORILOR

Așa cum am precizat mai sus, acest raport este realizat pe baza analizei interviurilor și a focus-grupurilor realizate cu imigranți din România. Scopul nostru nu a fost să elaborăm o analiză a legislației în vigoare și nici să verificăm veridicitatea celor afirmate de persoanele cu care am discutat. Scopul acestui raport este să prezinte modul în care este văzută România ca țară de destinație de către imigranți și să prezinte perspectiva lor asupra experienței de integrare. Dat fiind acest lucru, ne asumăm posibilitatea ca unele afirmații surprinse în acest raport să contrazică prevederile legislației în vigoare. Pentru informații referitoare la situația legislației românești în domeniul imigrației și integrării puteți consulta raportul integrat al Barometrului Intergării Imigranților.

De asemenea, întrucât în etapa de identificare a imigranților cu care să realizăm interviuri ne-am propus să nu ne îngustăm foarte mult paleta de criterii pentru a acoperi o arie cât mai largă de situații, în acest raport am inclus analizele interviurilor realizate. Respondenții au fost atât cetățeni ai țărilor terțe cu ședere legală veniți în scop de studii, muncă, afaceri sau reîntreirea familiei, cât și cu refugiați și beneficiari de protecție subsidiară. Deși de cele mai multe ori situația resortisanților din țări terțe care au ședere legală și au venit în România ca rezultat al unei migrări voluntare, este tratată separat de situația subiecților mișcării forțate – solicitanți de azil, refugiați și beneficiari ai unor forme de protecție subsidiară –, am ales să includem ambele categorii în analiză pentru că ne interesează să vedem cum este percepută România de către toate categoriile de străini. Prin urmare, chiar dacă, tehnic, cele două categorii sunt diferite din punct de vedere al legislației și procedurilor aplicate de Inspectoratul General pentru Imigrări (în continuare IGI), scopul de a vedea cum li se pare integrarea în România ne-a determinat să le includem în analiză.

România - țară de destinație

Motivații

Pentru cei intervievați în cadrul acestei cercetări, deci care au acceptat să împărtășească cu noi povestea lor de viață, România a ajuns țară de destinație mai degrabă întâmplător fără ca să existe un interes anume din partea imigratului pentru această țară.

Dacă vorbim de imigranții veniți pentru studii de cele mai multe ori România este preferată fie datorită parteneriatelor cu statele de origine ale studenților străini, fie deoarece există o rudă care a studiat/locuiește aici și care a recomandat România ca fiind țara potrivită pentru studii de calitate și nu foarte costisitoare sau pentru a începe o nouă viață.

„Am venit ca să studiez. Am avut o posibilitate să dau examen pentru România și am luat, prin contract. Mi s-a părut interesant România. Nimeni nu mai venise aici.” (student străin în România despre venirea în România)

În cazul imigranților ajunși aici pentru reîntregirea familiei, România s-a întâmplat să fie țara de origine a soțului/soției și să ofere suficient de multe oportunități cât să nu determine plecarea către o altă destinație.

În ceea ce privește subiecții migrației forțate în România, refugiații și beneficiarii de măsuri de protecție subsidiară, România este mai degrabă țara în care s-a ajuns din întâmplare în etapele critice care au determinat plecarea din țara de origine, dar în care totuși s-a reușit integrarea mai mult sau mai puțin.

Pentru imigranții antreprenori și cei veniți pentru muncă, România este mai degrabă o țară în care lucrurile merg mai bine decât în țara lor de origine, acesta fiind printre singurele motive de a rămâne, cel puțin deocamdată.

În cele mai multe cazuri legătura imigranților intervievați cu țara lor de origine slăbește cu timpul, se simt mai degrabă acasă în România. Ei păstrează relații cu familia de origine dacă aceasta mai este în țara natală, dar nu vizitează foarte des locurile unde s-au născut. În plus, și-au făcut în timp prieteni români, dar păstrează și prietenii cu alți imigranți veniți din țara lor pe care îi ajută, le oferă informații despre procedurile ce trebuie urmate pentru a obține permisul de ședere.

Categorii de imigranți

În continuare vom prezenta sintetic situația dimensiunilor de integrare în cazul unor categorii de imigranți cu care am discutat. Această sinteză a fost elaborată urmărind lista dimensiunilor integrării prezentate mai sus pentru fiecare categorie de imigranți cu care am realizat interviuri. De asemenea, la finalul acestei analize, sunt prezentate integral poveștile de viață ale celor cu care am discutat.

Studentul străin în România

Pentru studentul străin, România este o țară cu care țara sa are un acord bilateral în domeniul educațional în baza căruia beneficiază de bursă de studii; sau o țară în care a fost mai ieftin să vină să studieze domeniul care îl interesa și pe care acasă nu avea posibilitatea să-l studieze din cauza conflictelor militare sau a lipsei domeniului din paleta educațională.

Dintre categoriile de persoane cu care am discutat pe durata culegerii datelor, pentru cei 6 studenți a fost cel mai ușor să învețe limba română datorită **cursurilor de limbă** de care beneficiază în anul pregătitor pe care îl petrec în România. Din discuțiile avute cu cei care au fost studenți în România la începutul anilor '90 a rezultat faptul că ei nu au avut asigurate astfel de cursuri. Străinilor veniți la studii pare să le fie mai ușor să folosească și să înțeleagă limba română. Deși nu au fost descrise ca fiind extrem de bine organizate, aceste cursuri par să fie cruciale în procesul de integrare al unui străin. Obligația de a participa la aceste cursuri îi asigură studentului străin elementele de bază în comunicare și înțelegerea societății gazdă. Cei care sunt motivați, sau doar curioși, ajung să vorbească româna foarte bine după ce iau meditații individuale sau pur și simplu vorbesc foarte mult cu colegii și prietenii. Printre problemele semnalate de către beneficiarii cursurilor de limbă română a fost faptul că aceste cursuri sunt predate de profesori care nu vorbesc o limbă străină și care explică noțiunile de limbă prin metode adecvate vorbitorilor nativi.

„Am avut niște prieteni români și mai ales anul pregătitor de limba română. Când am terminat anul pregătitor vorbeam destul de bine cred că. În fiecare zi trei-patru module făceam.” (student străin în România despre cursurile de limbă română)

În ceea ce privește **drepturile** pe care le au, studenții străini cu care am discutat au menționat lipsa de informații ca fiind una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă. În cazul în care apare nevoia, internetul, colegii, prietenii și rudele sau chiar firmele de avocatura sunt sursele de informare, autoritățile sau organizațiile neguvernamentale fiind pomenite mai rar.

Referitor la accesarea **serviciilor medicale**, sociale sau de alt fel, studenții străini cu care am discutat nu au apelat la un medic foarte des. Cei care au nevoie de asistență medicală au căutat

singuri informații în ceea ce privește dreptul la îngrijire medicală și procedura de obținere a serviciului sau au recurs la asigurări medicale private.

„Cu doctorul nu mi-a plăcut deloc din start. Pentru că am fost la spital și pentru mine, și pentru colegi, da, și nici condițiile nu mi-au plăcut și accesurile care e tot timpul aglomerat și nu știu, nu mi-a plăcut.” (student străin în România despre accesul la serviciile medicale)

La capitolul **locuire** situația studenților străini este iarăși mai bună decât a celorlalte categorii de imigranți. Faptul că cei mai mulți au asigurat un loc în cămin are două mari avantaje: o dată îi scutește de grija căutării locuinței într-o țară străină, dar îi și ajută să-și îmbunătățească cunoștințele de limbă română, să-și facă noi prieteni, să se integreze mai bine. Totuși, deși locul de cămin este asigurat studenților străini și cei mai mulți dintre cei cu care am discutat sunt în general mulțumiți de condițiile în care locuiesc, apar probleme atunci când statutul de student străin este un criteriu mai important decât performanțele școlare.

„Fiind primul de la specializarea mea am aplicat pentru cel mai bun cămin și în al doilea semestru am avut doar 10, n-am primit locul. Și nici șefa de an nu mi-a dat un răspuns.” (student străin în România despre distribuirea locurilor de cazare)

În ceea ce privește **accesarea serviciilor sociale**, străinii veniți la studii în România cu care am discutat nu au avut astfel de nevoi.

Despre **accesibilitatea și calitatea studiilor** din România cei mai mulți studenți au o părere în general bună cu toate că unora le-a fost greu să se descurce mai ales la început din cauza problemelor de limbă. Relația cu cadrele didactice și colegii a fost descrisă ca fiind în general bună, ultimii fiind surse importante de sprijin și informare. Majoritatea problemelor care au fost semnalate au fost de ordin administrative mai degrabă și au făcut referire la confuzia și lipsa de coordonare specifice sistemului românesc de învățământ. Într-un singur caz beneficiarul s-a declarat mai degrabă nemulțumit de calitatea sistemului de învățământ de aici.

„Sunt un pic dezamăgit de nivelul mediu de preparare, pregătire al studenților. (...) mulți nu prea își dau interesul. Treaba lor. Din cauza mediului scăzut și cerințele profesorilor ... nu prea poți să ceri mai mult, dai un program de studiu mai lejer. Nu e vina cadrelor didactice, dar a studenților.” (student străin despre sistemul educațional românesc)

În ceea ce privește accesul pe **piața muncii** în România niciunul dintre studenții cu care am discutat nu este angajat. Dacă unul dintre intervievați este în căutarea unui loc de muncă fără mare succes, alții încă nu și-au pus problema angajării, deși au colegi studenți străini care lucrează legal. Mai există și studenți care își doresc mai mult să-ți continue studiile, preferabil într-o altă țară membră UE, sau chiar mai departe, înainte de a intra pe piața muncii.

Referitor la relația studenților străini cu **instituțiile din România** părerile au fost destul de bune pentru că în cele mai multe cazuri instituțiile de învățământ la care studiază studenții îi ghidează și

informează despre responsabilitățile legate de permisul de ședere. De asemenea, responsabilitatea pentru o parte din actele necesare perfectării permisului de ședere în scop de studii pentru un cetățean străin o poartă instituția de învățământ, fapt care ușurează sarcina studentului. Totuși una dintre stundente a menționat că obținerea vizei a creat niște probleme pe care fără sprijinul unei firme de avocatură specializată, le-ar fi rezolvat foarte greu.

"Durează o vreme până când viza de studii este eliberată și se depășește termenul ceea ce face ca să pierzi cel puțin o lună de școală ... trebuie să vă asigurați că procesul de eliberare a vizelor ia în considerare faptul că studenții nu mai ajung la toate orele, pentru că vor trebui să recupereze timpul și munca ... cursul de statistică începuse deja și era la jumătate și nu a fost ușor să recuperez" (studentă în România despre obținerea vizei de studii)

Unul dintre intervievați a semnalat nevoia unei îndrumări coordonate din partea facultății care să țină seama de situația studentului străin. Ar fi dorit ca facultatea să îi fi furnizat informații complete și corecte despre sarcinile sale și resursele de care poate beneficia. Colegii au fost cei care au suplinit această lipsă.

"dacă vrei să mergi la bibliotecă așa trebuie să faci, acesta este planul de studii, termenele de predare a lucrărilor". (student străin despre sistemul educațional românesc)

Studenții străini din România cu care am discutat descriu România ca o țară destul de deschisă și tolerantă în care au reușit să-și facă prieteni. **Comportamente discriminatorii** nu au existat decât foarte rar în cazul studenților cu care am discutat.

"Mie chiar mi-au plăcut oamenii aici. Ne-am înțeles foarte bine de la început. Sunt prieten cu toți românii." (student străin despre interacțiunea cu românii)

Situațiile delicate în ceea ce privește reacția românilor față de unii studenți străini cu care am discutat au fost puse pe seama mentalității specifice țărilor post-comuniste, care se întâlnește destul de frecvent încă în România.

"Înțeleg. Că românii a fost într-un sistem de comunism și nu au avut șansa să iasă în afară din țară. Dar înțeleg asta. Știu un pic de istorie. Și asta influențează foarte mult cultura din țară." (student străin despre comportamentele discriminatorii)

Au fost semnalate și cazuri de discriminare mai degrabă pozitivă în cazul studenților veniți din țări mai dezvoltate decât România.

"Le sunt recunoscători strămoșilor mei", spune el. Discriminare pozitivă, da. „Am fost tratat diferit, în sensul bun.” (student străin despre comportamentele discriminatorii)

Imigranții veniți pentru muncă în România

În cadrul acestui studiu s-a reușit realizarea interviurilor cu imigranți a căror nivel de studii este ridicat și foarte ridicat, persoane calificate profesional. Acest fapt constituie deopotrivă o oportunitate și o limită pentru rezultatele prezentate în acest raport. Pe de o parte avem o perspectivă aprofundată asupra contextului în care persoane înalt calificate ajung să locuiască în România, dar pe de altă parte nu ne oferă prea multe detalii despre situația imigranților mai puțin calificați de care România are nevoie în contextul migrației masive în perioada 2002-prezent a muncitorilor. Acest fapt va fi remediat în etapele următoare când ne propunem să diversificăm mai mult categoria de intervievați.

Interviurile pe care le-am realizat au relevat două aspecte importante. Imigranții înalt calificați veniți în România cu care am discutat găsesc respingătoare birocrăția stufoasă, nerespectarea termenelor și lipsa de coerență în ceea ce privește legislația și practicile aplicate. De asemenea, statul român nu încurajează prea mult persoanele resursă să contribuie la dezvoltarea societății în care trăiesc. Implicarea ține doar de voință lor și, în unele cazuri, de rezistența pe care o au la piedicile întâlnite aici. În cazul imigranților cu un nivel de educație mai scăzut munca în România este o provocare. Greutățile pe care le întâmpină în găsirea unui loc de muncă de la birocrăția imposibilă de multe ori de respectat, alături de necunoașterea limbii și până la lipsa banilor îi determină să accepte să muncească la negru. La acestea se adaugă și problemele pe care le întâmpină solicitanții de azil și refugiații legate de lipsa documentelor care să le ateste calificarea.

Discriminarea la angajare, din perspectiva imigranților intervievați, de obicei este prezentă în rândul celor care nu sunt din Europa. Doar unul singur, dintre cei care au participat la interviuri, s-a confruntat constant cu discriminarea la angajare, aflând ulterior că a fost angajat doar pentru că ceilalți doi români cu care era în competiție, nu erau disponibili.

Situația bonelor filipineze - un caz care nu are încă soluționare legală²

Începând cu anul 2008 în România au început să imigreze bonele filipineze. Fenomenul a fost documentat de presă, iar statisticile IGI confirmă creșterea numărului de autorizații de muncă pentru cetățeni din Filipine în ultimii ani. Bonele și muncitorii domestici sunt categoriile profesionale cele mai populare printre fiipinezii emigrați. Filipine este o țară cu tradiție în pregătirea cetățenilor pentru varii meserii care sunt cerute în străinătate, acest fapt fiind parte din strategia Filipinelor de a crește situația economică a țării, din banii trimiși acasă de aceștia.

Înscriindu-se în tendința internațională, unele familii din România au apelat la serviciile cetățenilor filipinezi pentru creșterea copiilor și munca domestică. Situația acestor imigranți a început să prezinte interes odată cu atragerea atenției, în media, asupra abuzurilor la care au fost supuse din partea angajatorilor români: reținere ilegală, violență fizică sau psihică, obligarea realizării și altor

² Materialul de față a fost elaborat pornind de la datele prezentate în articolele de presă referitoare la muncitoarele domestice din Filipine și pe baza unu interviu realizat cu jurnalista Laura Ștefănuț care a documentat fenomenul.

sarcini (de exemplu menaj) decât cele pentru care nu fuseseră contractate, program extenuant, neprelungirea contractului de muncă.

Situația acestor muncitori domestici, cetățeni străini, veniți pe teritoriul României este reglementată de un contract încheiat între angajatorul român și companiile de plasare a bonelor, înregistrate de obicei în Filipine. Legislația românească încă nu a dezvoltat mecanisme de control asupra angajatorilor în cazul muncitorilor domestici, astfel că, în pofida existenței aceluși contract de muncă, autoritățile române nu pot controla relația dintre angajat și angajator. Mai mult, Inspectoratele Teritoriale ale Muncii sau Inspectoratul General pentru Imigrări au acces limitat, atunci când vine vorba de realizarea de controale periodice, pentru că proprietatea angajatorului este proprietate privată.

Deși situațiile de abuz în cazul acestor muncitoare sunt cunoscute de IGI, legislația românească nu oferă mecanisme de control și intervenție deocamdată, astfel că această categorie de imigranți este lăsată pe cont propriu.

Reîntregirea familiei

În cazul persoanelor cu care am discutat, reunificarea familială a reprezentat o cauză a venirii în România sau un motiv pentru stabilirea definitivă aici. Avantajul acestei categorii de imigranți este că au familia alături, fapt care constituie un sprijin important în procesul de integrare oferind în cele mai multe cazuri asistență în rezolvarea problemelor birocratice și mediere culturală (în cazul familiilor mixte).

Odată ajunși în România străinii veniți pentru reunificarea familiei pot lucra fără a mai solicita o autorizație, pot accesa toate formele și nivelurile de educație și pregătire profesională, beneficiază de securitate, protecție socială și asistență medicală. Deși conforme cu legea, accesul la toate aceste servicii este anevoios și necesită de cele mai multe ori perseverență și răbdare pentru a convinge reprezentanții autorităților publice că aceste drepturi există. Sistemele private de educație și asistență medicală sunt alternativele pentru cei care își permit. Pentru restul situația este mai dificilă.

Relația cu instituțiile este de cele mai multe ori mediată de membrul familiei român (dacă există) din cauza procedurilor birocratice încărcate pe de o parte, și a necunoașterii limbii române pe de altă parte.

”Eu credeam că dacă ajunge cineva să îți facă așa ceva, înseamnă că are un motiv să își facă. Dar eu am pățit aceeași chestie și sunt ireproșabil! Nu am probleme nici la acte, nici un fel de problemă. Deci se pare că este o rutină la ei. Asta m-a cam... bine, după aia m-am calmat. Ideea este că până la urmă tot am reușit să ajung la scopul meu: sunt în România, sunt căsătorit, am job-ul meu, totul e bine și frumos. Dar a fost urât cum s-a ajuns la așa ceva, foarte urât.” (imigrant în România despre verificările pentru aprobarea permisului de ședere pentru reîntregirea familiei)

Familia rămâne instituția care preia, în măsura în care este posibil, sarcinile de integrare de bază. În dependență de succesul înregistrat în această etapă, un străin poate să acceseze restul beneficiilor oferite de stat.

Solicitanții de azil, Refugiații, Tolații

După cum precizam la începutul acestui raport, în analiza de față am inclus și opiniile culese în cadrul interviurilor cu victime ale migrației forțate: persoane care au avut statutul de solicitanți de azil devenind ulterior refugiați, precum și tolați. Unii dintre aceștia au ajuns în momentul realizării interviurilor chiar în faza de depunere a dosarului pentru cetățenie.

Cu toate că după prabușirea comunismului la începutul anilor 90 România nu reprezenta o destinație extrem de atractivă pentru victimele migrației forțate, au fost cazuri în care solicitanți de azil din țări afectate de opresiuni și conflicte armate au ajuns anume aici. Cei cu care am discutat ne-au prezentat situațiile proprii, dar și ale altor solicitanți de azil care au reușit până în momentul realizării interviurilor, să obțină statutul de refugiat, tolerat sau chiar să depună dosarul pentru procedura de dobândire a cetățeniei.

Persoanele cu care am discutat au precizat că în ciuda faptului că mai fuseseră, și chiar locuiseră în România în calitate de studenți, nu cunoșteau aproape deloc care erau **drepturile** lor în calitate de solicitanți de azil. A fost un caz fericit cel al unei persoane, care beneficiind de economii personale a fost voluntar în cadrul unei organizații neguvernamentale românești fiind responsabil de sprijinirea imigranților din România în perioada în care nu avea drept de muncă. Această experiență i-a permis să-și perfecționeze limba română, să afle care sunt prevederile legilor care-l priveau și care sunt drepturile sale.

Totuși acesta a fost un caz singular printre persoanele cu care am discutat. Cele mai multe experiențe împărtășite sau povestite relevă faptul că în cele mai multe cazuri solicitanții de azil din România ajung fără economii care să le permită să facă față dificultăților. Astfel, situațiile în care aceste persoane au recurs la munca la negru, care a generat situații de abuz, sunt frecvente.

Și în ceea ce privește accesul la **locuințe** această categorie de străini întâmpină mari dificultăți. Cei care locuiesc în centrele de cazare și proceduri au subliniat faptul că mâncarea oferită nu ține cont de limitele alimentare impuse de religiile lor. Iar pe lângă lipsa resurselor financiare necesare mutării într-un spațiu privat de locuit, lipsa de reglementări domeniului chiriilor nu oferă nicio protecție chiriașilor în fața abuzurilor, crescând astfel reticența pentru a recurge la astfel de soluții. Locuirea în condiții improprie este o situație întâlnită frecvent în cazul străinilor care au venit în România ca urmare a migrației forțate din țara lor.

În cadrul interviurilor realizate ne-a fost semnalată în mod special situația cetățenilor sirieni care au statutul de tolați pe teritoriul României. Astfel, conform celor afirmate de respondenții noștri, în momentul de față sirienii cu statut de tolerat nu au drept de muncă, trebuie să își reînnoiască permisul în fiecare lună și nu beneficiază de nici un fel de sprijin din partea statului român. De

asemenea, ei nu pot să-și înscrie copiii în sistemul de educație de stat, sistemul privat fiind unica alternativă. Unii dintre ei sunt sprijiniți în acest demers de către câteva organizații neguvernamentale sau chiar de către școlile private care nu le cer taxă pentru copii.

”În fiecare lună înnoiesc viza, dar nu pot munci, cum pot ei supraviețui? Și e greu de găsit muncă, nici românii nu prea găsesc, darmită străinii. Și este o situație că un om nu are resurse ca să trăiească ca un om normal, pentru mâncare și necesități importante. Pentru animale sunt asociații care le protejează, dar pentru oameni. Animalul poate să caute și pe stradă și să mănânce că așa a fost creat și nu i se întâmplă nimic, dar un om? De ce îi mai primesc aici dacă nu le dau voie să muncească?” (imigrant în România despre situația toleranțelor)

”ori le dă statutul de refugiat și îi lasă să își continue viața, să stea legal aici și să primească o sumă de bani ca să se descurce până găsesc un loc de muncă, ori să nu îi mai primească dacă statul știe că nu poate să le ofere nimic” (imigrant în România despre situația toleranțelor)

O altă categorie care ne-a fost prezentată de către cei cu care am discutat este cea a deținătorilor de dublă cetățenie, română și siriană, care în pofida drepturilor depline pe care le au conform legii, se confruntă cu probleme similare ne-cetățenilor. Motivul este că, fiind victime ale migrației forțate, au venit fără documente sau nu au actele de stare civilă transcrise³. Cum durata procedurii de obținere sau transcriere a actelor poate dura până la câțiva ani, accesul acestor copii la sistemul public de educație, sănătate etc., este limitat.

”termenul de finalizare (a transcrierii n.a.) este 2015, poate omul chiar moare în perioada asta și atunci mai are valoare certificatul?” (imigrant în România despre situația copiilor din familii mixte)

”e lipsă de informații, chiar și dacă nu a apărut codul numeric personal, copiii au acte că sunt cetățeni români, iar oamenii trece prin greutăți foarte mari acum când au ajuns din Siria și nu au bani. Unul care nu are deloc bani ce face, să lasă copiii fără consult medical?” (imigrant în România despre situația copiilor din familii mixte).

În perioada 1999 – 2004 statul român nu a avut nicio politică privind integrarea refugiaților sau a străinilor cu alte forme de protecție subsidiară. Integrarea în societatea românească a fost în sarcina străinilor exclusive, fără niciun sprijin din partea instituțiilor publice. Din cele spuse de persoanele cu care am discutat, interacțiunea cu societatea gazdă și relativa deschidere a acesteia față de străini în acea perioadă, a ușurat învățarea limbii române și a înțelegerii culturii românești.

În schimb, traseul instituțional complicat, legislația stufoasă și birocrăția s-au dovedit extrem de greu de gestionat pentru străini, care au fost de multe ori plimbați de la o instituție la alta, fără rezultat.

În acest context, singurul sprijin pentru străini, era oferit de către organizațiile neguvernamentale prin activitățile de informare pe care le asigurau și medierea în relațiile cu autoritățile. Asistența

³ Conform legii, documentele de stare civilă ale copiilor care au cel puțin un părinte cetățean roman și sunt născuți în afara României (în cazul de față Siria) trebuie transcrise în sistemul românesc fapt care poate dura și 3 ani.

oferită de aceste organizații mai includea facilitarea accesării drepturilor și cursurilor de calificare în vederea angajării străinilor cu o formă de protecție sau care dețineau statutul de refugiat.

Privind situația actuală a solicitanților de azil, refugiaților, toleraților și a altor străini cu o formă de protecție din România, ne-a fost semnalat faptul că atitudinea românilor s-a înrăutățit în ultimii ani. Deși nu ne putem pronunța asupra factorilor care au cauzat această degradare a imaginii din ultimii ani, putem avansa ipoteze referitoare la presiunile apărute ca urmare a atentatelor din 11.09, efectul crizei economice și percepția negativă încurajată de mass media, precum și frica legată de posibilitatea ca străinii să ia locurile de muncă ale românilor. Cert este că unii străini percep gradul de toleranță al populației generale ca fiind mai mic față de acum 10 ani, în pofida faptului că atunci aceștia nu vorbeau limba română, nu aveau un loc de muncă și erau dependenți de ajutorul altora pentru a trăi.

Drumul lung al integrării: migrații integrați și problemele cu care s-au confruntat

În continuare vom prezenta situația străinilor cu care am discutat și care conform celor 5 niveluri prezentate la început, sunt integrați în România. Practic, ne referim la străinii care au reușit să își legalizeze șederea în România în cazul în care au venit ilegal pe teritoriul țării noastre, să își găsească un loc de muncă, să acceseze servicii de educație, sănătate și alte tipuri de sprijin social, să-și aducă familia aici, să învețe limba română, să se împrietenească și cu cetățeni români, să participe activ la viața civică a societății românești, precum și să aplice pentru, sau chiar să obțină, cetățenia română.

O parte dintre cei care sunt integrați recunosc că nu și-au cunoscut **drepturile** de la început, mai ales cei care au venit la începutul anilor 90. Au semnalat că atunci accesul la informații era limitat, inclusiv la informațiile necesare pentru obținerea vizei de călătorie în România. În cazul celor veniți în România ca angajați ai unei companii internaționale, angajatorul le-a oferit sprijinul necesar pentru a obține toate documentele necesare șederii în România. Dar acestea sunt doar câteva cazuri fericite. Cei mai mulți au avut de parcurs un drum greu pentru a descoperi care le sunt drepturile și cum și le pot apăra. Cazurile în care străinii și-au ajutat conaționali sau alți străini în a accesa informații referitoare la șederea lor pe teritoriul României, găsirea unei locuințe, a asistenței medicale etc., sunt frecvente. Unii au fost ajutați de către ONG-urile românești active în ceea ce privește gestionarea imigrației, dar și de către persoane din diferite instituții ale statului care au fost receptivi față de nevoile străinilor și conștienți de limitele pe care legislația de la acea dată le impunea.

“Să fie clar ce drept am, ce obligații am. Cam asta e o mică problemă”.(imigrant în România despre cunoașterea drepturilor pe care le au)

Majoritatea celor considerați de noi integrați au reușit să se adapteze într-o perioadă destul de mare de timp. Ei ne-au semnalat faptul că la momentul venirii lor în România nu existau nici măcar **cursuri de limba română** care să-i ajute. Pentru a putea învăța limba română au plătit cursuri private, profesori particulari, au profitat de serviciul oferit de către angajator (în cazul unor imigranți angajați în cadrul unor companii multi-naționale) sau au participat la cursurile oferite de

unele ONG-uri după 2000. Și-au dorit să facă acest lucru pentru că au considerat cunoașterea limbii ca fiind primul pas al integrării. Privind în urmă fiecare dintre ei consideră că fără acest efort personal nu ar fi reușit. Unul dintre imigranții cu care am discutat ne-a declarat că e foarte fericit că acum aceste cursuri de limba română sunt o facilitare oferită gratis și a subliniat că lui i-ar fi fost foarte dificil să rămână în România în lipsa unor astfel de cursuri.

Un subiect care a fost atins și prezentat ca fiind o problemă cam de toți imigranții considerați de noi integrați este cel al **accesului la sistemul medical**. Oamenii au întâmpinat probleme din cauză că nu aveau toate informațiile necesare despre funcționare acestuia, despre regulile care trebuiau îndeplinite pentru a beneficia de asistența medicală de care aveau nevoie.

”La început era greu, că eu sunt de natură un pic bolnav. Anul trecut am avut ceva probleme cu sănătate și am înțeles că aici sistemul merge cu medicul de familie și eu n-aveam cum să știu, că medicul de familie al meu nu este aici în România. Și cum să fac? Și asta nu stiam cum să fac. Și am întrebat, am luat niște medicamente, așa, așa. Da’ m-am interesat. Și după un an am știut că trebuia să mă duc la un medic și să mă declarez acolo. Și am găsit un medic de familie în sfârșit. M-am dus la o clinică, într-o zi, ca să-mi fac o adeverință medicală și cu acest medic am vorbit și mi-a zis „A, da, așa se face, trebuie să completezi un formular și după asta trebuie să te duci la Casa de Asigurare, ca să dovedești că nu ai nimic de lucrat aici””. (student strain în România despre accesul la serviciile medicale)

Între cei cu care am discutat am întâlnit și cazuri care au beneficiat de **asistență socială** și din partea statului roman, dar și din partea persoanelor private și a ONG-urilor.

”Ce să zic, sunt oameni și oameni. Nu este ușor, mai ales aici în România, când ești un străin. Mai ales în domeniul în care lucrez eu nu știu dacă au mai fost străini de culoare. Precizez pentru că este mult mai ușor pentru alți străini. Eu cred că sunt primul. Dar în general am fost apreciat de șefii mei și m-am înțeles foarte bine cu colegii. Dar așa sunt scăpări, unii au și scos niște perle. Unii mi-au spus că am venit să le iau locurile de muncă. Dar în proporție de 80, chiar 90% am avut relații bune. Cum să zic, nu am fost puturos, Cine doarme, câștigă somn.” (imigrant în România despre accesarea serviciilor de asistență socială)

Dintre cei integrați toți au reușit să obțină un **loc de muncă** datorită eforturilor în cea mai mare parte personale, dar și a calificărilor pe care le-au obținut aici sau în țările lor. Totuși găsirea unui loc de muncă a fost un proces dificil și de multe ori, dreptul de a munci a fost cel mai greu de obținut, după cum ne-au spus persoanele pe care le-am intervievat.

În ceea ce privește accesul la educație pentru copii, am întâlnit situații în care înscrierea la școlile de stat s-a făcut fără probleme, dar și situații în care școlile particulare au fost preferate din cauza birocrăției specifice sistemului public, dar și a confuziilor legate de modalitățile de înscriere în sistemul educațional de stat.

Dintre imigranții cu care am realizat interviuri sunt câțiva care intenționează să depună actele pentru **obținerea cetățeniei române**, unii au depus deja dosarul, iar unul dintre străini a și devenit cetățean roman în decembrie 2012. Drumul care trebuie parcurs pentru a deveni cetățean român

este unul anevoios din punct de vedere al străinilor din România. Procedura este descisă ca fiind una extrem de dificilă și neclară. Pe lângă numărul mare de acte care trebuie prezentate în momentul depunerii dosarului, numărul de drumuri care trebuie parcurse între instituțiile publice ale statului român este foarte mare. Iar examenul de cetățenie, care constituie ultima treaptă înainte de a deveni cetățean român, a fost descris ca fiind foarte solicitant pentru că nu există un ghid sau manual după care candidatul să se poată pregăti.

Pe lângă aceasta, ne-a fost menționată atitudinea acuzatoare a Comisiei de cetățenie față de candidat. De asemenea, lipsa unei proceduri transparente care să-i permită candidatului să poată contesta decizia Comisiei și să primească o argumentare a refuzului pentru a se concentra pe îmbunătățirea cunoștințelor, este o piedică pe care o întâmpină un străin care își dorește să se integreze pe deplin în România.

“Ce să iau mai mult de la țară? Mi-a dat cel mai scump lucru care e o ... Țara ce ți-a dat? Cetățenia! Asta e cel mai scump.” (imigrant în România despre obținerea cetățeniei române)

Relația cu instituțiile din România este percepută de toți cei intervievați ca fiind problematică. Pentru unii problemele generate de instituții insuficient preocupate de situația lor au fost majore (eg. cazul străinilor care au primit ordin de părăsire a României, situația lor fiind judecată în termeni reci, neținând cont de context). Din cauza lipsei de interes a reprezentanților instituțiilor publice, unii străini nu și-au putut reglementa șederea și au fost nevoiți să părăsească România pentru ca să se reîntoarcă cu alt tip de permis. Unul dintre aspectele criticate cel mai mult a fost nerespectarea termenelor de către instituțiile publice românești, începând cu ambasadele și consulatele României din țările lor de origine, și încheind cu biroul de eliberare al permiselor de ședere din cadrul IGI.

Singurele cazuri în care nu au fost semnalate probleme în relația cu instituțiile publice românești au fost cele în care străinii au beneficiat de asistență juridică oferită de companiile internaționale prin intermediul cărora au ajuns în România, sau în cazurile în care acești străini și-au permis să angajeze o firmă care să le ofere asistență juridică.

“Autoritățile române ar trebui să interacționeze mai bine și să informeze mai mult imigranții dacă se dorește integrarea lor. Cu Inspectoratul pentru Imigrări am o relație bună. Când am fost ultima dată eram încă destul de tânăr, dar atunci când există o barieră lingvistică atitudinea lor față de imigranți se schimbă puțin”. (imigrant în România despre relația cu IGI)

“sunt și funcționari care aș dori să fie schimbați (datorită modului în care îi tratează pe migranți) (...) de ce cu bărbații vorbesc frumos, dacă îi cunoaște?” (imigrantă în România despre relația cu IGI)

“nu se comunică legislația mai departe, trebuiau toți funcționarii să știe, să fie o sursă de informare pentru asemenea probleme”. (imigrant în România despre relația cu IGI)

“Bine, eu personal am rezolvat că eu lucrez cu firma, firma trimite o româncă care dă șpaga și totul era bine.” (imigrant în România despre relația cu autoritățile române la începutul anilor 2000)

“În România era foarte dificil (atunci n.a.). Și nu era (considerați n.a.) de oameni, era niște animale. Veneau oamenii și stăteau la ora 5 dimineața la rând, certau între ei, venea poliția și țipau, înjurau. Când ajung la ghișeu, femeia (se comporta n.a.) ca și cum ai venit să ceri ajutor, vorbește cu tine cum ești ultima ... nu ai curaj să răspunzi sau să spui ceva. (În) special când nu știi limba bine, că străinii nu știe limba bine. Nu vorbeau altă limbă în afară de română acolo. Acum s-a schimbat, iei bilet, stai jos, ai unde să scrii, vorbesc foarte bine, te ajută. Lucrurile astea se simte, e civilizată acum, au răbdare, nu aruncă, nu țipă.” (imigrant în România despre relația cu IGI în prezent)

În ceea ce privește **discriminarea și percepția** românilor asupra străinilor, majoritatea celor intervievați au declarat că românii sunt deschiși, curioși, amabili, acceptă ușor străinii, trec cu vederea greșelile făcute din necunoașterea obiceiurilor și se împrietenesc ușor. Cei mai mulți au susținut că și-au făcut prieteni aici și se simt în general acceptați de societate. Deși puține, au fost menționate și câteva cazuri în care intervievații au simțit intoleranță, au fost agresați verbal în locuri publice doar datorită originii lor etnice.

“La început, nu puteam să merg să fac cumpărături la Piața Obor, că parcă toată piața se oprea acolo. Oamenii veneau la mine, îmi puneau tot felul de întrebări, dar foarte politicos, foarte amabil. Oamenii întotdeauna au fost curioși. Chiar și recent, am fost la o prezentare și un director de liceu a venit la mine și mi-a spus: Doamnă, chiar sunteți din [țara de origine], cu adevărat! Pentru prima dată văd pe cineva din această țară.”

“da, mi s-a întâmplat, am fost înjurat. Aș vrea să zic că asta e normal, nu doar în România se întâmplă așa ceva. De asta nu mă interesează. Mergem înainte.”

Trebuie însă menționat faptul că toți cei pe care i-am considerat integrați sunt absolvenți de studii superioare. Și, în ciuda faptului că în România persoanele calificate emigrază spre Occident, statul român nu realizează că trebuie să își adapteze politica de imigrație pentru a facilita accesul și integrarea persoanelor resursă cum e cazul celor prezentate mai sus.

Politica afirmativă a statului român față de RTT: burse pentru studenții din Republica Moldova

În cadrul cercetării de față ne-am îndreptat atenția și asupra unei situații aparte – cea a studenților din Republica Moldova care vin pentru a studia în România. Știam despre această facilitare oferită de către statul român și am decis să realizăm o analiză a acestei politici publice.

Metodologie

Pentru a realiza analiza situației studenților din Republica Moldova care vin pentru a studia în România am recurs la analiza documentelor (legislație, informații publice furnizate de către instituțiile statului implicate, cercetări anterioare) și un focus grup cu "clienți" ai acestui program (studenți și masteranzi).

Procesul de documentare a pornit însă anevoios. Primul motiv ar fi acela că nu am putut găsi date publice (pe site-ul Guvernului și/sau site-ul Ministerului Educației Naționale), o prezentare a acestor

politici care să cuprindă următoarele informații: data de începere, anul în care au fost acordate primele burse/facilități studenților din Republica Moldova; numărul studenților care au beneficiat de aceste facilități până în momentul de față; criteriile după care se stabilesc numărul de burse acordate anual de către Guvern prin Ministerul Educației Naționale (MEN). Am trimis cerere de informații publice către MEN iar analiza răspunsurilor primite se află la finalul acestui subcapitol.

Am pornit căutarea informațiilor despre acest program al Guvernului plecând de la programul de guvernare (aflat pe site-ul www.gov.ro), după care am ajuns la site-ul Ministerului Afacerilor Externe (www.mae.ro).

În cadrul Programului de Guvernare 2013-2016, la secțiunea programe propuse pentru educație se prevede "creșterea numărului de burse pentru copiii din Moldova și copiii etnici români din statele vecine". Apoi, la Direcțiile de acțiune în ceea ce privește politica externă a României se precizează că se dorește "aplicarea deplină a legii nr. 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni". În cadrul acestui act normativ sunt reglementate "drepturile persoanelor care își asumă în mod liber identitatea culturală românească – persoanele de origine română și cele aparținând filonului lingvistic și cultural românesc, care locuiesc în afara frontierelor României" denumite "români de pretutindeni".

Conform mai sus amintitului act normativ (art. 4, pct. a) autoritățile române au obligația de a întreprinde măsuri pentru "păstrarea, afirmarea și promovarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a românilor de pretutindeni, în conformitate cu standardele și practicile europene și internaționale în materie". În plus, la articolul 5, punctele b și c se precizează că românii de pretutindeni au dreptul de a: studia în România la toate nivelurile și formele de învățământ; de a solicita și obține, în baza unui concurs, burse de studiu în România (orice nivel și formă de învățământ) în condiții similare cu cele ale cetățenilor români⁴.

Am căutat informații despre activitatea Departamentului pentru Relații cu Românii de Pretutindeni, desemnat în legea 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni ca având atribuțiuni de aplicare, respectiv coordonarea aplicării prevederilor legii anterior amintite. Din păcate nu am reușit să găsim link-ul către Departament din site-ul Ministerului Afacerilor Externe, în ciuda eforturilor noastre, așa că am apelat la un motor de căutare. Astfel am reușit să găsim site-ul Departamentului politici pentru relația cu Românii de Pretutindeni, noua denumire (<http://www.dprp.gov.ro>).

Conform informațiilor făcute publice pe site, acest Departament "elaborează și aplică politica în domeniul relațiilor cu românii de pretutindeni, în conformitate cu obiectivele majore de politică externă ale României și cu Programul de Guvernare". Departamentul are propriile programe de finanțare. Pentru anul 2012 (nu sunt făcute publice informații despre anul 2013) Departamentul a finanțat programul "Constantin Brâncuși" (cultură); "Mihai Eminescu" (mass media); "Andrei

⁴ Prezenta analiză este dedicată în întregime studierii situației programului guvernului României de acordare de burse de studiu cetățenilor din Republica Moldova care vin să studieze în România. Din această cauză nu vom face o prezentare exhaustivă a prevederilor legii 299/2007 care oferă și alte facilități pentru românii de pretutindeni.

Șaguna” (spiritualitate și tradiție); ”Nicolae Iorga” (educație). Prin acesta din urmă se dorește păstrarea identității culturale și a tradițiilor românești, desfășurând anumite activități printre care și acordarea de burse pentru copii și tineri români din străinătate, pentru a studia în școli și universități din România sau din străinătate. Am trimis o cerere de informare către acest department și am primit răspuns că de aceste burse se ocupă Compartimentul pentru Românii de Pretutindeni aflat în subordinea Ministerului Educației Naționale.

În cadrul aceluiași act normativ (legea 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni) la articolul 14 (pct. 1) se face precizarea că prin prezentul act normativ nu sunt aduse atingerea competențelor Ministerului Educației Naționale, Economiei, Finanțelor Publice, Institutului Cultural Român sau ale altor instituții românești de profil ”în ceea ce privește acordarea de burse pentru cetățeni ai altor state de origine etnică română, cetățeni români cu domiciliu în străinătate și cetățeni străini”. La punctul 3 al aceluiași articol se precizează că Ministerul Educației Naționale (noua titulatură), Departamentul politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni și Ministerul Afacerilor Externe sunt instituțiile care organizează preselecția pentru bursele oferite de stat românilor de pretutindeni. La punctul 4 al articolului 14 al prezentei legi se precizează că ”fondurile pentru asigurarea bursei, cheltuielilor de școlarizare și subvențiile pentru cazare în căminele studentești pentru românii de pretutindeni se prevăd în bugetul Ministerului Educației Naționale”.

Pe site-ul Ministerului Educației Naționale există departamentul pentru Români de Pretutindeni care se ocupă de: elaborarea actelor normative și a metodologiilor de aplicare a acestora; promovează întărirea școlilor românești în țările în care există învățământ în limba română, precum și deschiderea de noi școli naționale în localitățile în care au existat altădată școli cu predare în limba română și în regiunile cu mase compacte de români; popularizează, în rândurile comunităților românești din afara frontierelor țării, sistemul de învățământ românesc și posibilitățile oferite de statul român tinerilor de origine română pentru a urma studiile în România; asigură primirea la studii, în România, a tinerilor din Republica Moldova, Ucraina, Albania, Bulgaria, Serbia-Muntele Negru, Macedonia, Ungaria și Diasporă; organizează cursuri de perfecționare pentru cadrele didactice din comunitățile românești și asigură primirea la practică, în România, a unor grupe de studenți; colaborează cu celelalte direcții din minister pentru invitarea elevilor, etnici români, la olimpiadele școlare din țară (<http://administrasite.edu.ro/index.php/articles/c368/>).

În urma adresei formulate de către echipa de cercetători, MEN a trimis un răspuns scurt (și dezamagitor). Am fost informați că Hotărârea de Guvern nr. 689/1994 și Legea Educației Naționale nr. 1/2011 sunt actele normative care constituie cadrul legal pentru acordarea bursei și scutirilor de taxe acordate tuturor românilor de pretutindeni. Din păcate nu am primit informații (noi cerusem așa ceva) despre descrierea programului, despre anul în care a fost demarat. Am cerut date despre evoluția în timp a numărului bursei acordate de către statul român. Răspunsul a fost că cifrele variază și că începând cu anul școlar/universitar 2010-2011 numărul locurilor cu bursă și cu scutire de plata taxelor școlare a fost suplimentat până la 5.000. În plus, am cerut informații despre numărul elevilor și studenților admiși și care au beneficiat de acest sprijin din partea statului român, dar din păcate am primit răspuns că Direcția Generală Relații Internaționale și Europene din cadrul MEN are doar o situație estimativă pentru perioada 2009-2012 (vezi tabelul de mai jos).

De asemenea, MEN nu are situația cu numărul elevilor/studentilor care au absolvit și au primit o diplomă, în ciuda faptului că oferă finanțare pentru aceasta; așadar ar fi trebuit să cunoască rezultatele investiției statului român. Din analiza răspunsurilor primite de la MEN se poate trage concluzia că aceste fonduri nu sunt bine administrate de vreme ce nu există o prezentare a programului (scopul și obiectivele); nu se ține evidența în timp a numărului de burse scoase la concurs, a numărului de burse acordate, dar mai ales a rezultatelor acestui program – numărul celor care au absolvit și au primit o diplomă.

Situație estimativă - An școlar	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Număr de burse și scutiri de taxe școlare în învățământul preuniversitar și superior de stat	2964	3515	3002	2970

1. Motivația tinerilor din Republica Moldova de a studia în România

Pentru a încălzi atmosfera și a îi stimula pe tinerii participanți la focus-grup pentru discuție i-am întrebat direct care a fost motivul pentru care au venit la studii în România. Motivele nu sunt foarte diverse, ele au fost formulate de către participanți în moduri diferite (schimbare în bine, modă, românism, conjunctură favorabilă) dar numitorul comun este că toți au considerat că în România se pot realiza profesional mai bine, pot beneficia de o educație mai bună și deci o șansă în plus pentru realizarea în viață.

”în Moldova este o modă (...) dacă intrai în România la studii era un succes profesional pentru tine”

”încep o nouă viață, altă lume, altă cultură care la noi s-a distrus puțin”

Un alt aspect important semnalat de către tineri și care i-a făcut să plece destul de departe de casă (unii fiind încă minori – cazul celor care s-au înscris la liceu) este faptul că în România este ”mai ieftin să faci studiile; acolo plătești cămin, poate și taxă de școlarizare (dacă nu intri la locurile bugetate); prețurile sunt la fel; și ai și mai multe oportunități”. Dar aceasta doar în cazul în care această politică a statului român acordă facilități acestor etnici români: taxele de școlarizare finanțate de către statul român; locuri de cazare în cămin subvenționate; bursă pentru elevi, studenți (licență, masterat, doctorat); tarif redus pentru transportul în comun; condițiile de obținere a vizei, etc. Aceste condiții speciale au cântărit greu în balanța deciziei, realizarea profesională fiind condiționată totuși de aspectele financiare: ”cred că nu (aș fi venit la studii în România) pentru că costurile ar fi fost prea mari; și intrasem și în Moldova”.

În plus, funcționarea de ceva timp a politicii guvernului de acordare de facilități tinerilor etnici români care doresc să studieze în România a făcut ca aceasta să fie bine cunoscută în rândul elevilor.

”nu aș fi venit oricât de mare e dragostea mea față de România pentru că nici nu aveam informații foarte multe dacă nu eram programul și ar fi fost și problema vizelor care se acordau foarte greu”.

2. Surse de informare despre admitere

Cercetătorul și-a început căutarea informațiilor despre această politică pe site-ul Ministerului Educației Naționale și am trimis cerere de informații publice la care așteptăm răspuns cu speranța de a găsi prezentarea programului; a metodologiei privind școlarizarea tinerilor etnici români din afara granițelor în învățământul de stat din România (măcar pentru anul trecut școlar 2012-2013); a numărului de locuri alocate pentru acești etnici români etc. Din păcate nu am reușit să găsim ușor astfel de informații căutând direct pe site-ul Ministerului. Am recurs iar, la un motor de căutare care ne-a îndreptat către site-uri precum: www.basarabeni.ro; basarabenisibiu.wordpress.com; asociatiastudentilortimoceni.wordpress.com; www.noiscriem.net; www.dprp.gov.ro/cat/educatie, etc. Conform răspunsului primit de la MEN (vezi și mai sus discuția referitoare la răspunsul primit) am fost informați că metodologia de școlarizare este afișată pe site-ul Ministerului Educației Naționale (<http://www.edu.ro>) la secțiunea Relații Internaționale, sub-secțiunea României de Pretutindeni.

Tinerii participanți la focus-grup ne-au oferit perspectiva lor. Pentru ei programul acesta de școlarizare în România este unul foarte bine cunoscut, sursele de informare fiind foarte diverse: prieteni, cunoștințe, familie, școală (programe organizate ca o colaborare între instituția de învățământ din Republica Moldova și Consulatul Român/Ambasada României la Chișinău), TV (știri), avizierul ambasadei și consulatului; cei care beneficiază deja de această facilitate; diferite site-uri.

"e arhicunoscut; în Moldova chiar se cunoaște, și la TV și pe internet, este un site basarabeni.ro care m-a informat cap-coadă despre admitere"

"din Partidul libera, de la tinerii aminați de românism; se discută foarte mult despre ce se întâmplă la București, veneau tinerii care făceau studiile acolo"

"e un curent; tinerii își zic între ei <pleci în România?>, dacă ai reușit acolo e foarte OK, tinerii se susțin unii pe alții și informația se transmite foarte ușor"

Unul dintre participanți însă, semnalează faptul că în cazul lui – dorea să studieze încă din liceu în România – informațiile erau mai sărace.

„pentru mine ca minoră nu era la fel de simplu ca să obțin informațiile, am găsit că doar se menționa (în informările Ambasadei și ale Consulatului) că sunt locuri și pentru elevi. De la Ambasadă, dacă sunai erai îndreptat către ziarul cutare, dar acolo era un tabel cu locuri pentru elevi și studenți, fiind mai multe informații pentru viitorii studenți"

Când a venit vorba despre informarea despre metodologia de admitere (criteriile care trebuie îndeplinite și actele care trebuie puse la dosar) atunci lucrurile nu au mai fost așa de ușor de aflat.

Pe lângă informațiile primite de la cunoștințe sau tineri care deja studiau în România, respondenții au subliniat faptul că știau că trebuie să ajungă la sursele oficiale pentru că metodologia de admitere se schimba de la un an la altul.

"mi-au spus să caut pe net, pe google dai căutare și ajungi pe site-ul edu.ro (al ministerului educației), al consulatului – pe timpuri se mai publica informație acolo, acum nu prea -, basarabeni.ro și alte site-uri noi care au apărut acum. De acolo descarci toată metodologia și acolo este cap-coadă toată informația de care ai nevoie"

"cel mai bine își iei informația din surse oficiale"

Dar acest proces nu este unul simplu și facil. Presupune multă perseverență și deprindere a de căuta pe internet. Unii au căutat pe unde au crezut că ar putea să găsească ceva.

"o persoană care intră prima dată pe site (www.edu.ro) nu se descurcă, asta sigur, iar site-ul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni nu are o categorie pentru burse"

"după primele 10-20 de ore de căutare găseam unde era deja publicată arhiva cu metodologia (basarabeni.ro) și mergeam pe acel link și vedeam unde se află pe site, și vedeam în ordine inversă unde se află. Un timp (www.edu.ro) era site-ul cam prost făcut și ieșeau link-urile, unde se aflau informațiile noastre, din interfață și trebuia să găsești jos, să tragi într-o parte cu cursorul și dădeai de link. Până am dat de chestia asta era foarte complicat".

"eu intram pe site-ul fiecărei universități și încercam să răscolesc acolo ceva pentru basarabeni, și găseam din anii anteriori câte ceva, dar foarte necoerent."

"pe site-ul ministerului educației nu am căutat, mi s-a părut prea stufos și incoerent și atunci nu mi-am mai bătut capul"

"deci este nevoie să faci un drum până la ambasadă, la panoul de informații, ca să obții informațiile de care ai nevoie"

Unul dintre studenți recunoaște că acum lucrurile s-au îmbunătățit. El este la curent cu toate modificările pentru că are un blog unde pune informații despre procesul de admitere, despre viața de student în România. Este foarte implicat în a sprijini studenții din Republica Moldova: răspunde la e-mail-uri, la comentarii, la telefoane, unele venite din partea unor părinți.

"acum au modificat design-ul și este tot foarte bine, vizibil și dacă știi, înveți".

Totuși, cercetătorul este în consens cu tinerii când spune că nici acum informația despre acest program derulat de către MEN nu este ușor de găsit.

"din punct de vedere administrative nu ni se pare ok modul de diseminare al informației".

Pentru cei care au terminat liceul în România este mai simplu. Informațiile sunt la îndemână.

"odată intrat în sistem e mult mai simplu. Odată ce ai luat bac-ul în România se știa că există locuri pentru basarabeni, știam că trebuie să dau admitere cu toată lumea, doar că după aceea când completez dosarul menționez că aplic pentru bursa pentru Moldova".

3. Procesul de admitere la studii (criteriile, metodologia folosită pentru selectarea candidaților, sursele de informare despre aceste aspecte)

Cercetătorul a găsit folosind un motor de căutare, după ce a petrecut 1 oră pe site-ul MEN fără nici un success, "Metodologia de școlarizare a tinerilor de origine etnică română și a cetățenilor români cu domiciliu în străinătate, în învățământul din România, în anul școlar universitar 2012-2013". Doar după o mai bună familiarizare cu site-ul am găsit informațiile și link-urile. Documentul în cauză (metodologia) oferă informațiile de bază necesare, expuse clar. În cadrul focus-grupului am avut ca subiecți studenți la master, deci care trecuseră prin procesul de selecție cu cel puțin 4 ani înainte.

Din discuțiile cu ei a reieșit faptul că în timp metodologia de admitere a devenit din ce în ce mai precisă și clară în încercarea de a nu mai lăsa loc interpretărilor.

Participanții la focus-grup au dezbătut pentru câteva minute cazul unuia dintre ei. Acesta, împreună cu prietenul lui au venit și și-au depus dosarele de candidatură în același an, au avut medii la bacalaureat la fel, au avut aproape aceleași opțiuni în ceea ce privește specializările, doar că unul a obținut bursă și celălalt nu. Amândoi au fost colegi la aceeași facultate, în același oraș dar nici până în ziua de azi nu au descifrat misterul: care au fost criteriile de departajare astfel ca unul să beneficieze de suportul financiar oferit de statul român și celălalt nu. Fiecare dintre participanții la focus-grup (aproape toți s-au înscris în același an universitar, deci își reaminteau bine metodologia de admitere) a încercat să vină cu idei, sugestii. Cei doi prieteni chiar au precizat că o astfel de discuție pe același subiect avuseseră cu ceva timp în urmă în cadrul asociației de basarabeni din care fac parte, fără a ajunge la o concluzie. Nici acum nu s-a găsit un răspuns.

"nu știam criteriile, noi nu am mai întrebat la secretariat, secretara nu știa metodologia (...) (când au fost publicate rezultatele) era doar o listă, un pdf și nu mai știu cum s-a calculat. La ambasadă era o formulă despre care se spunea că se calculează rezultatul, dar pe net ea nu mai apare"

Unii păreau mai informați: *"pentru admitere nu se ia nota de la un singur obiect, se ia media pe toți 3 anii de liceu, se însumează și se împarte la 3, iar media asta se trece în formularul de aplicare"*.

Alții vehiculau alte idei: *"poate a depins de ce notă aveai la istorie, pentru cei umaniști se lua în calcul media la istorie, depinde de la an la an"*. Concluzia este că schimbările repetate și neclaritatea din anii anteriori au dus la asemenea situații, care nu au fost clarificate niciodată.

Unul dintre subiecți, care și-a făcut liceul în România, părea mai sigur în ce privește criteriile și metodologia folosită pentru departajare: *"în metodologie scria că repartizarea pentru aceeași medie se va face în funcție de materiile care sunt specific domeniului către care te îndrepti"*.

4. Bursa oferită de către statul român și importanța ei pentru bugetul personal (a se înțelege că ne referim aici strict la bursa/ajutorul financiar lunar primit de către elevi/studenți pe durata școlarizării).

Cercetătorului i-a fost ușor să afle din metodologia găsită pe internet cu un motor de căutare comun care este valoarea acestui ajutor financiar. Doar că nici în metodologia din 2012-2013 nu sunt publicate criteriile după care se repartizează bursele de studii. Se face precizarea că acestea se repartizează anual, prin ordinul ministrului, fără alte precizări.

Unul dintre respondenți chiar a menționat un caz în care studentul care a intrat la facultate fără bursă a făcut demersuri la Ministerul Educației Naționale – scrisoare, și ca urmare a primit bursă argumentând că nu au fost ocupate toate locurile cu bursă. Acest student a beneficiat de redistribuire. Totuși, interviueatul în cauză menționa că acest caz a fost de fapt o încălcare a metodologiei care nu prevede acest lucru.

”trebuie să ai o recomandare de la un profesor, un fel de lobby și să ai o medie mai bună, iar dacă ministerul are locuri libere poate acorda bursă”

Toți participanții la focus-grup au concluzionat că bursa nu a fost suficientă pentru a supraviețui pe durata studiilor, chiar dacă la un moment dat s-au contrazis. Pentru unii dintre ei bursa a oferit posibilitatea de a călătorii, a reprezentat banii de buzunar pe lângă ceea ce i-au asigurat părinții (locul din cămin fiind în mare parte subvenționat de către stat).

”bursa mi-a prins bine, am călătorit, am văzut România, mi-am luat tot ce am avut nevoie, strictul necesar”

”era un bonus care venea în fiecare lună și m-am bucurat pentru că nu trebuia să depun nici un effort pentru ea”.

Lipsa efortului depus pentru obținerea acestui beneficiu financiar din partea statului român a devenit un subiect apoi abordat de către toți respondenții. Toți au fost de acord cu faptul că bursa ar trebuie să se acorde în urma unor competiții desfășurate în fiecare an astfel ca cei care primesc acest beneficiu să depună eforturi suplimentare. Tocmai faptul că bursa, în anii în care au fost studenți, se dădea tuturor celor care fuseseră admiși cu bursă, indiferent de rezultatele școlare, a reprezentat o politică cu repercursiuni negative asupra tinerilor. Respondenții au semnalat că au avut colegi care munceau la negru și nu mergeau la cursuri, învățau foarte puțin, doar ca să treacă anul și să își poată păstra bursa, iar colegii români considerau că beneficiază nemeritat de anumite privilegii.

”tocmai asta a fost frustrant, după mine, eu nu am simțit că am luat bursă. Faptul că aveam noi am luat bursă nu însemna că noi avem mai multe privilegii, deși ceilalți considerau că noi avem mai multe privilegii.”

”era frustrant pentru că veneau basarabeni care aveau restanțe, care nu veneau la cursuri, care nu mergeau la examene și primeau și ei aceeași bursă ca și mine, când ei de fapt nu o meritau”

”eu aveam o medie cât de cât ok, aproape de 9 și veneau tipi care lucrau în construcții, primeau bursă, făceau minimul de credite ca să treacă anul, la final mituiau un profesor sau învățau ceva și primeau bursă (ca și mine)”

”recomandarea mea ar fi ca în primul semestru să primești bursă, iar după să fie concurs/competiție în cadrul aceleiași specializări. Doar atunci studenții vor fi stimulați să aibă note (mai mari)”

Unul dintre participanți a subliniat faptul că în momentul de față acordarea bursei se reconsideră în fiecare an în funcție de rezultatele la învățătură ale studenților.

”în metodologia noastră nu era specificat, acum este pentru că asociațiile de studenți basarabeni au venit cu această recomandare către ministrul educației”

Bursa nu este văzută de către participanții la focus-grup ca reprezentând un ajutor din partea statului care ar urma să acopere nevoile de bază ale unui student din Republica Moldova.

”studiile costă și nu ar trebui să avem pretenția să ne ajungă. Indiferent unde studiezi costă, eu nu consideră că statul român trebuie să ne asigure nouă (total).”

”bursa nu e plătită ca să ne ajungă, ci ca ajutor; și mai ai nevoie și de alte surse dacă vrei să trăiești bine și să te distrezi”

”cea mai mare parte a studenților reușesc să se descurce într-un fel sau altul datorită pachetelor de acasă”

Subiectul care a terminat liceul în România a ținut să sublinieze faptul că părinții ai căror copii minori vin să studieze în România, ciclul liceal, ar trebui să fie bine informați de către inspectoratele școlare despre dimensiunea bursei care se acordă. Această observație se bazează pe faptul că atunci când mama subiectului a venit în România să se intereseze la inspectorat a fost asigurată că bursa îi va ajunge copilului să supraviețuiască. Doar că lipsa subvențiilor la cazare pentru elevi și dimensiunea redusă a ajutorului financiar au făcut ca respectivul subiect să se confrunte cu probleme, chiar să trebuiască să lucreze la negru pentru a își suplimenta venitul (fiind și foarte departe de casă, ceea ce făcea foarte dificilă trimiterea tradiționalelor pachete cu mâncare).

5. Dreptul la muncă

Acest subiect a apărut în discuția din cadrul focus-grupului ca o continuare naturală a subiectului anterior – bursa și necesarul de bani pentru a supraviețui în România ca student. Grupul a fost unanim de acord cu faptul că studenții moldoveni, în baza permisului de ședere, nu pot să muncească în România. Subiecții erau informați despre condițiile impuse de către statul român – taxa suplimentară pe care trebuie să o plătească angajatorul, plus dosarul stufos pe care trebuie să îl pregătească angajatul.

”nimănui nu îi convine. Știam studenți în ani terminali care încercau să se angajeze pe termen lung și după multe eforturi, acte, dosare, cazier au reușit să obțină dreptul de muncă”.

Unii dintre respondenți au susținut faptul că e nedrept să fie privați de dreptul de a munci (legal) pentru că bursa acordată nu le acoperă necesarul pentru a supraviețui. Un alt respondent a venit cu exemple din alte țări în care este la fel de dificil pentru românii imigrați acolo să se angajeze.

Patru dintre cei cinci participanți au semnalat că, în ciuda faptului că au cetățenie română și au pașaport românesc sunt refuzați de către angajatori în momentul când li se cer actele pentru încheierea contractului de muncă. Angajatorii le cer să aibă carte de identitate, iar acești tineri, cetățeni români, din cauza faptului că nu au domiciliu stabil în România nu își pot face acest act de identitate.

"am obținut cetățenia în 2 ani și jumătate, iar cu pașaportul românesc nu pot să lucrez în România, iar reședința mea este în Moldova, nu pot să îmi fac buletin aici pe cale legală; iar dacă nu ai buletin nu poți lucra".

"angajatorul nu te mai angajează dacă ai domiciliu în altă țară, nu li se pare sigur, se gândește că poate te trezești într-o bună zi și pleci"

"angajatorul nu va sta el să răsfoiască un teanc de legislație ca să vadă cum poate să te controleze sau cum ești tu legal sau unde ar putea trimite un act"

Unul dintre participanți însă a adus în discuție cazul unui student moldovean, care după ce a obținut cetățenia română și-a făcut buletin provizoriu. Totuși, subiectul părea că știe doar din auzite despre această soluție iar ceilalți participanți la focus-grup nu știau nimic despre subiect, nici măcar de existența acestui tip de document. Același subiect însă apoi a dezvăluit că el a fost angajat cu contract de muncă prezentând la angajare doar pașaportul.

"am fost angajat astă-vară doar cu pașaportul, mi-a cerut la un moment dat buletinul și i-am spus că nu am decât pașaportul pe care l-au considerat; mi-au făcut contract de muncă"

6. Sugestii din partea participanților la focus-grup pentru îmbunătățirea programului și a metodologiei de școlarizare

- În primul rând, toți participanții au insistat pentru criteriul meritocrației în acordarea burselor.
- O mai bună informare a universităților despre modalitatea de funcționare a acestui program al Ministerului Educației Naționale.

"universitățile nu știu nimic despre studenții străini și unii basarabeni sună la universități (nu obțin informații) și oamenii sunt demoralizați că se gândesc că universitatea nu știe nimic (despre locurile speciale pentru studenții din Republica Moldova)".

"eu nu am avut decontat transportul public, iar în București se deconta"

"o studentă din Moldova a intrat pe locurile la buget, doar că la facultatea la care a fost admisă aceste locuri erau deja ocupate toate. Ei puteau să o primească doar dacă se retrăgea cineva. În plus, i-au cerut să plătească căminul".

- Suma/bursa pentru elevi să fie mai mare
- Condiționarea întoarcerii în Republica Moldova după absolvirea studiilor

"migrația e foarte mare, iar dacă se întorc nu cred că profesează ceea ce au învățat, puțini se mai întorc"

"România face bine că ajută străinii aștia, e un punct strategic ca să se îndeplinească, studenții ar trebui să se întoarcă înapoi (după master) pentru a profesa".

- Politică afirmativă pentru facilitarea încadrării pe piața muncii a tinerilor moldoveni care au studiat în România

"dacă nu au cheltuit cu studenții, să facă ceva să ne angajeze"

- Rezolvarea problemei vizelor pentru studenți pentru a nu mai exista întârzieri

"este o mare întârziere cu vizele, cei care sunt admiși la a doua sesiune întârzie cu jumătate sau chiar o lună la studii"

"trebuie să aștepti pentru că nu sunt suficienți angajați la consulat și nu fac față, este o foarte mare solicitare atunci pe moment pentru care poate ar trebui aduși alți angajați"

- Înștiințarea candidaților pe e-mail (găsirea unei modalități ca aceștia să se aboneze astfel ca în momentul când sunt publicate rezultatele să fie automat înștiințați)

"răspunsurile nu se găsesc cu google ci pe site-ul edu.ro, dar trebuie să cauți în fiecare zi că nu se știe când vine"

- Informarea noilor studenți despre procedurile care trebuie urmate pentru a își legaliza șederea în România.

7. Întoarcerea în Republica Moldova – scopul acestui program al Guvernului?

Discuția apoi a atins și subiectul întoarcerii în Republica Moldova. Nici unul dintre participanți, deveniți cetățeni români, nu și-a exprimat intenția de a se mai întoarce în Republica Moldova. Realizează că ar fi bine, ar fi un câștig important pentru țara lor natală, dar în același timp recunosc că nu se mai simt acasă acolo. Moldova nu îi mai atrage pentru că nu există o politică afirmativă în această direcție. Ei nici nu consideră că ar fi normal să existe un astfel de demers.

"înveți după care trebuie să te întorci, e bine pentru Moldova"

"nu văd obligația de a mă întoarce în Moldova, poți ajuta Moldova de oriunde"

"dar pentru asta trebuie să lucreze bilateral guvernele, ce folos că guvernul de aici se implică, dacă stundenții în Moldova sunt respinși? Guvernul moldovean nu are o politică afirmativă"

"acasă ești neglijat, primit cu un anumit comportament, mentalitate, lipsește colaborarea strânsă cu Republica Moldova"

"nimic nu te atrage spre Moldova, dacă erau condiții mai bune nici nu veneai în România la studii"

În plus, tinerii recunosc că după un timp ajung să realizeze că România este țara lor. De aceea nu mai vor să plece din România ci vor să își facă o viață aici.

"mulți studenți care vin în România își dau seama că sunt români, iar când se întorc acasă sunt neglijati"

"mai bine stau aici în România și mă simt bine decât să mă duc acasă să fiu obligat să vorbesc limba rusă dacă trebuie să mă angajez"

8. Permisul de ședere și relația cu Inspectoratul General pentru Imigrări (IGI)

Odată admiși și cu viza de studii noii studenți ajung în România. Respondenții noștri ne-au spus că sunt mulți care nu au habar ce trebuie să facă apoi pentru a își legaliza situația.

"am aflat că trebuie să îmi fac permis (de ședere) de la alți studenți, nu era oficial"

"universitățile nu ne informează despre asta"

"mai nou la Universitatea București se dau aceste informații, tot ceea ce ai nevoie și îți se spune unde să mergi pentru a îți face permis"

În ce privește relația cu IGI toți participanții la focus-grup au declarat că a fost una foarte bună, că au fost sprijiniți pentru întocmirea dosarului și eliberarea permisului de ședere. Aceleași aprecieri au fost făcute și despre funcționarii din cadrul Ministerului de Justiție, Autoritatea Națională pentru Cetățenie.

Per ansamblu, în ciuda criticilor aduse și a greutăților înfruntate în decursul anilor de studiu în România, toți participanții la focus-grup au fost de acord că această inițiativă a statului român este una lăudabilă, bine venită, dar care are nevoie de îmbunătățiri.

"politica de acordare de burse este foarte bine venită, dar este prost gestionată, nu e dusă până la capăt și lipsește colaborarea dintre cele două guverne în această direcție."

Recomandări ale beneficiarilor

- În primul rând toți participanții au insistat ca această politică să se bazeze pe **criteriul meritocrației, sprijinirea și motivarea performanțelor** școlare au fost considerate mult mai importante decât menținerea bursierului în sistem independent de rezultate;
- O mai bună **centralizare a informațiilor** în universități referitoare la modalitatea de funcționare a acestui program, precum și o mai bună **comunicare între instituțiile** implicate. Aplicarea aceluiași reguli în toate centrele universitare;
- **Creșterea valorii bursei** pentru elevii din ciclul liceal;
- Elaborarea și aplicarea unei **strategii** împreună cu Republica Moldova în ceea ce privește viitorul beneficiarilor;
- Elaborarea de **politici afirmative pentru facilitarea încadrării pe piața muncii** a tinerilor din Republica Moldova care au studiat în România;
- **Respectarea termenelor** referitoare la eliberarea vizelor de studii pentru a nu periclita procesul de studii, dar și a termenelor anuale de publicare a metodologiei de admitere;
- Înștiințarea candidaților prin e-mail referitor la rezultatele admiterii;
- Mai bună **informare a noilor studenți** cetățeni străini referitor la procedurile care trebuie urmate pentru a își legaliza șederea în România.

Organizațiile imigranților din România

În cadrul Barometrului Integrării Imigranților ne-am propus să abordăm o latură mai puțin studiată – cea a participării civice a imigranților în societatea românească – cum se implică imigranții din România în societatea în care trăiesc.

Dacă ar fi să ne luăm după una dintre sutele (poate mii) de definiții ale participării publice am putea spune că este dreptul indivizilor de a lua parte activ la viața societății. În multe cazuri această definiție aduce în atenție termenul de cetățenie, dar nu înseamnă că o persoană care nu are cetățenia statului în care trăiește nu poate participa activ în societate. Am trecut de timpul în care doar cetățenii putea participa la viața cetății pentru că implicarea civică are mai multe dimensiuni (vot, decizie politică, voluntariat, manifestare liberă în spațiul public etc.).

Pentru a analiza această dimensiune am identificat organizațiile înființate în zona Bucureștiului și le-am adresat reprezentanților acestora invitații de a participa la interviuri. Am contactat 9 organizații. Dintre acestea 7 au solicitat să le trimitem întrebările pe mail, dar din păcate, în ciuda eforturilor noastre am putut realiza interviuri doar cu reprezentanții uneia dintre ele. De asemenea, în cadrul interviurilor realizate cu imigranți am acoperit subiectul participării civice a acestora și am discutat rolul și importanța organizațiilor și asociațiilor în viața lor și în povestea integrării lor în România.

Din interviurile și documentarea realizată de către cercetător a rezultat că organizațiile/asociațiile imigranților care funcționează în România (și sunt înregistrate aici) desfășoară activități care acoperă o paletă diversă: pornind de la sprijinirea colaborării dintre oamenii de afaceri (din România și o altă țară); protejarea intereselor studenților dintr-o anumită țară sau de o anumită religie (care sunt imigranți în România); militarea pentru drepturile imigranților; acțiuni de promovare a culturii dintr-o anumită țară/regiune; cursuri de limbă română pentru imigranți; asistență juridică pentru imigranți; campanii de informare, anti-discriminare; asistență umanitară (distribuire de ajutoare – hrană, haine, încălțăminte, cărți). Unele dintre asociații sunt înființate chiar din 1990, altele sunt mai recente.

Ceea ce este important de semnalat este faptul că activitatea unora dintre aceste asociații nu este destinată exclusiv imigranților, ci beneficiază de ea și cetățenii români.

Tot datorită asociațiilor de imigranți unele dintre școlile private din capitală și-au deschis porțile gratuit pentru copiii refugiaților din Siria.

”Am dat ajutor în timpul inundațiilor și nu neapărat cetățenilor de o anumită religie. Am vrut să fim în solidaritate față de toți ceilalți pentru că noi trăim în România și unul dintre principiile noastre este să fim utili locului în care trăim. Am trimis ajutoare chiar și în alte țări de pe un alt continent”

"și au făcut un program special și au cerut aprobări să facă și după-masa ore fără să le mai ia taxă de înscriere"

Din interviuri și documentare a rezultat că aceste asociații ale imigranților încearcă în măsura posibilităților de care dispun (de multe ori fonduri foarte limitate, activitățile bazându-se mult pe voluntariatul membrilor asociației) să răspundă problemelor cu care se confruntă imigranții. Astfel, dacă la început asociația avea clar ca obiectiv promovarea culturii, tradiției și a religiei, în timp paleta s-a diversificat. Membrii acestora se implică mai mult sau mai puțin activ în societate. În același timp, cunoscând problemele cu care se confruntă diferite categorii de imigranți aceste asociații încearcă prin mijloacele pe care le au la dispoziție să atragă atenția opiniei publice și a instituțiilor responsabile ale statului asupra necesității rezolvării problemelor.

Unele dintre organizații colaborează frecvent cu ONG-uri românești care au ca domeniu de interes imigrația. Consideră că doar împreună, unindu-și eforturile pot obține rezultate.

"noi colaborăm cu ONG-urile non-politice pentru integrarea imigranților, cele care oferă printre altele cursuri de limbă română (...) cu foarte multe ONG-uri care au scos cărți, manuale, care ne invită la conferințe"; "dacă nu colaborezi nu știe lumea de tine".

În ceea ce privește recomandările pentru instituțiile statului român, pe lângă cele deja făcute publice de către aceste organizații ar mai fi și nevoia de coordonare și o mai bună colaborare între ONG-uri și stat pentru a nu apărea suprapuneri mai ales atunci când se oferă servicii imigranților.

Concluzii și recomandări

Scopul acestui raport a fost de a prezenta modul în care străinii din România percep țara în care locuiesc și de a analiza dacă România are șanse să devină țară de destinație. Metodele și instrumentele utilizate nu ne permit să generalizăm rezultatele pe care le-am obținut, dar subliniază câteva aspecte importante în ceea ce privește situația străinilor în România și experiența lor de integrare. Acest demers de cercetare, alături de componenta de analiză calitativă a rolului actorilor instituționali și de sondajul național al opiniei publice românești, oferă o imagine exhaustivă asupra societății românești și a modului în care aceasta este pregătită să întâmpine nou veniții.

Concluziile raportului integrat se regăsesc la finalul Barometrului Integrării Imigranților.

Analiza pe care am prezentat-o mai sus ne arată că în acest moment integrarea în România este mai degrabă o provocare pentru străinii care vin cu intenția de a stabili aici. Cea mai mare piedică în calea integrării lor este reprezentată de lipsa de informații și disfuncționalitatea instituțiilor publice românești.

În continuare vom prezenta o serie de recomandări pentru instituțiile responsabile, culese de la persoanele cu care am discutat pe parcursul acestei cercetări, completate cu cele extrase de cercetătorii care au elaborat acest raport.

- Stabilirea unei viziuni, pe lângă strategia existentă, în ceea ce privește gestionarea imigrației în România;
- Comunicarea clară, în limbi accesibile imigranților, tuturor informațiilor referitoare la obligațiile și drepturile imigranților în România;
- Îmbunătățirea metodologiilor de predare a limbii române pentru străini prin concentrarea mai mult asupra practicilor decât asupra elaborării de manuale și ghiduri;
- Informarea angajaților instituțiilor cu atribuții în domeniul integrării asupra rolului și obligațiilor pe care le au (angajați în sistemul medical, primăriei, inspectorate, școli etc.);
- Desfășurarea de campanii de sensibilizare a angajaților instituțiilor publice responsabile de integrarea imigranților pentru a reduce comportamentele discriminatorii și acuzații nefondate în relația cu imigranții;
- Îmbunătățirea comunicării între instituțiile responsabile de reglementarea șederii resortisanților din țări terțe pe teritoriul României pentru a reduce numărul de drumuri pe care trebuie să le parcurgă un străin;
- Respectare termenelor asumate de către IGI în procedura de eliberare a permiselor și a reprezentanțelor consulare în procedurile de eliberare a vizelor;
- Colaborarea mai eficientă între IGI și organizațiile neguvernamentale care oferă asistență și consiliere pentru a facilita procesul de integrare al imigrantului;
- Dezvoltarea și aplicarea unei strategii referitoare la viitorul cetățenilor străini în care statul român investește resurse pe perioada studiilor;
- Dezvoltare mecanismelor de facilitare a accesului pe piața muncii pentru imigranții specializați în domeniile în care există deficit de personal la nivel național;

- Dezvoltarea mecanismelor de control al abuzurilor în cazul muncitorilor domestici;
- Monitorizarea și responsabilizarea angajatorilor muncitorilor domestici de către instituțiile responsabile;
- Dezvoltarea unor mecanisme de atragere și susținere a persoanelor resursă care ajung în România;
- Reducerea taxei pe care angajatorul trebuie să o plătească pentru angajarea unui RTT;
- Metodologie clară de examinare în cazul examenului de cetățenie;
- Elaborarea unui ghid de pregătire pentru examenul de dobândire a cetățeniei cu o bibliografie specifică;
- Modificarea criteriilor de eligibilitate pentru membrii familiei unui cetățean român care au locuit în străinătate;
- Metodologie clară de examinare în cazul examenului de cetățenie;
- Elaborarea unui ghid integrat de pregătire pentru examenul de dobândire a cetățeniei și elaborarea unei bibliografii rezonabile;
- Transparentizarea examenului de dobândire a cetățeniei prin introducerea mai multor probe scrise pentru a crește posibilitatea de contestare a deciziilor Comisiei pentru Cetățenie.

1. Drumul de la bursier al statului român la posibil viitor cetățean

Venit dintr-o țară mai puțin dezvoltată, dar cu studii superioare și competențe în IT, cu sprijinul unei familii cu situație materială medie, A.M. are toate șansele să se integreze cu succes oriunde în lume. Viața l-a adus totuși în România, unde locuiește deja de mai bine de 5 ani. Vorbește cu plăcere de țara adoptivă, mai puțin de polițiștii ei. Nu ar vrea să mai plece.

O familie cu multiple legături românești

Fratele lui A.M. s-a căsătorit cu o româncă. Nu ne-a spus povestea de dragoste a fratelui (nici nu e treaba noastră), dar știm că primul contact al lui A.M. cu România a fost în urmă cu mai bine de 11 ani, când fratele și cumnata au dorit să vină la noi în țară. El a venit împreună cu ei să afle care e situația și să îi ajute să se stabilească aici.

Cam în aceeași perioadă, mama lui A.M. a primit o moștenire. Din motive asupra cărora nu am insistat, familia, inclusiv soțul (tatăl lui A.M.), a îndemnat-o să meargă împreună cu fiul cel mare în România. Documentarea celor 2 frați a scos la iveală condiții legale prietenoase: un cetățean străin poate cumpăra un imobil. Prin urmare, acum 11 ani mama lui A.M. a investit banii într-o casă în România. Fratele și cumnata s-au mutat imediat în țară. Ea era cetățean român, el a primit permis de ședere prin reîntregirea familiei. În scurt timp și mama s-a mutat aici, primind permis de ședere în calitate de proprietară a locuinței respective.

Nu putem spune că A.M. a ales întâmplător România. Legăturile de familie au contat destul de mult. Totuși, ceea ce l-a determinat să se mute a fost o oportunitate în educație.

Bursă de studii din partea statului român

La câțiva ani de la mutarea mamei, România a intrat din nou în viața lui A.M., de data aceasta prin intermediul surorii sale. Aceasta a cunoscut un român la ambasada din țara de origine. Nu știm cum a evoluat legătura dintre cei 2, dar cu siguranță sora nu a venit în România. Prin intermediul acestei legături, A.M. a aflat despre un program de burse de studii pentru străini oferit de statul român. A.M. s-a interesat despre program, aflând destul de ușor informațiile relevante. Poate că în acest caz a contat și legătura personală a surorii sale, dar, în principiu, reprezentanții ambasadei au fost prietenoși. A depus la ambasadă dosarul, care a fost trimis spre evaluare în țară, și a primit o bursă din partea statului român pentru a studia în România.

Era vorba de o bursă parțială, care ar fi trebuit dublată de țara de origine. Însă, în statul natal, se acordau anual doar 5 burse pentru cetățenii ce doreau să studieze în străinătate, iar acestea se epuizaseră deja. Chiar dacă nu a primit și finanțare din partea statului său, a ales totuși să vină în România.

A.M. a primit astfel dreptul de a studia limbi străine la Universitatea din București, cu sprijinul financiar al statului român. Bursa i-a acoperit toate taxele de școlarizare, iar el și-a plătit costurile de subzistență.

Permise de ședere

Cea mai importantă problemă administrativă cu care se confruntă studentul străin, dintr-o țară din afara UE, venit la studii, fie și cu bursă, în România, este cea a permisului de ședere. Fără permis, poate fi oricând expulzat, chiar dacă e plătitor de taxe. A.M. a trecut prin toată aventura birocratică.

A.M. a primit destul de repede permisul de ședere pentru primul an, cel pregător de limba română. La sfârșitul acestui an, a obținut diplomă de vorbitor de limba română. Dacă nu obținea diploma, nu putea să continue studiile, deci pierdea și dreptul de ședere.

Cu diploma obținută, a primit al doilea permis de ședere, tot pentru un an. Regula este că permisele se reînnoiesc anual, cu condiția ca studentul să fie înmatriculat în continuare.

A.M. a beneficiat însă de o facilitate pentru bursieri: trecând de primul an de facultate, a primit al treilea permis de ședere, pentru 3 ani.

La finalizarea studiilor, când i-a expirat permisul de ședere, a primit o scrisoare prin care i se atrăgea atenția că trebuie să îl reînnoiască sau să părăsească teritoriul României. Așa a început lupta pentru al patrulea permis de ședere.

Are nevoie România de imigranți calificați?

Aceasta ar putea fi o întrebare de politici publice. A.M. nu a formulat-o în acești termeni, pentru că el avea o nedumerire individuală la acel moment: ce va face mai departe după terminarea studiilor? Inițial, și-ar fi dorit să rămână în România, alături de mama și fratele lui. Găsise și o slujbă pe durata studiilor, însă nu avea opțiuni legale. Cel mai mult l-a deranjat că nu există o cale de reînnoire la finalul bursei fără a părăsi țara. Este obligatoriu să iasă din România și să ceară viză în țara de origine. La limită, ar fi putut să încerce să continue studiile, înscriindu-se la doctorat. A descoperit cu uimire că nici dacă s-ar fi căsătorit nu putea primi viză și permis de ședere fără să treacă pe la ambasada de acasă. Nu înțelege de ce statul român, după ce a investit 5 ani în educația lui, nu îi dă nicio opțiune de a rămâne în România. Repetă de mai multe ori că are dosarul curat, nu a făcut nicio prostie, nu e o povară, dimpotrivă, e educat și dorește să muncească.

Cu 6 luni înainte de expirarea celui de-al treilea permis, se hotărâse să plece definitiv, să se întoarcă la el în țară. Doar că viața îi pregătise alt destin: a obținut o slujbă la sediul din România al uneia dintre cele mai mari corporații de IT din lume. Și a cunoscut-o pe viitoarea lui soție.

Statul sprijină familia, dar, aparent, nu și reîntregirea ei

A.M. a primit o extensie de viză de 3 luni, contra unei taxe destul de ridicate, dar tot nu a găsit o soluție la problemele lui legale. Deși el și prietena lui decisese să se căsătorească, nu puteau face acest lucru în România, pentru că, fără acte, el nu mai avea drepturi.

Așa că A.M. a plecat la el în țară, împreună cu prietena lui româncă. Acolo s-au căsătorit legal, adică au îndeplinit o formalitate. Din nouă postură, a intrat într-o nouă fază a interacțiunii cu statul român. Din imigrant venit la studii, a devenit imigrant pentru reîntregirea familiei.

Problema cu Schengen mă afectează foarte mult. Cu permisul actual nu pot să călătoresc în afara României, dar dacă intrăm în Schengen, atunci pot să merg în toată Europa. E important să știi ce se întâmplă cu astfel de lucruri.

A făcut deci o cerere de reîntregire a familiei. Cererea a fost acceptată repede, în câteva săptămâni. Spune că acest lucru l-a surprins plăcut, pentru că știa din poveștile cunoscuților că durează luni întregi.

Cu cererea aprobată, a primit o viză temporară, de o lună. A avut 8 zile la dispoziție pentru a-și anunța prezența la ORI, primul pas pentru a rezolva situația cu permisul de ședere. A primit un termen de maxim 3 luni până la care să depună dosarul complet.

Spune că i s-au cerut foarte multe documente. Nu i-am cerut să le enumere, întrucât știm că așa cere legea. A avut nevoie de aproape 2 luni ca să le adune pe toate. Râde ușor amar spunând că a avut noroc deoarece cunoștea deja țara, știa ce se plătește la CEC și ce la poștă și alte lucruri de genul acesta. Altfel, formal nu l-a ajutat nimeni. A depus dosarul în termen.

După studierea dosarului a fost chemat împreună cu soția la un interviu. A fost un interviu lung și greu atât pentru el, cât și pentru soție. S-a simțit umilit. Au fost întrebări de tipul „De ce ai venit în România? Nu puteai să te duci în altă parte?” sau întrebări intime, lucruri intimidante. Intervievatorul a strigat tot timpul, a fost agresiv. Nu știe de ce a fost așa greu, a văzut același interviuator fiind politicos cu alte persoane. Revine la subiect și spune că interviul a fost terorizant, se simte că a fost afectat de experiență. Își aduce aminte că un cunoscut i-a spus că va fi foarte urât, dar atunci a crezut că poate a făcut el ceva. Acum crede că aceasta este rutina în cazurile de reîntregire a familiei și nu înțelege de ce.

Eu credeam că dacă ajunge cineva să îți facă așa ceva, înseamnă că are un motiv să își facă. Dar eu am pățit aceeași chestie și sunt ireproșabil! Nu am probleme nici la acte, niciun fel de problemă. Deci se pare că este o rutină la ei. Asta m-a cam... bine, după aia m-am calmat. Ideea este că până la urmă tot am reușit să ajung la scopul meu: sunt în România, sunt căsătorit, am job-ul meu, totul e bine și frumos. Dar a fost urât cum s-a ajuns la așa ceva, foarte urât.

La finalul interviului a fost anunțat că va avea vizite inopinate acasă, de verificare. Lucrul acesta s-a și întâmplat și la vizita surpriză verificarea a fost de asemenea minuțioasă. Are o amintire foarte neplăcută la prima vizită, când ofițerii nu l-au găsit acasă și au mers la adresa mamei, pe care au amenințat-o că dacă nu îl găsesc, îl vor da afară din țară. Mama lui l-a sunat, dar ar fi putut să o facă și ofițerii, care aveau numărul.

În fine, a primit permisul pentru 5 ani, împreună cu mesajul textual „Ați scăpat 5 ani de noi!”. Nu știe dacă a fost o amenințare, dar nu i-a plăcut mesajul. În toată această experiență a simțit că a fost tratat ca un infractor, cu o totală lipsă de încredere. Nu știe de ce s-a întâmplat acest lucru, pentru că tot timpul a fost un om corect.

Aventura birocratică nu s-a încheiat însă aici. Eliberarea propriu-zisă a permisului a durat 2 luni și jumătate de la aprobarea dosarului, mult peste timpul asumat chiar de statul român. Trebuia să meargă la ghișeu și să stea destul timp la coadă pentru a afla că „nu e gata”. Spune că erau persoane la coadă care așteptau până la 6 luni de zile, perioadă în care nu aveau niciun fel de act de identitate, doar o hârtiuță de la IGI în care i se spunea data, cu mult depășită, la care să vină să ridice permisul.

Totuși, precizează că e mai bine acum, la reîntregirea familiei, decât înainte, pentru studii, când mergea la alt sediu al aceleiași instituții. Ca student, interacțiunea cu administrația a fost mult prea rea. Puteai să stai în picioare până la 10 ore la coadă și să ți se respingă dosarul din motive minore. Spre exemplu, medicul de familie nu a scris corect o literă, deși dosarul era perfect în rest.

În cele din urmă, după insistențe, a obținut permisul de ședere temporară pentru reîntregirea familiei, pe care ni-l arată cu bucurie. Este al patrulea lui permis de ședere în România, probabil nu ultimul.

Instituțiile nu sunt prietenoase, oamenii da

În ciuda procedurilor neplăcute, A.M. nu doar că s-a obișnuit cu România, dar are mulți prieteni, îi place foarte mult, cu excepția contactului cu autoritățile.

Pe lângă tratamentul degradant, este nemulțumit și pentru că nu a primit informații despre cum poate interacționa cu alte instituții publice. Spre exemplu, nu știe cum poate obține un permis de conducere în România. Găsește doar câteva anunțuri incomplete, cu informații puține, și spune că nimeni nu te ajută cu un sfat. Nu a primit informații despre drepturile pe care le are ca imigrant în

România. De obicei caută singur pe internet, dar găsește informații mai vechi, din 2009-2010, despre care nu știe dacă sunt actualizate.

În afară de interacțiunea cu poliția, care, de fiecare dată când văd că ești străin, ori vor să îți ia banii, ori te întrebă ce cauți aici și intră în detalii care depășesc statutul de întrebări normale, restul lumii, adică românii normali, nu îmi aduc aminte că am avut o interacțiune cu cineva care mi-a reproșat ceva. Pe de altă parte, poliția a fost întotdeauna groaznică. Te-a prins un polițist și ești străin, lași acolo ori ciubuc, ori o parte din demnitatea ta. Una sau alta.

Nu a interacționat cu organizații neguvernamentale care sprijină imigranții, pentru că, într-un fel sau altul, s-a descurcat. Știe că acestea există, dar nu a simțit nevoia să apeleze la ele.

În schimb, interacțiunile directe cu românii au fost foarte bune. Mai mult, în contactul cu diverse alte instituții – la facultate, la medic, la bancă – totul a fost în regulă. Nu a întâlnit discriminare din partea cetățenilor, nimeni nu a făcut remarce despre originea lui. A avut 2 locuri de muncă în companii private. A întâlnit doar oameni drăguți, care nu te judecă după etnie, ci sunt curioși să afle despre tine și tradițiile tale.

A învățat relativ repede limba, ajutat de cunoașterea limbii franceze. Studiile în România i s-au părut mult mai grele, nivelul de studii era mult mai avansat față de țara de origine, chiar și față de Franța. I se cer mult mai multe lucruri, iar profesorii sunt mai perfecționiști. Profesorii au fost „foarte ok”, mult mai bine pregătiți decât cei din țara de origine.

Ne spune că a fost și în sate de munte, relativ izolate, unde a fost întâmpinat cu multă curiozitate, în niciun caz cu respingere. Îi place în România, îi plac oamenii. Se destinde și ne spune că până la urmă îi plac și instituțiile, dar nu poliția! Nemulțumirea cea mare este legată de interacțiunea cu poliția, care a fost întotdeauna groaznică. La vederea permisului de ședere, atitudinea se schimba brusc în rău. I se pare că e discriminat pentru că e străin.

Un viitor cetățean român?

A.M. a ales România pentru că avea legături de familie, dar și pentru că a vrut să vadă și o altă țară. I-a fost ușor să vină pentru că avea familie aici și, în același timp, i se părea o aventură în viață. A rămas aici pentru că are o viață frumoasă: familie, loc de muncă, prieteni.

Ține tot mai puțin legătura cu țara de origine, exceptând familia directă. Nu prea îl mai interesează ce se întâmplă. Spune că viața lui nu mai este acolo, deci nu intenționează să se întoarcă în țara de origine. Dacă ar fi forțat să plece din România (sau, cum pune el problema, „dacă ar fi să mă dea

afară statul român”), ar merge să caute o aventură mai departe de Europa, poate America, poate Canada, poate Japonia (râde).

În România se informează: citește ziarele online, urmărește zilnic știrile, pe care le consideră bune, află repede ce se mai întâmplă. Urmărește știrile interne, dar și pe cele externe. Spune că e bine să știi ce se întâmplă, să fii informat, pentru că te poate afecta. Află cu interes ce se mai întâmplă cu foștii concetățeni, dar mai ales ce se întâmplă în țara de adopție. A dat spontan un exemplu care se vede că îl preocupă: aderarea României la spațiul Schengen. Este cu siguranță un subiect care îl afectează și ne spune că e important să știi ce se poate întâmpla.

La acest punct al interviului, A.M. a spus *intrăm*, la persoana întâi plural, când s-a referit la România. A vorbit despre noi, românii, un *noi* care îl include, cel puțin în viziunea lui, și pe el. Dacă vom ști și noi să îl includem pe el în societatea noastră, rămâne de văzut.

2. Țara găsită - X., dintr-o țară arabă, musulmană

X a ajuns în România nu din voia ei. Era o femeie musulmană care încerca să împace spiritul liber în care crescuse cu tradiția care o încorseta. Aici s-a confruntat cu probleme mari, dar a găsit puterea să le depășească, a fost ajutată de cei de la care nu se aștepta, și-a găsit libertatea, independența și puterea de a crește 2 copii ca mamă singură.

Venirea și acomodarea

X s-a născut și a crescut într-o țară din Orientul Mijlociu, unde tradiția musulmană are rădăcini puternice, iar femeile nu au o prea mare libertate de mișcare. După cum amintește adesea pe parcursul interviului, a avut marea șansă ca în familia ei tatăl să nu își crească fetele conform tradiției, să le ofere o anumită libertate de mișcare și gândire. X a urmat facultatea, dar totuși s-a căsătorit cu cineva ales de familia ei (o căsătorie aranjată). X a venit în România dintr-o țară arabă în 1998, pentru a-și urma soțul. Este de religie musulmană și a absolvit facultatea de engleză-arabă.

A ajuns în România cu viză de afaceri (la fel ca soțul) pentru că, la acel moment, în România nu era posibilă reunificarea familiei: "Înainte de '98 nu era reîntregirea familiei". De altfel, aceasta a fost și modalitatea prin care a reușit să emigreze soțul: un prieten care avea firmă i-a făcut chemare și i-a obținut viză de afaceri. Nu a fost decizia ei și și-a lăsat în urmă familia.

În perioada de început a șederii în România, X a trăit destul de izolată datorită soțului, doar ea și cei 2 copii, socializând rar cu alte femei arabe cu care se întâlnea în parc, în timp ce își plimba copiii. Are 2 băieți, primul avea 2 ani când a venit în România, iar cel de-al doilea s-a născut aici. Nu știa aproape deloc limba română și, de aceea, "nu avem cum să comunic cu oamenii", ne mărturisește. Sub pretextul tradiției musulmane, care cere ca femeia să asculte de soț, acesta a izolat-o pe X departe de lume.

La început, X a remarcat că în România oamenii nu se prea ajută între ei, vecinii nici nu se salută:

"Nu cunoaște cine stă lângă el sau dacă se întâmplă vre-o problemă nimeni nu deschide ușa să vadă poate că cineva are nevoie de ajutor, aude țipete."

"La noi e diferit total, te simți că ești în societate (...) și dacă nu ai familie, sunt prietenii, vecinii, tot ai pe cineva în jurul tău."

A durat 2-3 ani ca să se obișnuiască cu țara și cu oamenii, pentru că există diferențe în comportament, în cum te primesc oamenii:

"La noi în țările arabe nu contează de unde vi tu (din Iugoslavia, chinezii), ne place când vedem străini și dacă nu îi cunoaștem, îi invităm și acasă."

"Aici nu e așa, la început mi-a fost greu cu oamenii, să mă accepte ca străină, să văd că dacă vorbesc la telefon în arabă se uită la mine tot așa."

Cu ajutorul părinților, X a reușit să achiziționeze apartamentul în care stătea cu chirie împreună cu soțul.

La 4 ani de când era deja în România, viața lui X s-a schimbat brusc. Soțul a fost arestat sub acuzația de evaziune fiscală și spălare de bani. Arestarea a fost făcută într-o dimineață foarte devreme: "Au intrat mascații peste noi în casă cu puștile peste capetele copiilor, ne-am speriat foarte tare". Pentru X a fost o experiență traumatizantă, pentru că atunci nu vorbea și nu înțelegea bine românește. O prietenă a ajutat-o să afle informații despre situația soțului, pentru că nu știa nici unde să ceară informații și nici nu mai avea bani. Majoritatea prietenilor și partenerilor de afaceri ai soțului au fost arestați în aceeași zi și, ca urmare, aveau telefoanele închise.

Pe atunci, X nu cunoștea cum funcționează sistemul de justiției românesc, unde trebuie să meargă să ceară informații, ce demersuri trebuie să urmeze. Procurorul care ancheta cazul nu a acuzat-o pe ea de nimic, i-a explicat situația și i-a sugerat să angajeze un avocat. X a făcut aceste lucruri pentru a-și ajuta soțul, cu toate că acesta nu îi spusese cu ce se ocupă (soțul pretindea de la ea obediență).

Începutul libertății și al integrării

Soțul a fost arestat și închis pentru 5 ani. X l-a vizitat în închisoare, i-a plătit un avocat pentru a-l apăra în proces, dar soțul i-a cerut să încerce să îl mituiască (prin favoruri sexuale) pe procuror pentru ca acesta să îl ajute să iasă mai repede. X a refuzat o asemenea cerință.

Pentru că rămăsese fără sprijin financiar, X a început să facă demersurile necesare pentru a găsi o slujbă. S-a angajat la școala libaneză unde avea posibilitatea să își ducă și copiii. Salariul era mic, dar, pentru că nu plătea chirie (cumpărare deja apartamentul), a reușit să supraviețuiască. Apoi cineva de la Ambasada Palestinei i-a propus un loc de muncă acolo, unde se plătea mult mai bine, prin urmare și-a permis să își angajeze o bonă care să o ajute cu copiii și să le ofere acestora posibilitatea de a face cursuri de înot. X a început să dea meditații de limba arabă pentru a-și suplimenta veniturile.

În timpul în care soțul era la închisoare, X s-a decis să divorțeze, cu toate că nici măcar propria familie nu a susținut-o la început. A încercat prima dată să divorțeze în România, dar cererea i-a fost respinsă, așa că a trebuit să înceapă aceste demersuri în țara ei. Din păcate pentru ea, conform legislației din țara ei, divorțul nu este posibil decât dacă soțul își dă consimțământul. În ciuda demersurilor făcute, acesta nu a vrut sub nicio formă să divorțeze, deci X a rămas prizoniera unui mariaj în care se simțea înșelată și abuzată, toate acestea în numele tradiției pe care trebuia să o respecte.

Abuz

Starea de libertate resimțită de X cât timp soțul își ispășea pedeapsa a luat sfârșit când soțul a fost eliberat. X a consimțit ca acesta să locuiască în apartamentul cumpărat de ea, doar că soțul a început să aibă un comportament abuziv atât față de ea, cât și față de copiii: "Când a ieșit din pușcărie a ieșit un om bolnav psihic", abuza copiii "când îi auzea vorbind românește sau altă limbă sau stăteau la calculator". X încă lucra și era singura care aducea un venit în familie. Când X și-a exprimat intențiile de a divorța, soțul a închis-o în casă împreună cu copiii timp de 10 zile și nu i-a mai permis să iasă nici măcar la cumpărături, concediind-o și pe bonă. Soțul a recurs iarăși la tradiție, care spune că bărbatul este cel care aduce bani în casă. Dar X i-a spus:

"Haide, mergi la muncă, dar cine crezi că va angaja pe unul care abia a ieșit acum din pușcărie, și arab, și care a făcut evaziune fiscală, fals în acte și spălare de bani? Că tuturor le-ar fi frică să nu se spună că au muncit cu el".

X povestește că după mai bine de o săptămână trăită în frică și teroare, s-au terminat proviziile și ea a cerut soțului să o lase să iasă măcar să cumpere pâine. Spera ca în acest fel să poată ieși din casă și cere ajutor. L-a luat pe cel mic cu ea, doar că soțul nu a fost de acord să o lase să părăsească locuință decât singură.

Când a reușit să iasă din casă, soțul abuziv a intervenit și au început să se certe. O vecină a încercat să intervină pentru a-i oferi găzduire, dar nu a reușit. În schimb, a sunat la poliție. Echipajul de poliție care a sosit a început să discute cu soțul și s-a lăsat convins de cele spuse de acesta:

"Că noi suntem musulmani, că noi suntem străini și voi nu aveți dreptul să vă băgați între noi (...) și domnul polițist nu s-a gândit să se ducă să verifice, și poliția m-a lăsat, nu a făcut nimic (pentru a o proteja de abuz), nu a dat nici pedepse (amendă)."

Atunci soțul i-a spus: "Ai văzut, nimeni nu poate să te ajute, nici românii".

X a ajuns din nou în casă pentru că îi era teamă să își lase copiii singuri cu soțul, dar a reușit să îl contacteze pe procurorul care anchetase cazul pentru care soțul ei fusese închis. Procurorul a trimis un alt echipaj de poliție, de această dată bine informat, care l-a luat pe soț la secție. Atunci a fost momentul în care X a cerut celor de la secția de poliție ca să o ajute să se întoarcă în țara ei. A fost refuzată pe motiv că este nevoie și de acordul tatălui ca cei 2 copii să poată pleca în țara lor. Nici la ambasadă X nu a vrut să apeleze pentru ajutor, pentru că știa mentalitatea celor de acolo. Ei nu ar fi înțeles-o și nu ar fi considerat că ea împreună cu copiii sunt supuși abuzurilor din partea soțului. Cei de la poliție au dus-o pe X, împreună cu copiii, la un centru de protecție împotriva violenței în familie aparținând Patriarhiei, pentru că lui X îi era frică să meargă la singura prietenă pe care o avea, speriată fiind că soțul o va găsi acolo.

Independența - sprijin social (servicii publice și sprijin privat)

X povestește că, după o săptămână, s-a întors acasă împreună cu poliția, pentru a încerca să recupereze lucrurile sale și ale copiilor, dar soțul nu i-a permis acest lucru. Este interesant că X nu consideră că putea să îl dea ea afară pe soțul abuziv de vreme ce apartamentul era cumpărat de ea și era pe numele ei. În plus, nici nu a apelat mai departe la organele de ordine pentru a fi ajutată în acest demers legitim. Nu menționează nici că a depus plângere la poliție împotriva soțului pentru a semnala abuzul la care a fost supusă împreună cu copiii. Din nefericire nici nu a fost sprijinită de rude și prieteni în acest demers, ci doar de procuror și apoi de personalul de la centrul de protecție și de persoanele întâlnite acolo.

Pe când stătea la centru, X a reușit să își găsească un alt loc de muncă (la Rodipet) pentru că a realizat că nu se mai putea întoarce să predea la școală, directorul fiind prieten cu soțul. Și pe copii i-a transferat la școli de stat românești pentru că se temea ca aceștia să nu fie luați de către tată și astfel ea să nu îi mai poată vedea.

După părăsirea locuinței și cazarea la centru, X a trebuit să refacă actele de ședere atât pentru ea cât și pentru copii. Din păcate, soțul nu a lăsat-o să își recupereze actele din casă, așa că nu a putut să se prezinte cu acestea în timp la Oficiul Român pentru Imigrări pentru a-și reface permisul de ședere. Ca urmare, a primit o decizie de părăsirea a țării. X nu știa în acel moment unde putea să meargă și nu luase decizia de a se întoarce în țara ei. A considerat însă că este important să încerce să rămână în România pentru copiii "care aici au crescut și aici s-au obișnuit". A fost ajutată de o doamnă deputată care venea în vizită la centru. Aceasta a ajutat-o cu obținerea permisului de muncă, cu transferarea copiilor și înscrierea la școală, cu recuperarea diplomei de studii, chiar și atunci când a primit decizia de părăsire:

"Mi-a făcut chiar ea rezervare, am mers până la Istanbul dimineață și m-am întors după-amiază, am schimbat tipul de viză."

X semnaleză că în ciuda faptului că situația ei a fost explicată funcționarilor de la ORI – că nu și-a mai găsit actele ei și ale copiilor din cauza scandalului cu soțul – chiar de către asistentul social care se ocupa de cazul ei în cadrul centrului unde locuia, aceștia nu au luat în considerare situația în care se afla X și au emis decizia de părăsire.

"Am avut decizie de părăsire pentru că atunci când a venit timpul pentru viză eu nu am avut nimic să depun (soțul nu i-a mai dat actele) și am pierdut toți anii ăia din 1998 până în 2006" (care i-ar fi folosit pentru a obține mai ușor permisul de ședere).

Asistenta socială a ajutat-o în relația cu ambasada pentru a obține actele pentru copiii, iar preotul de la centru și asistenta socială au sprijinit-o și asistat-o să închirieze o garsonieră unde să se mute cu copiii.

În cele din urmă, X a reușit să divorțeze după ce i-a dat soțului banii rezultați din vânzarea apartamentului. X a acceptat acest șantaj pentru a-și recăpăta libertatea și siguranța copiilor.

Șicanele din partea fostului soț au continuat și după divorț pentru că acesta i-a pus piedici când a venit momentul în care copiii trebuia să obțină pașaport individual (până atunci fuseseră trecuți în pașaportul mamei). X a obținut încredințarea copiilor, fostul soț ne reprezentându-se la niciun termen din proces. În plus, a decis să nu solicite soțului sprijin financiar pentru copii, pentru a nu mai avea de-a face cu acesta.

X a stat împreună cu copiii un an și jumătate la centrul de protecție împotriva violenței în familie, cu toate că trebuia să stea doar 3 luni. De fiecare dată îi era reînnoită șederea de către conducerea centrului, care considera situația ei ca fiind una specială. Chiar și când locuia la centru, X era speriată de posibilitatea de a-și reîntâlni soțul. Totuși, la un moment dat, X s-a hotărât să plece de acolo pentru că unele rezidente începuseră să facă plangeri la Patriarhie, semnalând faptul că X este de religie musulmană și că stă în acel centru de prea mult timp. Preotul și asistenta socială au ajutat-o să își găsească o garsonieră de închiriat în apropierea centrului, pentru a fi aproape în caz că are nevoie de ajutor.

Totuși, X a rămas profund marcată de experiența traumatizantă prin care a trecut și nu mai are încredere în oameni. Cu toate acestea, a reușit în cele din urmă să își regăsească sensul și să meargă mai departe.

Integrarea (2 identități împletite) - țara găsită

În momentul de față, X este profesoară de limba arabă și mediator intercultural în cadrul unui proiect finanțat din fonduri europene. Dă meditații de limba arabă în continuare, pentru a-și putea întreține copiii. S-a mutat într-un apartament cu 3 camere, pentru a le oferi băieților posibilitatea de a se dezvolta normal, de a avea spațiul lor, intimitatea lor. Își dorește să se poată stabili în România.

"În ziua aia (unde s-a mutat) de când am venit în România, am deschis ochii pe zona aia și am fost ca un copil care acum se naște, deschide ochii și vede mama, și știe că e mama lui. Așa mi s-a întâmplat și mie cu zona aia. M-am învățat și m-am învățat și tot în zona aia m-am întors" (unde a locuit prima dată când a venit în România).

"Și pentru băieți e bine, sunt aproape de școală, merge bine, au mijloace de transport."

"Acum am depus pentru stabilire de domiciliu pentru care trebuie să aștept 5 ani – 5 ani în care să nu am întrerupere, nici dispoziții de părăsire. Am depus actele în septembrie și nici acum nu am primit răspuns (1 martie), e o perioadă prea lungă și nu știu de ce."

"Aș vrea să cumpăr pe programul "prima casă" o casă pentru copii, dacă pot, dacă îmi permite, pentru că aș plăti aceeași chirie care plătesc la proprietare. Ca să aibă copiii ceva stabil, să fie o siguranță pentru ei."

În țara ei nu s-ar mai întoarce întrucât copiii s-au obișnuit aici. Au fost în vizită acolo în 2002, dar atunci situația nu era așa de gravă ca acum – mașini capcană, răpiri.

X are asigurare de sănătate pentru că muncește cu contract de muncă legal. Totuși, remarcă faptul că asigurarea nu acoperă toate cheltuielile și pentru unele servicii trebuie să plătească în plus. Nu înțelege sistemul și de ce contribuția ei la sistemul de asigurări de sănătate nu acoperă cheltuielile serviciilor de care ea și copiii ei au nevoie. X cunoaște foarte bine regulile sistemului de asigurări de sănătate, chiar și corupția (mita), dar nu înțelege de ce unele medicamente și unele proceduri nu sunt plătite de asigurare.

X consideră că e mai bine pentru copiii ei să învețe la o școală românească, pentru că ea consideră că sistemul educativ românesc le oferă copiilor multe informații necesare în viață: "Copiii mei sunt la școala română ca să învețe", "este un sistem diferit total decât cele de la noi, dar mult mai bune decât școlile arabe din România". X e mulțumită de școlile unde învață cei 2 copii și are speranțe mari pentru viitorul acestora: că vor merge la facultate și se vor integra în societatea în care au crescut. Ea nu semnalează probleme legate de înscrierea copiilor la școala de stat. Copiii fac activități extrașcolare (rugby) și nu trebuie să plătească, pentru că această activitate este oferită de către școală.

Limba română a învățat-o singură.

"Prin vorbă cu oamenii, iau cărțile, ziare, citesc traducere după televizor, când merg pe stradă văd scrisul. Mie mi-a plăcut să învăț."

X realizează că viața sa în România nu este una ușoară: "Stau aici de drag pentru că viața mea este grea, eu muncesc mult ca să pot face față cheltuielilor zilnice". Salariul lunar abia îi ajunge să își plătească chiria. Lucrează în plus la 2 centre ale primăriei capitalei pentru a preda limba arabă (cu contract de muncă), dar dă și meditații "ca să pot să mă descurc, dar asta nu e viață ca să muncești de dimineață până seara în fiecare zi, și sâmbăta și uneori chiar și duminica".

Relația cu IGI

X nu înțelege nici acum de ce cei de la ORI (Oficiul Român pentru Imigrări, actualul Inspectorat General pentru Imigrări) nu i-au luat în considerare situația particulară și nu au ajutat-o, ci i-au dat dispoziție de părăsire: "Nu a fost din vina mea că nu am fost să depun actele".

X remarcă:

"Sunt și funcționari care aș dori să fie schimbați (datorită modului în care îi tratează pe migranți) (...) de ce cu bărbații vorbesc frumos, dacă îi cunoaște?"

Înainte de a primi decizia de părăsire a României, a fost și ea întrebată dacă nu cunoaște pe cineva de la ORI care ar fi putut interveni pentru situația ei.

"De ce trebuie să spun că eu cunosc pe X de la ORI ca să nu îmi dea dispoziție de părăsire (...) în loc de să fie alături de mine, să mă ajute cu ce probleme am avut (...) normal, ai un caz și trebuie să te gândești la el și legal și omenesc, nu prin relații să

rezolvi problema.”

În plus, X semnalează că nu există o unitate a procedurilor care trebuie respectate pentru a obține anumite acte.

”Cineva și-a adus socrul în România și funcționarul nu a cerut să fie adăugat (socrul) în contractul de închiriere, a spus logic că nu trebuie să fie cerut ca socrul să fie adăugat în contractul de închiriere cu proprietarul.”

”Altul și-a adus soacra, iar un alt funcționar a insistat foarte mult ca numele respectivei să fie adăugat în contractul de închiriere, iar proprietarul nu a fost de acord.”

De altfel, X semnalează existența corupției la nivelul funcționarilor care lucrează la ORI (primesc mită pentru a facilita obținerea vizelor sau a permiselor de ședere și de muncă).

Ar vrea să depună actele și pentru cetățenie:

”M-am gândit că în țara situația nu este bună, tot timpul mașini capcană, am un frate care a fost răpit din 2004 și de care nu mai știm nimic (...), plus situația acolo. Se trezesc dimineața, mănâncă și dorm că altă ocupație nu au. Singurul care merge la muncă este fratele meu. (...) copilul cel mic s-a născut aici, cel mare a crescut aici (...) s-au obișnuit cu viața de România, au și prieteni arabi și români.”

E o persoană foarte sociabilă, stabilind ușor relații cu oamenii. Oamenii ajung să o placă și să se împrietenească ușor. Nu se simte discriminată de cei din jur - de altfel, nu arabii au ajutat-o.

”Lucrez cu colegi români și nu am probleme, chiar țin la mine, avem o prietenie bună de muncă.”

”Dar am și în afară de muncă mulți prieteni din multe domenii.”

”Am mai mulți prieteni, majoritatea români decât arabi.”

Participarea civică

X consideră că dacă ea a fost ajutată de către unii imigranți și ea trebuie să ajute, cu toate că nu poate uita faptul că, atunci când a avut probleme, arabii nu au ajutat-o, unii chiar i-au pus piedici. Totuși, pentru că se implică și vrea să ajute străinii pentru a se integra în România, și-a depus candidatura pentru a deveni mediator cultural. Este vorba despre un proiect cofinanțat din fonduri europene și implementat de organizații neguvernamentale române.

”Acum îi ajut pe alți arabi pentru acte, pentru a se putea integra, dar nu doresc să îi am ca prieteni. (...) Atunci mi-am schimbat și numărul de telefon. Am hotărât să trăiesc altă viață.”

X este cea care încurajează migranții să meargă la cursurile de calificare organizate de ONG-urile române sau internaționale care se ocupă de migranți. Ca mediator intercultural s-a simțit foarte

bine, pentru că a reușit să ajute extrem de mulți oameni și chiar a fost considerată cea mai bună ca urmare a rezultatelor obținute. I s-a cerut chiar să continue cu ei proiectul, pentru că a fost foarte bine apreciată. A ajuns să fie cunoscută datorită activității sale de mediator intercultural.

Cazul sirienilor, cazul toleranțelor

X se implică în ajutarea familiilor de sirieni sau a familiile mixte (româno-siriene), refugiate aici din cauza conflictelor armate din Siria, să se reacomodeze în România.

X semnalează cazul unei familii mixte cu 3 copii (cu cetățenie română chiar dacă s-au născut în Siria), care, răciți fiind, au fost duși pentru un consult la medicul de familie. În ciuda faptului că cei 3 copii (minori) aveau coduri numerice personale, acestea nu au fost acceptate de calculator (programul casei de asigurări de sănătate), iar părinții a trebuit să plătească consultația și nu au primit nici medicamente compensate.

X semnalează că există o lege prin care copiii, cei până la 18 ani, beneficiază de servicii medicale gratuite, indiferent de naționalitate:

"E lipsă de informații, chiar și dacă nu a apărut codul numeric personal, copiii au acte că sunt cetățeni români, iar oamenii trece prin greutăți foarte mari acum când au ajuns din Siria și nu au bani. Unul care nu are deloc bani ce face, să lasă copiii fără consult medical?"

X semnalează lipsa de informare a celor din sistemul de sănătate în ceea ce privește respectarea drepturilor migrantilor, dar mai ales a cetățenilor români cu o situație mai aparte (vezi situația copiilor din familii mixte):

"Nu se comunică legislația mai departe, trebuiau toți funcționarii să știe, să fie o sursă de informare pentru asemenea probleme."

O altă problemă semnalată de X în privința situației familiilor mixte este reînscirerea certificatelor de naștere sau de căsătorie pentru care primesc termen de finalizare anul 2015. Acest fapt complică mult viața acestor oameni:

"Poate omul chiar moare în perioada asta și atunci certificatul mai are valoare certificatul?"

În plus, situația familiilor mixte siriano-române este, de cele mai multe ori, una foarte grea pentru că ele ajung să trăiască în casa socrilor, în condiții improprie, nu mai au bani și le este foarte greu să își găsească un loc de muncă.

Sirienii care s-au refugiat în România sunt sprijiniți de Liga Siriană, dar, din cauza situației din țara lor, numărul acestora crește, iar statul român nu le recunoaște statutul de refugiați. Primesc doar

”tolerat”, ceea ce nu le oferă nici posibilitatea de a munci legal, nici servicii medicale gratuite: ”Unii nici nu au mai cerut stat de tolerat.”.

X se ocupă și de migrații care obțin din partea statului român statutul de tolerați:

”În fiecare lună înnoiesc viza, dar nu pot munci, cum pot ei supraviețui? Și e greu de găsit muncă, nici românii nu prea găsesc, dar mite străinii. Și este o situație că un om nu are resurse ca să trăiească ca un om normal, pentru mâncare și necesități importante. Pentru animale sunt asociații care le protejează, dar pentru oameni? Animalul poate să caute și pe stradă și să mănânce că așa a fost creat și nu i se întâmplă nimic, dar un om? De ce îi mai primesc aici dacă nu le dau voie să muncească?”

”Ori le dă statul de refugiat și îi lasă să își continue viața, să stea legal aici și să primească o sumă de bani ca să se descurce până găsesc un loc de muncă, ori să nu îi mai primească dacă statul știe că nu poate să le ofere nimic.”

X și-a folosit relațiile ca să îi ajute pe unii dintre aceștia - de exemplu, să poată dormi la sediul unui ONG al imigranților. X remarcă faptul că numărul toleraților și al azilanților crește. În plus, știe de situația unor azilanți care, în ciuda faptului că au doctor la centrul în care stau, sunt nevoiți să își cumpere ei medicamente, pentru că centrul nu le oferă nici măcar o masă pe zi pe lângă ajutorul primit de la statul român.

Unii dintre cei veniți cu viză de vizită realizează că nu au nicio șansă în România, că nu își pot găsi de lucru și că nu primesc sprijin de la statul român pentru a-și reface situația, prin urmare preferă să încerce să plece în alte țări europene. Speră că acolo vor primi ajutor de la stat și statutul de refugiat.

X și alți migrați arabi, cu afaceri de succes în România, intenționează să organizeze o întâlnire a migraților într-un restaurant, la care să invite și reprezentanți ai IGI, astfel încât să creeze un cadru în care oamenii să discute liber și să își spună problemele cu care se confruntă. În felul acesta, ea speră ca cei de la IGI să afle direct care sunt problemele și, uneori, situațiile dramatice ale oamenilor. La eveniment plănuiește să le ofere celor prezenți și pachete cu mâncare donate de oamenii de afaceri migrați. În plus, X a făcut demersuri și la IGI pentru a explica care sunt, în momentul de față, problemele cetățenilor sirieni refugiați în România. Speră să apară o linie de finanțare sau o altă modalitate prin care aceștia să poată fi ajutați.

”Au foarte mari probleme, sunt mulți, fiecare familie are cam 5-6 copii.”

X și-a făcut propria asociație prin care își dorește să ajute migrații: ”Aș vrea să mă implic printr-un proiect pentru că am deja o listă de oameni care au nevoie de ajutor.” Deja a scris și a depus spre finanțare la IGI un proiect împreună cu un ONG român, dar, din cauza neînțelegerilor, aplicantul principal a refuzat, în cele din urmă, să semneze contractul de finanțare. În cadrul proiectului ar fi urmat să organizeze cursuri de limba română și de cetățenie pentru imigranții din țările arabe. X a

considerat că bugetul care îi revenea pentru desfășurarea activităților era mult prea mic. În plus, a semnalat lipsa de transparență a partenerului în proiect.

A vrut să participe cu organizația ei la implementarea unui proiect pentru a acumula experiență și a ajuta imigranții, ale căror nevoi le știe foarte bine. A făcut asociația "ca să ajute oamenii".

Despre alte ONG-uri ale imigranților

X a fost contactată de o altă organizație a imigranților pentru a ajuta la organizarea unor cursuri de limba română: "ca să îi scoatem pe ei din casă să vină să învețe ceva". Organizația respectivă oferă în special cursuri de religie, de Coran. X însă a sugerat să ofere femeilor care vin la această organizație un curs de coafor ca apoi să facă un coafor special pentru femeile arabe. Sugestia nu a fost bine primită, pentru că orientarea organizației este una tradițională, iar ideile sugerate de X sunt moderne.

Legătura cu propria cultură și familie

Fiind apropiată de familia ei, vorbește zilnic cu mama (tatăl este decedat), sora și frații. Când e ceva urgent, dau un apel și ea îi sună înapoi. Este la curent cu toate problemele familiei ei din țara natală, aceștia îi cer părerea, o consultă. Pe sora ei a vizitat-o în urmă cu 2 ani.

X declară că este sunită, dar că, fostul soț fiind šiit, a mers la o moschee šiită aici în România. Acest lucru s-a întâmplat, însă, doar o singură dată. Nu a simțit că modul în care vede ea relația cu Dumnezeu este aceeași cu a celor din moschee și, din acest motiv, a rămas să practice religia doar acasă. Preferă să își educe băieții și să le explice ea învățăturile Coranului. Pe băieți i-a trimis la rugăciunile colective ajutată de un domn pe care îl cunoaște și care mergea acolo cu băiatul lui.

Copiii vorbesc foarte bine araba, româna, engleza și știu franceză și italiană. Au acasă posibilitatea să urmărească emisiuni în limba arabă și să fie la curent cu știri din țara natală.

Remarce finale

X și-a găsi în România "vocea". Dacă la început era doar soție și mamă, evenimentele au determinat-o să ia decizii, să își caute independența și să supraviețuiască pe cont propriu. X și-a păstrat legăturile cu familia, cultura și țara de origine. Rămâne în continuare o "femeie arabă", dar România i-a oferit contextul să se poată manifesta, să se exprime și să își poată crește copiii după cum simte. X nu își reneagă nici religia și nici tradiția, dar nu le respectă orbește.

3. O.: „Integrarea depinde în primul rând de mine”

O. s-a născut într-o țară din Africa centrală, care se confruntă cu războaie civile și conflicte etnice de peste 2 decenii. A avut o situație foarte bună din punct de vedere financiar și social în țara sa și, în pofida situației mai degrabă instabile prin care trecea țara, nu s-a gândit niciodată s-o părăsească definitiv. Tatăl său deținea funcții importante în stat, iar acest lucru a constituit mai mereu un avantaj pentru O. Totuși, până la urmă, (și) din cauza acestor funcții a trebuit să-și părăsească definitiv țara.

Venirea în România. Primul episod: studii în turism și pasiunea pentru limbi străine

În 1994, O. era un tânăr care tocmai terminase facultatea în țara sa, era absolvent de economie și, deși avea posibilitatea să înceapă o carieră, a decis să se perfecționeze, să afle mai mult despre modul în care ar putea să pună pe picioare o afacere în domeniul turismului în țara sa. De asemenea, faptul că avea o rudă venită în România în 1994, care i-a prezentat această țară ca fiind mediul potrivit pentru a trăi o experiență independent, departe de sprijinul familiei și al confortului de acasă, l-a convins să se urce în avionul care l-a adus în România. Cu ajutorul rudei venite aici cu un an înainte, O. și-a pregătit toate actele și a reușit să depună toate dosarele necesare pentru admiterea la studii în București. A devenit student al Academiei de Studii Economice din București, specializarea management și turism internațional.

Era prima oară când pleca din țara sa, prima experiență în afara țării. A călătorit cu o rudă care venea să studieze la Politehnică și cu care a împărțit, în primii 2 ani, garsoniera în care a locuit. Fiind un om cu o pasiune aparte pentru limbi străine, O. și-a propus să învețe cât mai bine limba țării în care venise. În acea perioadă, nu existau cursuri de limba română oferite gratuit pentru străini, astfel că s-a înscris la Universitatea Populară de la Sala Dalles, la cursurile de limbă română pentru străini. Aici oferta era mai ieftină decât la Universitatea din București, dar nu suficient de satisfăcătoare pentru nevoile lui. Astfel, O. a mai făcut și meditații la limba română și a vorbit cât de mult a avut ocazia cu colegii la cursuri, pe stradă, la magazin etc. În aproximativ 2 ani a reușit să vorbească româna foarte bine.

Pentru că era deja absolvent al unei facultăți de profil economic, în România i-au fost echivalente mai multe cursuri, astfel că a absolvit ASE-ul în 2 ani și s-a întors acasă pentru a începe afacerea în turism pentru care se pregătise.

O. era un student la economie care, datorită spiritului său antreprenorial, a reușit să aibă afaceri încă din perioada studenției în România, practicând comerțul între România și țara sa origine prin intermediul prietenilor și al cunoștințelor care călătoreau între cele 2 state. Astfel, a făcut mici economii, pentru că toate nevoile legate de studii au fost acoperite de tatăl său.

S-a întors în țara sa cu cunoștințe noi, cu o limbă nouă, cu idei de afaceri și cu ceva economii.

Episodul 2: solicitant de azil, lucrător comunitar, broker de asigurări

Ca urmare a conflictelor armate și a războaielor civile care au izbucnit în țara sa în 1996, dar și în alte state vecine, O. a decis să părăsească din nou țara în iunie 1997. România a fost prima țară de refugiu la care se gândise, pentru că trecuse puțin timp de când plecase din ea, pentru că învățase limba și avea o diplomă de studii aici. Astfel, cea de-a doua intrare în România a fost în calitate de solicitant de azil în iunie 1997.

Astfel că a fost pus în fața situației de a începe o viață nouă fără acte, fără dreptul de a munci și fără prea multe lucruri de făcut. Mai mult decât atât, nu a beneficiat de ajutoarele prevăzute de lege, deoarece avea aici prieteni, foști colegi care l-au ajutat cu cazarea imediat cum a venit. Astfel, primii ani petrecuți în Români în calitate de solicitant de azil au fost ani în care O. a supraviețuit din economiile pe care le făcuse în perioada studenției și când reușise să încropească afacerea sa în țara natală.

“Ce să zic, sunt oameni și oameni. Nu este ușor, mai ales aici în România, când ești un străin. Mai ales în domeniul în care lucrez eu nu știu dacă au mai fost străini de culoare. Precizez pentru că este mult mai ușor pentru alți străini. Eu cred că sunt primul. Dar în general am fost apreciat de șefii mei și m-am înțeles foarte bine cu colegii. Dar așa sunt scâpări, unii au și scos niște perle. Unii mi-au spus că am venit să le iau locurile de muncă. Dar în proporție de 80, chiar 90%, am avut relații bune. Cum să zic, nu am fost puturos. Cine doarme, câștigă somn.”

Pentru O. cea mai importantă experiență din perioada în care era solicitant de azil și nu avea posibilitatea să se angajeze, a fost aceea de lucrător comunitar într-o organizație neguvernamentală care activa în domeniul imigrației. I-a cunoscut pe cei din acest ONG când a venit în România să ceară refugiu și s-a implicat, ca voluntar, în diverse proiecte și activități pentru a ajuta alți străini și a se integra mai bine în societatea românească.

În acea perioadă, au fost momente în care nu a reușit să-și plătească chiria din cauza unor încurcături cu proprietarul, care și-a vândut apartamentul fără să-l anunțe. Atunci a apelat pentru prima dată la sprijinul Oficiului Național pentru Refugiați (alături de Autoritatea pentru Străini, ONR-ul este precursorul actualului Inspectorat General pentru Imigrări n.r.), prin intermediul ONG-ului la care lucra. Conform legii, un solicitant de azil beneficia de cazare și sprijin financiar imediat cum ajungea în România, pentru o perioadă definită de timp. Cum O. nu solicitase aceste servicii imediat după sosire, după 2 ani ele erau mai greu de accesat.

Fiind unul dintre colaboratorii activi ai ONG-ului în care lucra, a depus mai multe memorii la ONR, a fost în audiențe și a reușit, în final, să beneficieze de serviciul restant. Astfel, O. a locuit timp de un an în Centrul de cazare și proceduri pentru refugiați din strada Vasile Stolnicu din București.

O. susține că un avantaj important l-a constituit faptul că avea formarea și experiența de lucrător comunitar în cadrul comunităților de străini în România. Acest lucru era extrem de important într-un spațiu în care apăreau conflicte între diverse comunități de străini. După 5 ani de așteptare, O. a obținut statutul de refugiat și dreptul de ședere și muncă în România.

”Conform legii eu am aceleași drepturi pe care le are un cetățean român, dar nu, nu am fost să cer. Cum ar fi fost să mă duc la primărie și să cer ceva? După ce am avut ședere legală, am putut munci. Eu am fost cu alți străini, beneficiari, la primărie în perioada în care am lucrat ca lucrător comunitar. Acolo la nivelul primăriei ei zic: ”Noi avem o listă, avem români care deja sunt în așteptare și ei aplică pentru o locuință socială.” Atunci e clar cine e prioritar. Nu, din punctul meu de vedere, dacă eu am drept la așa ceva, nu trebuie să obțin așa ceva. Pentru mine ar însemna că mă milogesc. Cunoscând realitatea, dacă România era o țară în care toată lumea obținea și așa, ok, atunci intră într-o normalitate dacă pot să zic așa. Dar, eu sunt conștient, sunt mulți români care...politica habitatului este delicate în România. Și atunci, dacă Dumnezeu mi-a dat mâini, eu o să mă zbat, o să muncesc și o să-mi plătesc casa, chiria singur.”

Prima carte de muncă a primit-o în anul 2004, când a fost primul angajat străin al primului Centru de Informare pentru Străini din București, înființat de ONG-ul cu care colabora. Până atunci, mai lucrase la o firmă de catering în calitate de dezvoltator de afaceri, însă fără forme legale.

De la munca în organizații neguvernamentale, O. a trecut în domeniul asigurărilor, lucrând ca inspector de asigurări la ASIROM, iar apoi, invitat fiind de un fost coleg român devenit proprietar de firmă de asigurări, s-a angajat ca broker de asigurări. O. are mai mulți colegi străini în firmă și o relație în general bună cu toți colegii săi.

O. nu a încercat niciodată să apeleze la serviciile statului român dacă se putea descurca fără ele. Nu îi place să fie dependent și nu i se pare corect față de cetățenii români care, crede el, au prioritate. În perioada în care era solicitant de azil, nu a avut nevoie de asistență medicală sau de alt tip de servicii. Iar după ce și-a legalizat șederea prin statutul de refugiat, a încercat să se descurce singur, fără să apeleze la vreun sprijin din partea statului.

Relația cu autoritățile din România și drepturile în România

O. are o relație foarte bună cu autoritățile române. El consideră că faptul că încearcă să se descurce singur și nu bate mereu la ușa instituțiilor îl ajută în a construi această relație. Primul loc de muncă în domeniu asigurărilor l-a găsit ca urmare a unei recomandări venite la o angajată a IGI, care aprecia această independență și capacitate lui O. de a se descurca singur.

De asemenea, faptul că a lucrat activ în mediul neguvernamental de la sosire până a obținut statutul de refugiat a fost cea mai bună experiență de integrare pe care o poate trăi un străin în România. Pentru O. implicarea activă a unui străin în societatea gazdă este cea mai bună soluție pentru a învăța limba și a se integra.

Acuma, știți, cum se spune, fiecare pădure are și uscături. E adevărat unii au o abordare greșită față de străinul care se duce la ghișeu. Pentru că asta e, se mai întâmplă. Dar eu personal n-am avut. Pentru că eu sunt așa: ok, respect statutul de ofițer, dar eu știu că am și eu drepturile mele aici.

„Cetățenia română nu doare”

O. consideră România ca fiind a doua patrie, după ce a petrecut aproape 20 de ani muncind și locuind aici. Încă nu a aplicat pentru cetățenie, dar își pregătește dosarul de jumătate de an și de câteva luni a început pregătirea pentru examen. El consideră că legislația românească referitoare la obținerea cetățeniei nu este extrem de complicată, dar sunt multe mărunțisuri birocratice. Motivul pentru care O. a decis să aplice acum este că se simte legat de România după cei 19 ani petrecuți aici, în care a învățat limba, a devenit un profesionist, și-a făcut prieteni și, pe lângă toate acestea, „cetățenia română nu doare”, după cum spune chiar el. Dacă situația îi va permite la un moment dat să se întoarcă în țara lui de origine, o va face bucuros, dar acum, pentru el, România este acasă, este locul unde se simte bine.

Nu este extrem de interesat de ce se întâmplă în țara lui, contactul cu realitățile de acolo limitându-se la știrile de pe internet.

Legătura cu familia din țara de origine este una foarte slabă în momentul de față. Familia extinsă, care locuiește de ani buni în Franța, este legătura cea mai apropiată de țara de origine. O. călătorește des în Franța, în vizită la rude, dar susține că nu ar schimba niciodată România pe Franța, pentru că acolo majoritatea imigranților se izolează de restul societății, nu sunt integrați bine - lucruri cu care O. nu este de acord.

Comunitatea străinilor din țara sa de origine care locuiesc în București, deși nu extrem de activă, oferă totuși sprijin nou-veniților și celor care ajung în situații critice. Sărbătorile religioase și cele de familie sunt ocaziile pentru care se organizează cele mai multe întâlniri. De asemenea, în cazul în care unul dintre conaționali are orice fel de probleme, comunitatea îl sprijină mereu.

„Știți, în România lucrurile s-au schimbat și se schimbă în continuare. Din punct de vedere al legislației lucrurile evoluează. Și acuma trebuia să aibă și un impact în realitate și în viața de zi cu zi. Pentru străini vreau să spun.”

Pentru O. România este țara în care i-a fost scris să ajungă. Deși nu toate lucrurile merg așa cum și-ar dori, este fericit că a ajuns aici acum 19 ani și că a exploatat toate oportunitățile care au apărut în calea sa. El susține că cel mai important element în relația dintre un stat și un străin este respectul, pe care el consideră că l-a oferit din plin și pe care speră să-l primească înapoi.

4. Cât de mult știm să valorificăm, ca societate, ceea ce au să ne ofere străinii?

F.D. a lăsat în urmă nu doar familia, ci și un venit bun și o carieră promițătoare. Dar nu a avut nicio clipă regrete. Așa cum subliniază chiar el, a avut cel mai bun motiv din lume să vină în România: a venit împreună cu soțul ei, cetățean român. Acest lucru se întâmplă acum 15 ani. Astăzi, are o familie frumoasă cu 3 copii, conduce propria afacere și vorbește cu pasiune despre educația din România, deși copiii studiază în străinătate. Regretă că românii nu se implică în ce e important în propria țară și nu știu să valorifice ce au de oferit străinii.

Poate fi simplu să vii în România

"La început, nu puteam să merg să fac cumpărături la Piața Obor, că parcă toată piața se oprea acolo. Oamenii veneau la mine, îmi puneau tot felul de întrebări, dar foarte politicos, foarte amabil. Oamenii întotdeauna au fost curioși. Chiar și recent, am fost la o prezentare și un director de liceu a venit la mine și mi-a spus: Doamnă, chiar sunteți din [țara de origine], cu adevărat! Pentru prima dată văd pe cineva din această țară."

În țara de origine, F.D. lucra pentru o firmă multinațională în domeniul publicității / marketing-ului. Are studii superioare, cu specializare în relații internaționale. Viitorul soț venise acolo pentru un proiect și astfel s-au cunoscut. S-au căsătorit și apoi au decis să se stabilească în România. Acest lucru s-a întâmplat în 1998.

A depus o cerere de viză pentru reîntregirea familiei la ambasada României din țara de origine. A primit rapid viza, fără probleme. Ajunși aici, au avut de completat dosarul pentru permisul de ședere. Din câte își amintește, nu au fost probleme. La acel moment, soțul lucra pentru o instituție publică și crede că acest lucru a ajutat.

"Eu cele mai mari probleme le am la administrația financiară. Când ajung acolo și văd o coadă mare, cum mă trimit de la un ghișeu la altul, nimic nu este clar, nimeni nu dă informații concrete, sau când intrăm pe site nu găsim informații concrete, acestea sunt probleme generale, nu sunt special pentru mine."

Integrare rapidă, folosind propriile resurse

Nu cunoștea limba română, dar vorbea engleză și franceză. Și-a găsit repede un loc de muncă la o firmă franceză, iar în pachetul salarial firma a inclus și cursuri de limbă română, pe care le-a urmat timp de 6 luni. După ce a deprins lucrurile de bază, a continuat singură, citind ziare, făcând conversație cu cunoscuții și într-un an deja vorbea suficient de bine. În aceste condiții, F.D. nu a avut nevoie să apeleze la cursurile oferite de statul român.

Experiența și competențele (spre exemplu, limba engleză, mai puțin răspândită la vremea respectivă) i-au permis să își găsească și să își aleagă locurile de muncă. A avut permanent o poziție de manager și a lucrat doar în colective multinaționale, ceea ce i-a facilitat integrarea. Nu s-a simțit discriminată niciodată la locul de muncă. A trecut prin 3 firme multinaționale și, de curând, și-a început propria afacere în domeniul educației. Proiectul are deja 10 luni vechime și este promițător. Este un proiect care implică relații cu diverse firme și instituții publice. Nu a simțit niciodată în relația cu vreunul din acești parteneri problema discriminării pentru că este imigrantă.

F.D. este foarte bine integrată în România și lucrează cu pasiune. Dovedește acest lucru vorbind, pe larg, despre sistemul românesc de educație. A coordonat o cercetare de piață înainte să își lanseze propria afacere și are multe concluzii interesante despre plusurile și minusurile școlii românești, de la mentalitatea profesorilor, la conținuturi și sprijin pentru carieră. Compară sistemul românesc cu cel anglo-saxon, în care s-a format. Pentru că lucrează în domeniu, este la curent cu schimbările recente din sistemul de educație, cu reforma, cu noua lege și face comentarii pertinente în legătură cu toate acestea. Din multe puncte de vedere, este mai implicată decât cei mai mulți dintre cetățenii români.

Încă nu a obținut cetățenie, ci doar rezidență permanentă. Are opțiunea deschisă, dar nu crede că va solicita cetățenia română, pentru că ar trebui să renunțe la cetățenia țării de origine. Nu vrea să se întoarcă acasă, ci să rămână în România, dar nu se simte confortabil să renunțe la cetățenie. Singurul lucru pe care îl pierde aici este dreptul de a vota, deși nu simte că acesta reprezintă o pierdere atât de mare. Ține legătura cu țara de origine și merge de 2 ori pe an acasă.

Contact redus cu instituțiile

Interacțiunile cu autoritățile sunt rare. Ultima dată când a avut nevoie de reînnoirea permisului de ședere a fost în urmă cu 4-5 ani. Din câte își amintește, funcționarii au fost amabili și nu a întâmpinat nicio problemă. Nu a avut însă o interacțiune directă cu autoritățile. Lucrând mereu în multinaționale, unde lucrează mulți străini, a avut mereu sprijinul consultanților și al avocaților firmei, care s-au ocupat de toate actele.

S-a informat singură despre drepturile și obligațiile sale, nu a simțit nevoia unui sprijin din partea statului sau a altor organizații. Spre exemplu, s-a informat despre ce trebuie să facă pentru a-și deschide o firmă, ca cetățean străin: de ce acte are nevoie, ce drepturi are. Spune că problemele cu care se confruntă sunt cele ale tuturor românilor, nu doar ale ei.

Își amintește amuzată că în primii ani de la stabilirea în România a fost oprită de câteva ori de polițiști pe stradă și amenințată cu o amendă. Lucrul s-a întâmplat în mod evident pentru că era străină, lucru ușor de observat pentru că se îmbracă în modul tradițional din țara de origine. De fiecare dată a reacționat ferm și a fost lăsată în pace. Problemele nu s-au mai repetat recent.

Cu alte instituții nu a avut probleme. A avut mereu contract de muncă și și-a plătit toate taxele. A născut 3 copii în spitale publice. Și-a deschis o firmă. Are contracte cu bănci și furnizori de servicii. Nu a simțit niciodată o discriminare, lucrurile au fost întotdeauna normale.

Totuși, a auzit de alte cazuri de discriminare. Are prieteni care nu au primit un loc de muncă pentru că nu sunt din Europa sau care au avut probleme cu diverse instituții publice. Crede însă că lucrurile sunt relative și că problemele pe care le au străinii le pot avea și românii. Se confruntă cu aceleași probleme ca românii, inclusiv cu instituții publice care funcționează prost.

Românii: curiozitate, politețe, lipsă de implicare

În ceea ce privește oamenii, nu a fost vorba de respingere, ci, dimpotrivă, de curiozitate. De obicei oamenii sunt curioși, dar într-un mod pozitiv. La început probabil că a părut foarte exotică și mulți necunoscuți au abordat-o cu un amestec de curiozitate și politețe. Acum lucrurile acestea se întâmplă mai rar. Spune că românii sunt foarte drăguți, toleranți și deschiși atât în general, cât și cu străinii.

Ceea ce nu-i place în România este că lumea nu se implică, nici măcar în lucruri care sunt importante, așa cum este educația. Este critică la adresa organizațiilor neguvernamentale din România, despre care spune că nu au forță și capacitate de a schimba ceva. Crede că prea multe asociații se înființează doar pentru a obține diverse fonduri. Își amintește cu nostalgie de asociațiile din țara de origine, foarte bine organizate și cu impact pe măsură. Crede că e prea multă indiferență în România.

Adesea se simte mai implicată în România chiar și decât soțul ei. Acesta este motivul pentru care nu s-a interesat niciodată de legislația pentru străini: nu se simte străină. Spune că gândește mai mult cum să facem să schimbăm ceva, că are multe idei în acest sens. Vorbește constant la persoana întâi plural despre România.

Lucruri de schimbat: mai multă deschidere față de lume, educație altfel

Unul din lucrurile pe care le-ar schimba în România este să îi învețe pe oameni că „există o lume dincolo de Europa”, că este o întreagă lume care are foarte multe de oferit. Cumva simte că românii gândesc că Europa este buricul pământului. Când spune de unde este, prima reacție, de la șofer de taxi până la director general, este ”Noi am văzut filme sau am citit ceva”, dar, de fapt, lumea știe foarte, foarte puțin despre toate aceste lucruri. Crede că străinii veniți din afara Europei pot să aducă o foarte mare valoare adăugată dacă sunt priviți mai deschiși și dacă sunt încurajate interacțiunile cu ei. Crede că ar trebui să existe un organism care să se ocupe de cetățenii non-europeni și de modul în care ei pot să contribuie la dezvoltarea României. Explică lucrurile la nivel de consiliu sau *board*, indicând clar că se referă la o gândire strategică, la politici noi în domeniu.

Copiii studiază în țara de origine. Totul a început când a căutat o grădiniță pentru primul, care acum are 15 ani. Spune că s-a speriat puțin de atmosfera pe care a văzut-o acolo. F.D. a fost educată într-

un sistem care pune în centru libertatea copilului și respectarea alegerilor sale. Aici a văzut un sistem în care toată lumea spune „Ești copil, stai în banca ta, nu știi nimic”, în care există inclusiv violență fizică sau verbală. La grădinițele din România a simțit că educatoarele erau agresive și nu s-a simțit confortabil. A lăsat fetița acolo 2 zile, apoi a retras-o. A decis să își trimită primii 2 copii la o grădiniță internațională, la Praga, apoi la o școală internațională, în țara de origine a lui F.D. Când vor termina studiile, copiii vor decide ce vor să facă, în ce țară să ajungă. După ce termină școala, vor ști să se descurce, să meargă în orice altă țară. Cel de-al treilea copil nu merge încă la grădiniță, dar, când se va întâmpla, prima opțiune este România. Rămâne de văzut.

5. P.A.: „Țara aceasta mi-a dat ce e mai scump, mi-a dat cetățenia, ce altceva să mai dea?”

P.A. s-a născut într-o țară arabă din vestul Asiei. A plecat din țara sa imediat după absolvirea facultății de agronomie, la sfârșitul anilor '80 și a lucrat pentru aceeași companie străină în mai multe țări din Europa de Est. În România a decis să rămână la sfârșitul anilor '90 și în 2001 s-a căsătorit cu o româncă. După 10 ani de așteptare, a reușit să obțină cetățenia română în 2012. România îi place, dar, după cum spune chiar el, ca mai orice român, se gândește să plece. Unde? Încă nu știe.

România – încă o țară din estul Europei

P. A. a decis să plece din țara de origine imediat după ce a terminat facultatea, din cauza faptului că îi era afectată libertatea de exprimare. După cum spune chiar el, nu a avut probleme doar pentru că a avut grijă să nu aibă. Altfel, situația lui ar fi fost mai complicată și ar fi fost forțat să plece. El a ajuns pentru prima dată în România în 1996, în calitate de angajat al unei firme din țara sa de origine.

Începând cu 1990, anul în care s-a angajat la acea firmă, a călătorit prin mai multe țări din estul Europei. După ce a locuit pentru perioade scurte în Turcia, Ungaria, Bulgaria și România, a decis să se stabilească pe termen lung în România. Era 1999 și, deși Ungaria îi plăcuse cel mai mult dintre toate statele în care locuise până atunci, România l-a atras pentru că românii sunt mult mai primitivi, mai calzi și mai toleranți decât maghiarii. Cel puțin așa erau atunci. Acum, generațiile tinere i se par mai puțin tolerante. P.A. spune că societatea românească seamănă foarte mult cu cea din țara lui de origine datorită valorilor comune - în special în ceea ce privește familia -, dar și a problemelor cu care se confruntă ambele statele - de exemplu, corupția.

Și totuși România

P.A. susține că la sfârșitul anilor 90 se simțea tot mai român, îi plăceau oamenii de aici, îi înțelegea, avea puncte de vedere comune cu ei. Acest lucru nu se întâmpla însă și cu conaționali săi. Simțea că s-a apropiat mai mult de România în defavoarea țării sale de origine. În 2002 s-a căsătorit cu o româncă și a devenit clar că își dorește cetățenia acestui stat și integrarea 100% aici. Acela a fost momentul în care și-a schimbat permisul de ședere pentru muncă în unul pentru membru de familie al unui cetățean român și a început să se documenteze despre cum ar putea să devină cetățean.

“Cât vorbiți voi între voi că românii sunt nu știu ce e și nu știu cum, dar dacă faceți comparație - acumă nu fac reclamă la România, dar ăsta e adevărul, asta am văzut eu - e o populație în care un oriental se simte foarte bine.”

Povestea integrării

Cel mai greu pentru P.A. a fost să învețe limba română. În perioada în care a ajuns în România și a decis să se stabilească, nu existau cursuri gratuite de limbă română oferite cetățenilor străini. În 2000-2001 a angajat o profesoară de limbă română pentru meditații. Deși a progresat puțin față de nivelul pe care l-a atins în cei aproape 4 ani de locuit în România, nu a fost mulțumit, pentru că respectiva profesoară îi explica totul ca unui vorbitor nativ, ori el avea nevoie de altă abordare.

Până la urmă, a învățat singur și a mizat pe corectările celor în jur. Nici până acum nu e mulțumit de modul în care vorbește, recunoaște că se exprimă mai bine în scris, dar e mai puțin jenat de dezacordurile pe care le face în vorbirea orală. În urmă cu 3 ani, în 2010, a auzit pentru prima dată de cursuri de limbă română pentru străini și, în 2011, s-a înscris la un astfel de curs. Se declară mulțumit de metoda de predare folosită de profesori, de modul în care se explică și de concurența care exista între cei 45 de participanți - concurență care i-a motivat pe fiecare să învețe tot mai mult.

În ceea ce privește drepturile sale în calitate de imigrant, susține că marea problemă a României era, la mijlocul anilor '90, accesul foarte limitat la informații. Orice informație, inclusiv despre cum îți poți obține viza pentru România, era ascunsă precum secretele de stat.

” Bine, eu personal am rezolvat că eu lucrez cu firma, firma trimite o româncă care dă șpaga și totul era bine.”

Relația cu IGI

Referitor la relațiile cu autoritățile publice, România a fost statul cu cele mai multe cerințe birocratice și cele mai multe probleme legate de acte. Ungaria și Bulgaria, unde P.A. a locuit și lucrat câte un an, au fost mult mai bine organizate în gestionarea șederii străinilor și a celorlalte proceduri birocratice. P.A. susține că funcționarii români nu erau deloc pregătiți să interacționeze cu cetățeni străini și că informațiile elementare legate de acte, teremene și condiții erau extrem de dificil de obținut pe cont propriu de un imigrant. Dacă nu aveai cunoștințe sau angajați ai firmei/companiei care să te reprezinte sau măcar să te sprijine atunci când mergeai la Oficiul Român pentru Imigrări (ORI, devenit între timp Inspectoratul General pentru Imigrări), era foarte dificil.

“În România era foarte dificil (atunci n.a.). Și nu era (considerați n.a.) de oameni, era niște animale. Veneau oamenii și stăteau la ora 5 dimineața la rând, certau între ei, venea poliția și țipau, înjurau. Când ajung la ghișeu, femeia (se comporta n.a.) ca și cum ai venit să ceri ajutor, vorbește cu tine cum ești ultima... nu ai curaj să răspunzi sau să spui ceva. Special când nu știi limba bine, că străinii nu știe limba bine. Nu vorbeau altă limbă în afară de română acolo. Acum s-a schimbat, iei bilet, stai jos, ai unde să scrii, vorbesc foarte bine, te ajută. Lucrurile astea se simte, e civilizată acum, au răbdare, nu aruncă, nu țipă.”

Acum situația este tot mai bună în opinia lui P. A. Singura problemă este că nu există informații legate de integrare sau de actele necesare unui cetățean străin în limbi precum araba, turca etc.

Este firesc să existe informații despre obținerea cetățeniei doar în română - întrucât, pentru a obține cetățenia unui stat, trebuie să stăpânești bine limba țării - dar, când ești venit la studii sau la muncă pentru o jumătate de an sau pentru câțiva ani, nu ai cum să înțelegi româna de la început. P. A. consideră că paginile de internet ale instituțiilor publice, cu care un cetățean străin trebuie să intre în contact, sunt făcute doar pentru străinii integrați. Crede că dacă știi limba, ești ca și integrat și că statul român nu face eforturi ca străinii să învețe limba țării în care vin și să înțeleagă ce responsabilități au odată ajunși aici.

P.A. și dorește cel mai mult ca în România să existe cât mai multe informații legate de cetățenii străini în limbile lor. Acesta ar fi cel mai important pas spre o integrare mai bună a străinilor.

Cetățenia – ultima datorie a României

P. A. a reușit să obțină cetățenia română în 2012, după aproape 10 ani de așteptare. Descrie procedura de obținere ca fiind extrem de dificilă. După ce a adunat toate actele și a bătut nenumărate drumuri, a ajuns la etapa interviului - practic, ultima sută de metri. A fost la 3 interviuri timp de 2 ani. De primele 2 nu a reușit să treacă. Nu a știut să descrie peștii din Deltă prima dată. A doua oară nu știe ce n-a mers bine, pentru că nu primești nicio explicație când ești declarat respins. P.A. susține că cea mai mare problemă este că nu există un ghid, un manual care să te pregătească pentru acest interviu de cetățean. Interviul durează 20-30 de minute și este oral. Nu poate fi depusă nicio contestație, fiindcă nu există dovezi scrise ale prestației candidatului.

Pentru P.A. experiența interviului de cetățean a fost aceea a unui inculpat într-o sală de judecată, mai degrabă decât a unui om care vrea să devină cetățean al acestui stat. Atitudinea persoanelor care formau comisia a fost respingătoare. P.A. își explică aceasta prin faptul că România nu își dorește cetățeni noi, iar acordarea cetățeniei pentru imigranții de pe teritoriul său este evitată pe cât posibil. Altfel, autoritățile române ar avea un examen-interviu mult mai transparent și cu mai multe probe scrise, ca să existe dovezi clare.

De asemenea, recomandarea lui P.A. pentru Autoritatea Națională pentru Cetățenie ar fi să organizeze cursuri de 40 de zile în care să predea informațiile cerute la examen. La finalul acestor cursuri, ar trebui să fie verificate cunoștințele de limbă ale solicitantului și doar cei care obțin un certificat de absolvire cu succes să se prezinte ulterior la examenul-interviu de la comisie. După părerea lui P.A., acest certificat i-ar face mai fericiți și pe funcționarii publici români. Astfel, s-ar reduce corupția, s-ar selecta mai bine solicitanții care ajung în fața Comisiei pentru Cetățenie și ar fi ajutați atât reprezentanții instituțiilor, cât și solicitanții.

“Ce să iau mai mult de la țară? Mi-a dat cel mai scump lucru care e o ...Țara ce ți-a dat? Cetățenia! Asta e cel mai scump.”

Pentru P.A. obținerea cetățeniei române a însemnat, în primul rând, un confort psihic. Acum că are pașaport românesc se simte mai bine stând la coada pentru cetățeni UE atunci când călătorește. Are mai mult curaj să-și spună părerea, să-și facă auzită opinia, se simte mai legitimat să facă aproape orice. Totuși, P.A. nu participă la vot în România pentru că nu vede în partidele românești

doctrinile politice pe care acestea ar trebui să le reprezinte, ci doar interesele personale ale membrilor săi. Nici în țara de origine nu votează pentru că nu crede că votul său poate schimba ceva: votul lui nu ar face altceva decât să legitimizeze regimul, iar el nu își dorește acest lucru. P.A. este un susținător al ONG-urilor care luptă pentru protejarea mediului și crede că rolul principal al unui cetățean este acela de a îmbunătăți lumea în care trăiește.

P. A. se împacă bine cu vecinii, dar nu are relații foarte apropiate cu ei. Prieteni nu prea are nici în țara de origine, nici în România. În schimb, are multe cunoștințe și relații foarte bune cu românii de aici. De câte ori a fost nevoie și a solicitat ajutorul unor români, l-a primit mereu. Deși consideră că a făcut tot ce putea pentru a se integra în România, deși îi place această țară - unde are o familie și vorbește mai mult româna decât limba lui maternă - P.A. nu-și vede viitorul îndepărtat aici. În acest moment simte că nu își poate pune în practică toate ideile de proiecte aici, că nu se poate manifesta pe deplin. Nu susține că ar fi o problemă specifică imigranților - e o problemă a tuturor românilor. P.A. nu e sigur nici unde, nici când va pleca, dar știe că, atunci când va pleca, va fi un cetățean pe care România l-a pierdut după ce l-a câștigat cu greu.

6. În continuă mișcare – o viață de "expați"

A.J. este tânără, educată, dintr-o familie cu un nivel de viață ridicat și care s-a plimbat prin lume încă de copil. Își caută un loc unde să se stabilească, în nici un caz România, și este optimistă în ce privește viața.

Obişnuința migrației – cu casa la purtător

A.J. s-a născut în India într-o familie înstărită din "clasa superioară", conform precizărilor ei. Are 26 de ani și este studentă în România la Universitatea București începând din 2010. A călătorit mult și are o vastă experiență de migrație.

Părinții lui A.J. provin din medii diferite: mama este fiica unei menajere, iar bunicul tatălui a fost avocat, în plus fiecare este din altă parte a Indiei. Între ei comunică în limba engleză pentru că dialectele lor sunt foarte diferite. Punctele comune care i-au adus împreună sunt religia, ambii sunt catolici, și iubirea, căsătoria lor nu a fost una aranjată, așa cum se întâmplă în mod tradițional în India. A.J. este singurul copil, este catolică și vorbește cu părinții în special engleza. Încearcă să învețe limba mamei și cunoaște și a studiat în hindu cât timp a locuit în țara natală.

"Sunt foarte apropiată de părinții mei."

Tatăl a lucrat și lucrează în cadrul unor companii multinaționale (Gillette, Kraft) în poziții de decizie ceea ce îi oferă statut și beneficii materiale suficiente pentru a asigura familiei o viață comodă și lipsită de griji. Dar tot din această cauză familia este mereu în mișcare prin lume. Când A.J. avea șase ani familia a locuit timp de doi ani și jumătate în Egipt (contractele de muncă ale tatălui) după care s-au întors în India până când A.J. a împlinit 16 ani. Atunci au plecat în Republica Africa de Sud unde a locuit doi ani și unde A.J. a terminat liceul.

După terminarea liceului întreaga familie a plecat în SUA unde interviuata a urmat facultatea (relații internaționale). Experiența vieții în SUA a fost pentru A.J. importantă. Și-a dorit, ca de altfel mulți alți adolescenți care își permit să viseze la așa ceva, să ajungă în SUA iar situația materială a părinților i-a permis acest lucru. Timp de aproape 5 ani a locuit, împreună cu părinții, și a studiat acolo. A putut face acest lucru pentru că tatăl ei muncea acolo (multinațională), locuiau într-un cartier select și curat, dar fără conexiuni eficiente de transport în comun. La terminarea facultății, din cauza recesiunii economice și a faptului că A.J. nu și-a găsit un internship, familia s-a decis să se întoarcă în Africa de Sud unde au locuit (și muncit – tatăl) un an. Apoi au venit în România.

În tot acest periplu prin lume A.J. și-a urmat părinții, dar și aceștia și-au făcut planurile în funcție de ce își dorea ea. Datorită experienței de migrație și contactului cu alte culturi și modele, A.J. se confruntă cu tensiunea de a fi încă în grija părinților și nevoia de independență.

A.J. nu vorbește prea mult despre India (țara de origine) de care nu este foarte legată. Consideră că India este o țară cu multe probleme, în special de securitate din punct de vedere geo-politic, o țară

a lumii a treia care depinde mult de cei puternici. De asemenea, A.J. conștientizează faptul că în India ea face parte dintr-o minoritate religioasă și își pune semne de întrebare în ce privește nivelul toleranței societății indiene în momentul de față.

Stația România – București (doar o trecere)

Înainte de a veni în România nu avea prea multe informații despre țară, despre cultură și despre oameni. Știa despre România că este o fostă țară comunistă (Ceașescu), dar nu foarte multă istorie (Vlad Țepeș și Dracula). S-a bazat mult pe experiența de migrație anterioară și pe faptul că pentru familia ei totul era deja asigurat (loc de muncă pentru tată, locuință, mașină de serviciu, sprijin juridic pentru întocmirea tuturor formalităților legate de șederea în România). Pentru că tatăl a venit cu contract de muncă, viza de intrare și permisele de ședere ale familiei au fost obținute cu sprijinul unor firme de avocatură angajate de companie- atât în Africa de Sud, cât și din momentul când au venit în România.

A.J., împreună cu părinții au luat decizia ca ea să vină și să studieze mai departe în România pentru că au considerat că este mult mai ieftin decât în SUA. Dar pentru a putea veni și ea aici împreună cu familia ei a trebuit să aplice pentru viză de studiu.

Le-a trebuit foarte mult timp (mai mult de 2 luni) ca să obțină documentele necesare pentru a veni în România - viza. Aceste întârzieri s-au datorat documentelor solicitate de partea română la care s-a adăugat lentoarea autorităților din India. Au existat neînțelegeri între cerințele formulate de funcționarii de la Consulatul României din Pretoria și firma de avocatură care se ocupa de dosar și care se raporta la legislație.

”Parcă nu este o coezivitate sau un element comun al acestor (proceduri)”

”Parcă nu există un sistem unitar care să clarifice lucrurile, ceea ce a fost deranjant”

În 2010 A.J. s-a înscris la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității București, dar a renunțat după 2 semestre pentru că și-a dat seama că ar prefera altceva. Ca urmare s-a transferat la Sociologie de unde speră că va dobândi cunoștințele necesare pentru a își continua pregătirea profesională (un master mai departe).

Dar pentru a își schimba facultatea (de la Științe Politice la Sociologie) A.J. a trebuit să își refacă dosarul și să depună cerere pentru o nouă viză de studii. A avut nevoie de o viză pentru spațiul Schengen pentru că dosarul de înscriere, conform cerințelor legale, trebuie trimis din afara României. A primit viză de la Ambasada Cehiei, a mers pentru 2 zile până la Budapesta cu tatăl și a trimis dosarul. A ales această variantă, un drum la Budapesta, tocmai pentru a evita a se întoarce chiar până în India. Partea dificilă a fost că a primit viza de student abia în decembrie și din această cauză nu s-a putut înscrie la facultate și nu a putut participa la cursurile din primul semestru. În tot

acest demers însă a beneficiat de suportul avocaților angajați de firma tatălui fără de care nu crede că s-ar fi descurcat.

A.J. povestește că ar fi fost în mare încurcătură dacă firma de avocatură din România nu ar fi intervenit prompt pentru a îi asigura ieșirea și apoi intrarea în România. Din cauza reînnoirii vizei de student A.J. a trebuit să iasă din țară cu vechiul permis de ședere care mai avea câteva zile până la expirare și apoi să reintre cu noua viză. La graniță i s-a spus că nu va mai putea intra și nu va putea folosi cele două documente așa cum ea plănuiise, noroc că avocații au întrebat mai departe și problema a fost clarificată în timp util și respectând prevederile legii, care se pare că nu erau cunoscute prea bine de către toți funcționarii.

După ce a obținut noua viză de student a putut să se înregistreze la administrația facultății. A.J. semnalează întârzierile în eliberarea deciziei de ședere ca fiind – una din problemele importante dacă România vrea să atragă mai mulți studenți străini.

”După o vreme până când viza de studii este eliberată și se depășește termenul ceea ce face ca să pierzi cel puțin o lună de școală”

”Trebuie să vă asigurați că procesul de eliberare a vizelor ia în considerare faptul că studenții nu mai ajun la toate orele, pentru că vor trebui să recupereze timpul și munca.”

”Cursul de statistică începuse deja și era la jumătate și nu a fost ușor să recuperez.”

A.J. nu poate că nu remarce faptul că mama ei se simte inconfortabil de fiecare dată când trebuie să meargă să își reînnoiască permisul de ședere. Cozile sunt lungi iar amprentarea și fotografierea iau timp. Cu toate acestea niciodată nu au avut probleme mai ales că au mers mereu însoțite de avocați.

Când vorbește despre România primă observație pe care o face A.J. este că Bucureștiul nu este deloc un oraș curat, mai ales dacă face comparație cu SUA și cu cartierul în care a locuit împreună cu părinții pentru o perioadă de 5 ani. Cu toate acestea preferă viața de aici celei din SUA poate pentru că pe undeva îi aduce aminte de India. Ceea ce remarcă este însă faptul că Bucureștiul este un loc unde se simte liberă și în siguranță, poate folosi transportul în comun iar mama ei poate merge pe jos pentru a face cumpărături (comparativ cu SUA, dar mai ales cu Africa de Sud).

”Aici este ca un haos, Bucureștiul îi aduce aminte mamei mele de Bombay, cu tot ce este în jur, minus aglomerația, liniile de telefon peste tot, câinii fără stăpân, e ok.”

A.J. este mulțumită de locuința în care stă împreună cu părinții, de facilitățile de care familia ei beneficiază (ex. mașină de servicii, locuință de servicii), sprijin juridic, sprijin din partea companiei pentru rezolvarea unor probleme. Dar toate aceste beneficii sunt rezultatul statutului profesional al tatălui. Unele lucruri în România îi par mai ieftine poate pentru că tatăl câștigă bine. A fost surprinsă de nivelul ridicat al posibilităților de comunicare prin telefon, internet.

A.J. declară că înțelege limba română, poate citi – se poate descurca în România, chiar dacă nu a studiat limba tocmai pentru că a învățat spaniolă în liceu. Nu poate înțelege foarte bine limba

vorbită pentru că se vorbește repede și nu poate urmări. În schimb, tatăl ia lecții de română cu o profesoară.

A.J. se simte bine ca studentă, totuși are nevoie de o îndrumare coordonată care să țină seamă de specificul situației sale de student străin și nu Erasmus. Ar fi dorit să primească informații complete și concrete din partea administrației facultății despre sarcinile studentului și care sunt resursele pe care acesta le poate utiliza. Colegii au ajutat-o foarte mult și i-au oferit aceste informații, i-au fost de mare ajutor și au ghidat-o în ceea ce trebuia să facă.

”Dacă vrei să mergi la bibliotecă așa trebuie să faci, acesta este planul de studii, termenele de predare a lucrărilor”.

Atât A.J., cât și părinții ei beneficiază de asigurare medicală privată. Cu toate acestea interviuata semnaleză faptul că mama ei s-a lovit de o problemă – firma de asigurări nu plătește la timp serviciile iar facturile pentru serviciile medicale sunt foarte mari. A.J. remarcă că atunci când familia are probleme tatăl este cel care reușește să le rezolve datorită abilităților sale de a stabili relații cu oamenii.

La fel ca și părinții și A.J. este catolică, ceea ce nu reprezintă o problemă în România. Împreună cu familia participă din când în când la serviciul religios de la biserica Sf. Iosif.

Atât ea, cât și familia ei nu socializează în mod special cu conașionalii lor. Cunosc câțiva oameni de afaceri indieni, dar preferă să fie mai izolați. Din această cauză nu știe care sunt problemele cu care se confruntă conașionalii ei în România.

A.J. recunoaște că nu își cunoaște foarte bine drepturile pe care le are în România, dar are la dispoziție firma de avocatură angajată de firmă. Spune că nu știe ce ar trebui să facă dacă vine poliția, dar se bazează pe avocați chiar și pentru documentele de imigrare.

A.J. este deranjată de faptul că în România a avut posibilitatea să audă în diferite contexte, chiar și la universitate din partea profesorilor, afirmații discriminatorii (despre religie, romi) nu despre ea ci despre alții care o îngrijorează. Ea nu știe cum să reacționeze, dar se simte profund dezamăgită de acest fenomen. În schimb, ea nu se simte discriminată negativ, poate, după cum remarcă ea, și pentru că se îmbracă la fel ca majoritatea. Știe însă din experiența mamei ei că dacă ar umbla îmbrăcată într-un costum tradițional indian ar ieși în evidență, ceea ce nu își dorește.

Unde să plec? În căutarea ”casei”

Întrebată de rădăcinile ei indiene A.J. recunoaște că țara natală nu o atrage foarte mult. Atât ea cât și părinții nu se înțeleg foarte bine cu rudele din partea tatălui, iar cu cei din partea mamei păstrează câteva relații, dar nu foarte strânse. În plus, o soră din partea mamei locuiește împreună cu familia în Olanda iar copiii acesteia sunt tot în Europa (Anglia și Olanda). Pentru că relațiile sunt mai bune, familia lui A.J. chiar îi ajută financiar.

Părinții consideră că acum este momentul cel mai bun pentru ea ca să emigreze undeva, România nefiind o opțiune pentru a se stabili. În momentul de față A.J. nu este foarte decisă unde ar putea să se stabilească. Oscilează între a se îndrepta către Canada unde ar putea să își continue studiile cu un master sau să își urmeze părinții (tatăl se apropie de vârsta pensionării) și să se întoarcă în India, acolo unde vor ei să se retragă. Totuși, fiind o familie care a migrat mult, nu au o casă în India. Părinții au deja un teren achiziționat pe care plănuiesc să își contruiască o casă unde să își aranjeze în sfârșit lucrurile achiziționate până acum. A.J. consideră posibilitatea de a se întoarce pentru o vreme în India ca să lucreze pentru o perioadă și apoi să emigreze. Este îngrijorată pentru starea părinților și pentru că aceștia îmbătrânesc. Realizează că ar fi dificil ca ea să locuiască în Canada iar părinții în India, dar nu au luat nici o decizie în această direcție.

A.J. realizează că pașaportul ei indian nu îi oferă aceeași libertate de mișcare ca un pașaport american sau canadian. Știe din experiență că, indiferent de situația financiară a familiei, tot trebuie să solicite vize și permise de ședere ceea ce presupune anumite costuri financiare și de timp ce îngreunează și complică planurile de viitor ale lui A.J.. Ea realizează că adevăratul motiv pentru care a obținut viza de studii pentru SUA s-a datorat faptului că era în Africa de Sud și a făcut demersurile de acolo și datorită situației familiei ei. E conștientă de greutățile pe care le-ar putea întâmpina ca imigrant în Canada și nu ia în considerare ipoteza migrației în SUA pentru că știe prea bine situația de acolo.

”Mereu trebuie să mergi la ambasade, să te vadă acolo și să spui ca sunt din lumea a treia”.

”Nu știi niciodată dacă te vor accepta, cel mai probabil te pot refuza.”

Periplu – ultima destinație – LUMEA

”Faptul de a fi un expat este că ajungi să ai o perspectivă mai largă asupra lumii.”

India, Egipt, India, Africa de Sud, SUA, Africa de Sud, România, poate India sau poate Canada sau poate ... Până în prezent viața i-a oferit lui A.J. multe experiențe. Dar ea a ajuns să le aprecieze și să se bucure de ele. În plus, este în căutarea unui loc al ei unde să se simtă acasă. Decizia nu este ușoară și nu este sigură unde o va duce viața, știe însă că are o familie care face totul pentru ea. A.J. nu a păstrat India în suflet, nu caută acolo rădăcinile ci le poartă cu ea peste tot reușind să se adapteze într-o măsură mai mare sau mai mică pe oriunde a fost.

7. B.L. "Am și zis la început: hai să vin aici că e cam ca la noi, dar ei sunt în Uniunea Europeană. E versiunea noastră europeană".

B.L este din Republica Moldova și a venit în România să studieze. Spera, se gândea că Bucureștiul va fi mai interesant, dar se pare că nu este. Masterul se gândește să-l facă în altă parte, în afara Europei, în China sau Japonia. Pasiunea pentru antropologie îl atrage către locuri mai exotice.

Venirea în România

B.L. este în România de un an și jumătate și studiază antropologia. A venit aici pentru că voia să nu rămână acasă și să se plafoneze, deși avea note bune, avea asigurat și un loc de muncă (ar fi putut face traduceri), adică ar fi avut un viitor bun (cel puțin așa ne-a lăsat impresia). Dar provocarea nu era atât de mare. A ales Bucureștiul și nu lașiul datorită prietenilor pe care îi avea aici. Ei l-au ajutat cu venirea și la ei ar apela în caz de nevoie.

Educația

Din moment ce B.L. este student în România, l-am rugat să ne spună care este părerea lui despre sistem. Pentru că a plecat din Republica Moldova imediat după ce a terminat liceul, nu poate să facă o comparație între sistemul de învățământ de acolo și cel de aici, dar știe de la un prieten care este la filozofie, la Chișinău, că nu se prea fac seminarii (care lui B.L. îi plac cel mai mult aici, la facultate), mai mult cursuri. Totuși, simte că se poate mai mult, își exprimă dezamăgirea față de nivelul la care se predă, de nivelul mediu al cerințelor.

Sunt un pic dezamăgit de nivelul mediu de preparare, pregătire al studenților. (...) mulți nu prea își dau interesul. Treaba lor. Din cauza mediului scăzut și cerințele profesorilor .. nu prea poți să ceri mai mult, dai un program de studiu mai lejer. Nu e vina catedrelor didactice, dar a studenților.

Despre profesori, numai de bine, dar cu rezerve: B.L. recunoaște în unii profesioniștii din domeniul lor (mai ales profesorii mai în vârstă), dar nu și pedagogii. "În rest, facultatea e destul de liberă".

Munca

B.L. beneficiază de o bursă de 65 de euro pe lună și atât. O vreme și-a suplimentat banii de studiat în București, traducând online pentru ceva de acasă. Acum nu mai face. Deși nu este încântat de idee, pentru că ar însemna să nu se mai dedice antropologiei precum își dorește, se gândește să își caute de lucru în București. Își dorea să fi fost eligibil pentru bursa de merit, dar nu este și nu înțelege de ce.

Știe că poate să lucreze, chiar dacă este cetățean străin.

Locuința

Are loc la cămin, într-un complex studentesc din București. Și în acest caz este puțin nemulțumit că nu reușește să înțeleagă de ce nu a primit cameră în căminul bun (cu baie în cameră, mașină de spălat pe hol, spațiu mai mare), unde media i-ar fi permis să stea: *Fiind primul de la specializarea mea, am aplicat pentru cel mai bun cămin și în al doilea semestru am avut doar 10, n-am primit locul. Și nici șefa de an nu mi-a dat un răspuns.*

Viața de cămin este una obișnuită: a avut colegi de cameră cu care s-a înțeles mai bine sau nu, vara iese cu prietenii să bea o bere, poate chiar în curtea căminului, are parte de colegi veniți din varii părți ale lumii (Africa, China, țările arabe).

Tot vorbind despre viața la cămin, B.L. ne spune că el, în calitate de student străin, are căminul asigurat, atâta timp cât ia suficiente credite. Este foarte nemulțumit de faptul că nu se iau măsuri în privința acelor studenți străini care ocupă locul la cămin, fără a-l merita, câștigându-și locul la limită. *O chestie destul de proastă - știu basarabeni care-și cam bagă piciorul în facultate, e suficient să ai un 5, să ai creditele, să-ți păstrezi locul și bursa. Și mi se pare destul de prost sistemul. Eu sunt ăla care învață și ăștia doar își păstrează locul și bursa, trec la limită. Pare aiurea că nu se face o diferență între astfel de cazuri.*

Nu știe să ne spună cum ar trebui făcută această diferență și nici nu crede că este de competența lui, dar i se pare *incorect*, pentru că sunt alți studenți, străini sau români, veniți din provincie, care au nevoie de un loc la cămin și se luptă pentru asta.

Relația cu IGI

În cazul lui lucrurile au decurs destul de bine: a fost ajutat de cei de la Asociația Studenților Basarabeni, cu informații despre acte, locul unde trebuie să ajungă. Nu consideră să fi fost ceva foarte dificil și nici nu își aduce aminte de vreo experiență notabilă, legată de obținerea permisului de ședere.

Accesul la servicii de sănătate

Are încredere în medicii din București, dar până acum a mers numai la medicii din Chișinău - *Prefer acolo, că mi-e familiar sistemul.*

Singura lui experiență cu medicii din București a fost când a trebuit să meargă la O.R.L., la Panduri (adică Institutul de Fonoaudiologie și Chirurgie Funcțională ORL Prof. Dr. D. Hociotă). Avea trimitere de la cabinetul medical care este la Facultatea de Drept, a sunat un prieten care avusese o problemă similară și a ajuns la spital, unde intervenția a durat câteva minute.

Pare să fie mai bine aici, să fii tratat mai repede, să nu fi nevoit să stai la cozi. Cel puțin asta este prima impresie, după prima experiență într-un spital din București.

Alte instituții

Intrarea în posesia unui card bancar n-a constituit o problemă, iar funcționarii de la bancă au fost de mare ajutor. Chiar dacă cu cei de la Serviciul Social, unde a trebuit să depună o cerere pentru recuperarea unei burse pe care nu reușise să o ridice în luna noiembrie, nu a interacționat la fel de bine, nu a avut probleme cu recuperarea banilor, într-un timp scurt.

Drepturi

B.L. se interesează de pe Internet. Probabil ar întreba și prietenii pe care îi are aici, dacă ar avea nevoie să afle ceva. Crede că în afară de drepturile politice, are aceleași drepturi ca cetățenii români. Preferă să se intereseze atunci când are nevoie, cum a fost în cazul călătoriei în spațiul UE doar cu permisul de ședere. A aflat că nu poate și pentru moment a renunțat la această dorință, pentru că ar presupune să investească timp și bani în obținerea vizei.

Așa ajunge să ne povestească, cu bucurie, despre experiența avută în Franța (unde a călătorit înainte de a veni în România). Fiind de pe atunci atras de culturi cât mai diferite, a fost încântat de experiența din Bretania.

Cetățenia

Își dorește, dar e complicat și în acest caz. În timp ce strângea documentele de care avea nevoie, a aflat că lipsa unei adeverințe îl va ține pe loc încă un an.

Știe că după depunerea dosarului va trebui să se înhame cu răbdare și înțelegere, pentru că va avea de așteptat până va afla un răspuns. Are prieteni care au așteptat și un an, dar și șase. Când va veni momentul, se va interesa și de asta. Pare adeptul lucrurilor făcute pas cu pas, după cum ne-a mărturisit chiar el.

(...) e o problemă cu actele, le am pe toate mai puțin adeverința de naștere a lui taică meu. Problema este că el n-a fost căsătorit cu maică mea și de aia este. Până la urmă am înțeles că trebuie să mă duc în Moldova, să-mi schimb adeverința de naștere, să scot numele tatălui din numele de buletin, să-mi fac adeverință de naștere nouă, pașaport nou și abia atunci, după ce rămân fără numele tatălui, abia atunci să aplic pentru cetățenia română. Pare cam aiurea, dar înțeleg că e un caz special, nu pot să dau vina foarte mult pe sistem.

Din familia lui, verișorii au cetățenie, dar părinții nu. Crede că și mama lui va urma același tipar. Nu au discutat despre obținerea cetățeniei pentru ea, dar e aproape convins că vârsta și birocrația o vor face să nu își dorească cetățenia română.

Legătura cu cei de acasă

Merge destul de des acasă și când nu o face, ține legătura cu prietenii și rudele prin intermediul Facebook. Obişnuia să citească presa din Moldova, *de sus până jos*, dar acum se limitează la ce articole recomandă prietenii de pe Facebook. A fost o vreme pasionat să citească despre politică, mai ales după evenimentele din 7 aprilie 2009, dar a fost dezamăgit de ce înseamnă politica și a renunțat să mai acorde atâta atenție. Bineînțeles că nu se rezumă doar la astfel de știri.

Străin în România

Am fost plăcut surprins de faptul ăsta, chiar nu am simțit nici o urmă de discriminare, am fost tratat perfect egal cu restul. Dacă am avut probleme, a fost din cauza personalității. Anul trecut a trebuit să mă duc să-mi iau permisul de ședere. Le-am zis unor colegi că trebuie să plec (...) și-mi iau conspectul. "Unde pleci?" "Să-mi iau permisul de ședere, că sunt cetățean străin." "Aaa, dar tu ești de-al nostru."

În București își petrece timpul mai mult cu basarabeni. Are și câțiva prieteni români, dar nu poate considera că are un grup de prieteni. Pe unul îl știa dinainte de a ajunge în București, pe altul l-a cunoscut în tren, când mergea spre Cluj. A organizat ieșiri unde i-a chemat și pe prietenii de la facultate, dar nu știe cum va evolua situația după ce va termina facultatea. Și prin urmare preferă să fie rezervat în această direcție.

Despre situația altor străini în România, mai ales despre cei cu care locuiește în cămin, nu poate spune foarte multe. Ne zice că din cauza problemelor lingvistice și a faptului că stau tot între ei, e posibil să nu se integreze.

Față de noi: ne văd ca pe ceva familiar, dar totuși ca pe ceva exotic, același, dar nu chiar același: "Hai spune cum se spune la voi asta, un regionalism". Vor să știe cum se spune. Mi se pare o atitudine destul de firească, nu e o chestiune de respingere.

Speranța că România, Bucureștiul implicit, ca țară UE, arată mai bine, i-a fost un pic zdruncinată în momentul în care a venit și a văzut *hoardele de câini*, oamenii străzii, aurolacii. Sunt și în Moldova, dar în niciun caz atât de mulți. Este intrigat de contrastul întâlnit în București.

E așa un contrast pe care nu-l pot explica. Dar pe de altă parte, când am avut nevoie să mă duc la medic, la bancă, transportul public e mai bun decât la noi și de aia sunt lucruri foarte bune și sunt lucruri mai proaste. Până la urmă ar prevala astea bune (...)

Ideea de reprezentant al unei organizații nonguvernamentale nu îl atrage. Știe oameni din diferite organizații, dar părerea despre ei sau, mai mult, despre modul lor de funcționare, nu este foarte bună și alege să interacționeze cu ei punctual (cum a fost în cazul în care a trebuit să obțină permisul de ședere).

B.L. vrea să se întoarcă acasă. Aici este mai bine, masterul l-ar face în afara UE, dar s-ar întoarce acasă. Acolo sunt prietenii și rudele - relațiile cu oamenii contează foarte mult pentru el.

Nu prea pot să zic dacă îmi place aici, dacă nu-mi place. Dacă aș avea de ales să rămân aici sau să mă întorc acasă, aleg să mă întorc acasă. Argumentul principal sunt oamenii: acolo am mai mulți prieteni pe care îi știu de mai mult timp, sunt foarte apropiați. Aicea, în afară de prietenii de care am zis mai devreme, sunt prieteni noi, se termină facultatea și cine știe ce o fi mai departe.

Din discuția cu B.L., de aproape o oră, am reținut că deși România nu este atât de „exotică” precum părea atunci când era în liceu, nu i-a oferit nici experiențe neplăcute. Integrarea, în cazul lui, pare posibilă, chiar dacă România nu oferă cele mai bune condiții. România nu i-a oferit suficiente motive să vrea neapărat să rămână și ar alege să facă un master în altă țară și, eventual, să se întoarcă acasă. Mai are cel puțin 1 an și jumătate în care să își dea seama dacă societatea românească este primitoare.

8. A.G.: "Eu vreau ceva, vreau să fac masterat. Aici sau în altă țară, nu prea contează pentru mine"

Pentru A.G., venirea în România nu a constituit o greutate. Sora lui, aflată de mai mulți ani aici și alți conaționali, i-au facilitat decizia de a veni, precum și șederea în România. Provine dintr-o țară din Africa de Vest și vrea să studieze. A plecat din cauza unei crize care a blocat sistemul public de învățământ și a decis să urmeze cursurile unei școli de petrol și gaze, domeniu apropiat de cel studiat în țara de origine: fizică și chimie. Provine dintr-o familie cu 6 frați: 4 băieți și 2 fete.

Ne-am întâlnit cu A.G. la cămin. Se grăbea, pentru că urma să meargă la un curs și ne-a rugat să nu stăm mai mult de 20 de minute.

Ne-a spus că a venit în România în urmă cu 1 an și jumătate, special pentru Universitatea de Petrol și Gaze, din Ploiești. Trebuia să fie aici deja de 2 ani și jumătate, dar pentru că voia să dea licența în țara de origine și să vină în România doar pentru masterat, a întârziat un an.

Problemele din sistemul public de învățământ - *e un pic lent sistemul de învățământ, nu mai e așa bun ca înainte* - l-au determinat să renunțe la idee, să plece și să își refacă licența în petrol și gaze. *"Am fost obligat să fac o alegere: între să stau acolo și să nu fac nimic pentru 2 ani sau să plec. Și am zis că nu pot să stau așa și mă duc. Și doar asta fost problema."*

În total va trebui să stea 5 ani (cu anul pregătitor inclus). Încă nu are bursă, dar urmează să vadă cum poate obține una.

Alegerea României a avut la bază un motiv: sora lui era deja aici și ea a fost cea care l-a ajutat să aleagă școala, s-a ocupat de anumite acte și i-a pregătit venirea. Nu l-a așteptat, pentru că trebuia să plece în Franța. Nu am insistat asupra motivului plecării ei în Franța.

Sora mea s-a ocupat de tot. Nu știu ce-a făcut, dar cred că știa destul, că a stat 4 ani aicea și știa destul din sistem.

Dar A.G. avea în România, în afară de sora lui, conaționali veniți tot la studii, care l-au ajutat în continuare cu documentele, cu informații de care avea nevoie pentru a putea studia pe teritoriul României.

Discuția noastră cu el s-a desfășurat în română. L-am invitat să vorbească și în franceză sau engleză, dar a preferat să ne spună scurta lui poveste în română. Nu știa să vorbească limba atunci când a venit. A fost la anul pregătitor și atât. Cât timp s-a dus la cursuri, a purtat conversații în română și chiar își îmbunătățise discursul (ne spune el). Acum o face mai puțin. Preferă să vorbească în franceză cu prietenii lui, româna folosind-o doar atunci când are nevoie.

Fiind student, am dorit să aflăm care este **părerea despre sistemul românesc de învățământ**. Studiase și în țara de origine, așa că putea face o comparație. Despre sistemul de învățământ românesc are cuvinte de laudă: este mulțumit de modul de predare, de conținut (chiar dacă

anumite materii sunt vechi). Colegii sunt deschiși, susține că se poartă normal. Nu ne-a spus mai nimic despre profesori.

Permisul pe care îl are trebuie să îl reînnoiască anual, ceea ce consideră a fi o problemă, pentru că de fiecare dată trebuie să plătească o taxă, să aducă dovadă că are bani în cont, să facă presiuni pentru a avea toate actele gata la timp - adică să o ia de la capăt în fiecare an. Pentru toate acestea nu trebuie să meargă la București, pentru că în Ploiești există un birou de imigrări unde depune actele: *"Și tu trebuie să le aduc acolo și eu fac treaba, e gata, nu e prea dificil"*.

Când vine vorba despre **sistemul de sănătate** din România, A.G. începe să ne spună că s-a îmbolnăvit destul de repede în România și nu a știut ce să facă (nu ne-a spus despre ce era vorba). A sunat la urgențe, unde i s-a spus că nu i se pot face analize, pentru că acolo sunt tratate urgențele. Nu s-a gândit să meargă la spital, fiind descurajat de răspunsul primit și a preferat să urmeze sfatul primit la o farmacie. S-a făcut bine, dar asta nu l-a împiedicat să nu se intereseze de modul în care funcționează sistemul de sănătate, să fie pregătit pentru o eventuală dată următoare când se va îmbolnăvi. Astfel, a aflat că poate să aibă acces la un medic de familie, că trebuie să meargă la Casa de Asigurări să declare că nu are venituri și ce formulare trebuie să completeze. Spune că și-ar dori să existe în cămin un cabinet medical, așa cum era înainte - *e important să fie un cabinet sanitar pentru studenți. Trebuie să fie cineva lângă ei, să-i ajute.*

La început era greu, că eu sunt de natură un pic bolnav. Anul trecut am avut ceva probleme cu sănătate și am înțeles că aici sistemul merge cu medicul de familie și eu n-aveam cum să știu, că medicul de familie al meu nu este aici în România. Și cum să fac? Și asta nu stiam cum să fac. Și am întrebat, am luat niște medicamente, așa, așa. Da' m-am interesat. Și după un an am știut că trebuia să mă duc la un medic și să mă declarez acolo. Și am găsit un medic de familie în sfârșit. M-am dus la o clinică, într-o zi, ca să-mi fac o adeverință medicală și cu acest medic am vorbit și mi-a zis „A, da, așa se face, trebuie să completezi un formular și după asta trebuie să te duci la Casa de Asigurare, ca să dovedești că nu ai nimic de lucrat aici”.

A.G. ne spune că nu știe ce **drepturi** are, referindu-se inclusiv la drepturile și obligațiile lui ca student. Dacă vrea să afle ceva, caută pe internet. Sau întreabă. Nu îi sunt clare regulile nici acum și consideră că asta este o problemă: *Să fie clar ce drept am, ce obligații am. Cam asta e o mică problemă..*

Pe străzile din România, în autobuz, A.G. a avut și **experiențe** neplăcute, când a fost înjurat: *da, mi s-a întâmplat. Aș vrea să zic că asta e normal, nu doar în România se întâmplă așa ceva. De asta nu mă interesează. Mergem înainte.* Pare înțelegător atunci când ne spune asta, deloc trist sau furios. I se pare normal ca un popor care a trăit atâția ani în comunism, căruia nu i s-a permis să călătorească în afara țării, să nu știe cum să se comporte cu străinii: *Înțeleg. Că romanii a fost într-un sistem de comunism și nu au avut șansa să iasă în afară din țară. Dar înțeleg asta. Știu un pic de istorie. Și asta influențează foarte mult cultura din țară.*

A.G. nu mai are multe de spus despre România. Ne mai zice doar că urmează să ajute și el pe cineva din țara de origine, la rândul lui, să ajungă aici - un prieten care vrea să studieze comerț internațional. Cu prietenii și rudele ține legătura la telefon, mai caută pe internet informații.

Și despre România se informează, mai mult de la televizor. Sau de pe internet, când are nevoie să afle ceva.

Despre integrarea în România nu prea poate fi vorba în cazul lui A.G., nu că ar fi întâmpinat probleme majore până acum, dar pentru că nu știe și nici nu pare dornic să își construiască un viitor în România. Poate va urma modelul surorii plecate în Franța sau poate se va întoarce acasă.

Eu vreau ceva, vreau să fac masterat. Aici sau în altă țară, nu prea contează pentru mine.

Până atunci, vrea să își finalizeze studiile într-o țară unde școala îl mulțumește, colegii se poartă normal, pe stradă mai este și înjurat. Atunci când are nevoie să afle o informație despre starea de fapt a lucrurilor caută pe internet sau întreabă pe cine este disponibil, se descurcă cum poate.

9. "Îmi place în România, dar nu le-aș recomanda altora să vină"

Se spune că societatea românească este mai degrabă omogenă motiv pentru care integrarea socială a imigranților este mai dificilă. Un imigrant cubanez povestește că de fapt problema rezidă în calitatea proastă a serviciilor publice și lipsa de încredere a angajatorilor.

El a lucrat pentru ambasada Cubei în România timp de doi ani jumătate în domeniul telecomunicațiilor și al telefoniei până în anul 2006, anterior lucrând pentru Ministerul Afacerilor de Externe din Cuba. După această perioadă a plecat de la ambasadă și s-a întors în Cuba. A rămas însă legat de România nu doar prin faptul că i-a plăcut și s-a simțit bine aici, ci pentru că s-a căsătorit cu o româncă.

În anul 2007 din dorința de a trăi într-un regim mai liberal dar și din cauza dificultăților economice a revenit cu soția în România, în calitate de membru de familie al unui cetățean român, având un permis de ședere pentru o perioadă de 5 ani.

Totuși oportunitățile de muncă din țară nu mai erau aceleași pe care și le amintea. Deși are studii în telecomunicații și experiență de muncă în domeniu nu a reușit să își găsească niciun loc de muncă în sfera lui de expertiză. A început să își caute orice fel de job pentru a-și asigura supraviețuirea, dar a fost exclus în mai multe rânduri pe motiv că este străin, chiar dacă s-a descurcat mai bine la interviuri. A încercat să se angajeze ca muncitor domestic, la brutărie, locuri de muncă care presupun ore lungi de lucru și salarii mici și tot nu a reușit.

În baza unor recomandări a reușit să se angajeze ca barman, apoi ca DJ și este de părere că doar recomandările sau norocul te pot ajuta să îți găsești un loc de muncă în România dacă ești străin. De noroc a avut și el parte când s-a angajat ca șofer la o firmă de reciclare. Deși la proba teoretică s-a descurcat cel mai bine l-au ales pe el doar pentru că ceilalți nu puteau veni la muncă în ziua respectivă. Până la urmă însă a fost nevoit să plece pentru că neavând contract de muncă nu era plătit la timp. De atunci își caută în continuu de muncă prin intermediul prietenilor, pe internet, dar nu a găsit încă nimic. Și soția lui și-a găsit greu un job deși știe două limbi și are studii superioare. Din cauza aceasta nici nu s-a gândit să mai studieze în România, doar are atâția prieteni cu studii și competențe lingvistice și nici ei nu își găsesc. Deocamdată mai încearcă, mai caută dar și-ar dori să plece din România. Poate în Angola. Dacă nu, Spania, SUA sau chiar Mexic, unde e tatăl lui și încă doi frați.

Pe lângă greutățile întâmpinate cu găsirea unui loc de muncă, ar mai fi birocrația și serviciile medicale. După ce că nici nu a venit ambulanța, pe soția lui, cetățean român, nu au vrut să o trateze până nu dovedea calitatea de asigurat deși era într-o stare gravă. În cazul acesta la ce să se aștepte un cetățean străin? Așa că atunci când a avut nevoie a fost la un dentist privat.

Nu își cunoaște drepturile în România dar le-ar căuta pe internet în momentul în care are nevoie de ceva. Are drepturi aici? A fost la cursurile de limba română, organizate de o fundație și cam atât. Au fost folositoare.

Și-ar dori cetățenia română și și-ar dori să rămână aici dar prioritatea este supraviețuirea! Majoritatea prietenilor lui cubanezi care trăiesc în România trăiesc din muzică. Îi cunoaște pe mulți care ar dori să vină în România dar le recomandă să nu o facă.

10. Imigrant sau emigrant?

X s-a mutat din Turcia cu familia din 1994, când avea doar 3 ani. Tatăl lui a fost relocalat cu serviciul. Era director la o fabrică de mase plastice care și-a deschis o sucursală în România. Astfel, s-a mutat toată familia în România: mama, tatăl, sora și el.

Deși în afara numelui și a faptului că nu are cetățenia română X poate fi considerat român dat fiind că toată viața și-a trăit-o aici, vorbește limba și știe obiceiurile, și-a făcut studiile în limba engleză, într-un mediu multicultural, de la nivel primar până în prezent. Acum este masterand în administrarea afacerilor, cursurile fiind tot în limba engleză.

Întotdeauna i-a plăcut interacțiunea cu ceilalți și diversitatea culturală și s-a putut bucura de ele fără a trăi experiența imigrantului. Întotdeauna s-a înțeles bine cu românii și în afara numelui nimeni nu ar fi zis că nu e de aici. El nu a întâmpinat greutățile cu care se confruntă un imigrant. I-a ajutat pe imigranți să se descurce în România în măsura în care a putut. În facultate se întâmpla ca anumite naționalități să fie excluse sau marginalizate, dar nu se poate generaliza.

În timpul studiilor, X a și lucrat. S-a angajat la fabrica la care lucrează tatăl său, apoi a făcut un internship la o bancă și acum lucrează la o companie multinațională. Relația lui cu managerul și cu colegii este foarte bună și îi place ceea ce muncește. S-a gândit și la o afacere dar este nevoie și de capital pentru asta. Rămâne de văzut și planificat. Tot timpul i-a plăcut să planifice, este mai sigur așa. Monoton, dar sigur!

X este mai degrabă român decât turc. Se interesează de situația în Turcia. Aici se interesează de comunitățile turcești din domeniul lui, precum Asociația Oamenilor de Afaceri Turci. Economic este mai bine în Turcia decât în România. Merge în vizită, mai are rude acolo, dar nu s-ar întoarce. Casa lui este aici.

Totuși, este străin. Nu are cetățenie română. Toată familia are permis de ședere permanentă, chiar și sora lui care s-a născut în România. Ea probabil va lua cetățenia acum că are 16 ani. Singurele diferențe între permisul de ședere permanentă și deținerea cetățeniei române constau în faptul că nu are drept de vot, că se reînnoiește și că are CNP-ul diferit. Acest din urmă lucru este singurul care îi cauzează anumite dificultăți în relația cu autoritățile, făcând diferența între „noi” străinii și „voi” românii. Totuși, este păcat să nu iei cetățenia după 20 de ani trăiți în România.

Autoritățile române ar trebui să interacționeze mai bine și să informeze mai mult imigranții dacă se dorește integrarea lor. Cu Inspectoratul pentru Imigrări am o relație bună. Când am fost ultima dată eram încă destul de tânăr, dar atunci când există o barieră lingvistică atitudinea lor față de imigranți se schimbă puțin.

Sunt atâția imigranți turci în Europa. X are rude și în Germania, dar el vrea să plece în Japonia. S-a interesat de cursuri de japoneză și i-ar plăcea nu doar să viziteze ci și să trăiască acolo. Gata cu România, gata cu Europa!

11. Trei ani și un master în România

Y a venit în România în 2010, cu o bursă de master la o facultate tehnică. Studiile aici erau o alternativă ieftină pentru el, așa că s-a pus pe treabă și în primii ani s-a concentrat asupra cursurilor de limbă română și a celor de la facultate. Cel mai greu a fost primul an, când nu înțelegea mai nimic - cursurile erau în limba română, examenele la fel. Profesorii l-au ajutat mult, explicându-i. „Toți mi-au fost de mare ajutor” spune el. Acum e în ultimul an de master, va termina la vară, iar viza îi expiră în octombrie. Vrea să rămână în România, dacă își găsește de lucru și va avea un salariu suficient să se întrețină. Va reuși oare?

Câteva întâmplări și ... spre România!

În țara de origine, renumită pentru punctualitate, politețe și conformism social, Y a absolvit facultatea. A lucrat o perioadă, apoi, vrând să învețe limba engleză, a început să meargă la cursuri predate de români. Ei i-au spus despre posibilitatea de a obține o bursă de studiu din partea Guvernului României. Cum Y dorea să-și continue studiile dar nu-și permitea, a aplicat pentru bursă și în 2010 sosea în România pentru a se înscrie la cursurile de master.

Adaptarea la noul mediu: limba

Nu cunoștea deloc limba română la venire, așa că a urmat anul pregătitor. Profesorul nu vorbea limba engleză și studenților li s-au explicat noțiuni de gramatică a limbii române în limba română, deci într-o limbă străină pentru toți cursanții. Cu toate acestea, Y apreciază cursul ca fiindu-i folositor prin noțiunile de bază pe care și le-a însușit. A urmat și lecții particulare de limba română, o perioadă scurtă. Acum înțelege românește, dar nu poate formula propoziții. Comunică în special în limba engleză, pe care și-a perfecționat-o, de când e în România.

Locuința

La început Y a stat într-un apartament închiriat cu ajutorul unui prieten. Ulterior, decanul a intervenit pentru a obține un loc în căminul studentesc. Cazarea aici este gratuită, sunt camere cu două paturi și e liniște. Condițiile sunt bune, comparabile cu cele de la căminul studentesc în care a locuit pe perioada facultății, în țara de origine. Colegii de cameră au fost mai ales străini, dar și români. Acum stă singur și este mulțumit.

Interacțiunea cu instituțiile din România

Prima experiență a fost cu Ministerul Educației Naționale, dar funcționara de acolo vorbea limba engleză. Apoi obținerea permisului de ședere la sosire, dar atunci contactul nu a fost direct, ci mediat de un prieten român. Mai exact, prietenul român a discutat cu autoritățile. El a adus actele cerute, dar nu a comunicat deloc cu funcționarii. Pentru permisul de ședere a fost de două ori la IGI: prima dată în 2010, la sosire și a doua oară în 2011, când a obținut ședere pe 2 ani – durata

studiilor. Alte instituții cu care a mai avut contacte au fost Casa de Asigurări de Sănătate și băncile – în ambele cazuri relația a fost mediată de români.

Percepții despre România

Oamenii sunt buni, prietenoși, sar să ajute, interacțiunile sociale sunt diferite de cele din țara de origine. Cu punctualitatea e mai rău. Nu are preferințe speciale în privința mâncării, dar îi plac foarte mult vinul fiert și mustul. Nu s-a confruntat cu experiențe de discriminare. „*Le sunt recunoscători strămoșilor mei*”, spune el. Discriminare pozitivă, da. „*Am fost tratat diferit, în sensul bun.*”

Cunoașterea drepturilor

La venirea în România știa ce cursuri va urma, ce opțiuni de cazare are, ce condiții sunt. Nu l-au interesat alte aspecte. Dacă ar avea nevoie să afle, ar merge la Ambasada Japoniei sau ar întreba prieteni. De fapt în multe cazuri - dacă ar avea probleme, de exemplu, ar apela întâi la prieteni. Dacă nu are nevoie, nu are sens să se informeze.

Perspective de viitor

Deși este singur în România și nu stăpânește satisfăcător limba, Y ar rămâne în România dacă ar reuși să-și găsească un loc de muncă cu un salariu suficient de mare pentru a trăi. Permisul lui de ședere expiră însă anul acesta în octombrie. Dacă până atunci nu își va găsi de lucru, se va întoarce acasă. Ce șanse are să își găsească un loc de muncă fără a vorbi limba română, într-un domeniu tehnic și pe o piață a muncii afectată de recesiune? Eforturile pentru integrare ar începe abia atunci, când perspectivele de a se stabili ar deveni reale.

12. România este doar o țară în care imigranții vin să facă bani, nu ca să se integreze

L. este o imigrantă care vine dintr-o importantă țară de emigrație a cărei diasporă este prezentă pe mai toate continentele. L. e stabilită la Drăgășani, județul Vâlcea, dar mai toată familia extinsă este în România – nepotul e la Buzău, are un fiu care e la Argeș cu fostul soț și încă un copil care stă cu ea. Cu toții au venit ilegal în România.

Imigrarea are la bază considerente exclusiv economice

L. nu a venit în România pentru a obține cetățenia, nu o interesează acest lucru. Scopul ei este, ca de fapt și al multor conaționali, să facă bani pe care îi trimit în țara de origine. După o perioadă în care au trimis suficienți bani pentru a cumpăra/construi o casă, a procura o mașină, intenția ei este să se întoarcă acasă. La Drăgășani deține un magazin, destul de mare pentru un imigrant. Produsele sunt aduse din țara de origine și se bucură de succes la populație.

L. este foarte corectă cu autoritățile române. Ea plătește regulat toate dările și impozitele către stat, nu are datorii și are toate actele în regulă. Nu îi este frică nici de controale inopinate. Dacă localnicii închid magazinele atunci când se anunță astfel de controale, ea îl ține deschis pe al ei și are totul la vedere, deoarece știe ca are toate documentele în regulă. L. a încercat să își facă o afacere și la București, și la Argeș, dar fără succes. La București muncea de dimineață până seara la un complex de magazine de la periferia orașului. Acolo însă, mai toți încercau să o păcălească, să-i dea un preț mai mic pentru marfa de calitate. Din acest motiv a decis să plece din capitală. Nici în Argeș nu i-a mers prea bine. Acolo problema erau romii care îi furau marfa. Astfel, L. a ajuns la Drăgășani unde are magazin mare, unde lumea o știe și o respectă. Inițial, patronul magazinului de la Drăgășani era nepotul ei, care era foarte strict. Acesta ținea mult la raporturile ierarhice patron-angajat unde trebuie să existe subordonare. Însă acesta a plecat la Buzău unde are altă afacere, iar L. a preluat gestionarea magazinului, fiind o șefă bună și apreciată de angajatele române.

Integrarea nu este o prioritate

L. ține foarte mult la tradițiile și obiceiurile din țara ei natală. Chiar și obiceiurile culinare le-a păstrat cu sfințenie. O mare parte din produsele pe care le consumă sunt aduse din țara natală, inclusiv ceaiul care miroase urât după cum spun colegele ei, însă din care L. soarbe toată ziua. Cu ocazia sărbătorilor din țara natală L. organizează mese cu mâncăruri tradiționale. Angajații sunt invitați și ei la aceste mese, fără însă a li se da alte bunuri sau cadouri în bani sau de altă natură.

L. nu a interiorizat practici ale societății românești precum cele de a oferi cadouri în bani sau mită la autorități. Aceste lucruri indică foarte clar faptul că L. valorifică foarte mult munca ei, iar banii obținuți prin muncă nu pot fi dați sub formă de mită sau cadouri. Comportamentul, de altfel corect, precum și respectul pentru munca proprie și banul muncit sunt valori pe care L. le-a învățat în țara

natală și care o definesc ca persoană. Aceste valori nu sunt la mare căutare în România, motiv pentru care ea nu a dorit să se integreze în societatea românească. Într-adevăr, a fost nevoită să se adapteze, dar a decis că e mai bine să-și păstreze identitatea națională, felul ei de a fi.

13. "Viața de student e frumoasă, chiar dacă esti imigrant"

B.D. a venit în România la 22 de ani cu o bursă de student, în baza unui contract semnat între România și țara lui de origine. Țara natală îi plătește studiile, statul român îi da o bursă, căminul este gratuit, părinții îl susțin financiar. Într-un cuvânt – viața e frumoasă când ești student, chiar dacă ești într-o țară străină.

De ce tocmai România?

B.D. a venit în România în 2008. A venit la studii în baza unui contract semnat între România și țara lui de origine. Era primul an când se ivise această posibilitate, deoarece în mod normal conaționali săi merg la studii în Rusia, Belarus sau Ucraina. Totuși, nu a urmat exemplul colegilor și a ales să vină în România. B.D. nu știa mare lucru despre România înainte să vină. Bunicul i-a povestit că a fost în excursie în România și Bulgaria și cam atât. Astfel, B.D. a fost mânat de curiozitate și de dorința de a se diferenția de colegii săi alegând o destinație totuși exotica pentru el.

Limba română nu e o limbă chiar așa complicată

B.D. a venit direct la Ploiești, acolo unde își face studiile. Orașelul lui de baștină e chiar mai mic decât Ploieștiul, dar acest lucru nu l-a speriat pe B.D. A urmat un an pregător în care B.D. a urmat un curs intensiv de limba română. După un an de zile, deja vorbea destul de bine româna. Iar în prezent nu are probleme de comunicare, înțelegând perfect limba română și fiind capabil să vorbească destul de fluent. Cursurile de limbă au fost gratuite, oferite de către universitate. Grupul era compus din 22 de oameni, dintre care 20 erau conaționali de-ai săi. B.D. susține că aceste cursuri l-au ajutat foarte mult, mai ales din punct de vedere a înțelegerii gramaticii române. De asemenea, a practicat vorbirea cu colegii români, pentru a învăța limba mai repede. B.D. comunică cel mai mult în limba română, estimarea lui fiind de 60-70 la sută. Vorbește în română inclusiv cu fratele pentru a-l ajuta să învețe limba mai repede. Vorbește în limba maternă cu colegii de cameră sau conaționali săi. Tot cu ei mai vorbește și în rusă. Cu colegii din Republica Moldova vorbește atât în română, cât și în rusă.

Cum e văzută România

B.D. este student în anul terminal. Se pregătește de licență. A mărturisit că dorește să rămână și pentru studii de masterat. Dar nu a decis încă ce va face după ce absolvă masteratul. Se gândește dacă să se întoarcă acasă sau să rămână în România. Despre România are o părere bună, deși zice că ar exista ceva probleme. Încercând să facă diferența între propria țară și România a zis că acasă la el studiile sunt gratuite și că sigur s-ar fi descurcat singur din punct de vedere financiar. Aici în

România depinde de bursa oferită de statul român, de cămin și de banii părinților. În general, îi plac românilor, are prieteni români și se înțelege bine cu toată lumea. Nu crede că este discriminat, poate pentru că în România sunt mulți străini, mai mulți ca în țara de baștină. B.D. și-a adus și fratele mai mic în România, care e și el student în anul pregătitor și studiază limba română. De asemenea, el a recomandat să vină în România și verișoarele sale.

Contactul cu autoritățile române

Primul contact cu autoritățile române B.D. l-a avut la ambasadă. Atunci și-a luat o viză de studii cu valabilitate de 3 luni de zile. Ulterior, cu ajutorul universității a adunat actele necesare cu care a mers la poliție și a obținut permisul de ședere. Primul permis l-a primit pentru un an. Când a mers să-l reînnoiască deja cunoștea procedura și permisul i-a fost eliberat pentru 4 ani.

Dacă pare că relația cu poliția a fost ok, B.D. spune că doctorii din România nu i-au plăcut. A fost la spital, dar nu i-a plăcut deloc. A zis că e prea mare aglomerația și e o atmosferă care nu predispune. Totuși, a beneficiat de serviciile de urgență în mod gratuit, nu au fost probleme la acest capitol. Nu are medic de familie, iar medicamentele și le cumpără singur.

B.D. nu a avut probleme nici când a trebuit să-și facă un cont bancar pe care să-și încaseze bursa. Acest lucru a fost posibil chiar dacă nu e cetățean român și nu are carte de identitate românească. Ulterior, a deschis un alt cont, la fel, fără nici cea mai mică problemă. Având o relație bună cu autoritățile, B.D. și-a ajutat fratele să meargă la poliție pentru a depune dosarul pentru permisul de ședere

Implicare, participare, integrare

B.D. pare destul de preocupat de ce se întâmplă în România. Privește televizorul și e la curent cu ce se întâmplă în spațiul public. Citește periodic și ziare. Știe cine e președintele României și chiar ministrul sănătății (probabil făcând referire la Raed Arafat, și el un imigrant în România, dar care s-a integrat și a devenit cetățean român).

Întrebat dacă are o organizație studentescă a colegilor din țara sa, B.D. ne spune că nu există așa ceva, deși a existat o astfel de tentativă care însă nu s-a soldat cu nimic. Cu toate acestea, are diverse activități recreative cu persoane de altă naționalitate, apropiată de a lui. De exemplu, a organizat de curând un turneu de fotbal cu premii și cupă la care au participat împreună cu prietenii și țara sa și din țări învecinate. De asemenea, iese în oraș destul de des cu acești prieteni și merg la un restaurant cu specific oriental unde mănâncă mâncăruri tradiționale. B.D. ne-a mărturisit că gătește și el în cămin, 1-2 ori pe săptămână, în rest însă merge la restaurantul cu pricina sau mănâncă de la fast-food-uri.

B.D. a fost în 5 ani doar de 2 ori acasă. A zis că preferă să stea în România cu prietenii. A fost și pe litoral, a fost și în pădure la Brașov sau Sinaia. Astfel că B.D. pare să se fi integrat destul de bine în

societatea românească, împrumutând obiceiurile de recreare ale românilor – ieșit la suc, mers la mare, la munte, grătar etc.

Întrebat despre cetățenie, B.D. nu știe dacă vrea să rămână în România. Într-adevăr, s-a interesat de legislație și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească pentru a putea obține cetățenie română. Are deja 5 ani petrecuți la Ploiești, va mai sta un an jumătate la master, fiind destul de aproape de termenul de 8 ani solicitat pentru procesul de naturalizare. Cu toate acestea, decizia de a rămâne sau nu, o va lua mai târziu. Ar fi tentat să meargă în Europa, dar pentru a vizita diverse locuri. Nu ia în calcul opțiunea de a se muta definitiv în Europa, decât dacă i se oferă un job bun.

Angajarea în România

B.D. nu vrea deocamdată să-și găsească o slujbă. Nici nu a încercat, nu știe de ce anume. Spune că părinții l-au îndrumat să învețe. Are colegi care s-au angajat, inclusiv în București la firme ale unor prieteni din Orient, astfel consideră că nu e o problemă să te angajezi în România. Cu atât mai mult cu cât totul e legal, iar poziția este una de stagiar angajat la practică în firmele respective.

14. România - obiect de studiu

X are 31 de ani și s-a născut în Japonia. Are două surori mai mici și în Japonia locuiește într-un apartament închiriat cu una dintre ele. A studiat la o universitate de prestigiu din Japonia. După absolvire a lucrat, a schimbat multe meserii, dar a reușit să strângă destui bani ca să poată călătoria în lume. A fost în Peru, Africa de Sud și America de Nord, Mare Britanie – Londra de fapt, Ungaria, Bulgaria, Serbia și a ajuns și în România.

Prima oară a ajuns în România în 2007 cu viză de turist și a stat 2 luni. Era interesată de muzica romilor. Nu știa prea multe despre România, doar informații de bază pentru cercetarea ei, în plus că este o fostă țară comunistă, auzise de Ceaușescu și Dracula. A încercat să găsească cărți despre România în țara ei natală, dar în afară de un ghid turistic nu a găsit. Lipsa de informații nu au descurajat-o și mânată de o fire aventurieră a pornit la drum.

”Făceam cercetări despre muzica romilor, am văzut niște filme și eram curioasă cum sunt aceștia. Am încercat să mă întâlnesc cu romi și să vorbesc cu ei (...) am fost fascinată de ei”.

După cele 2 luni s-a întors în Japonia pentru a își termina studiile, dar interesul ei pentru subiect nu s-a diminuat. Și-a ales să studieze antropologia. Interesul pentru România, romi, manele și București, dar și drumurile au îndreptat-o din nou aici. A revenit în 2009 tot cu viză de turist și atunci și-a început cercetarea despre fenomenul manelelor în România post-socialistă și despre modul în care muzica și oamenii relaționează. A fost și în Transilvania și a încercat să contacteze muzicieni de acolo. Atunci a stat 3 luni. Întâmplarea face ca a doua oară să se îndrăgostească de un român, un bucureștean cu care s-a căsătorit. Au plecat împreună în Japonia și au locuit la Tokyo. Au divorțat după o vreme, dar ea a rămas în continuare fascinată de România.

Interviul cu X nu a durat foarte mult pentru că experiența ei de imigrant în România nu este una foarte vastă. Însă interesul ei pentru România și mai ales pentru București, unde se simte bine și se bucură de atmosferă este cu totul altă poveste.

Încă de la început X mă avertizează că ea are doar viză de turist. Nu simte că este imigrantă în România pentru că știe că va sta doar o perioadă, atât cât îi permite viza – 3 luni, după care trebuie să părăsească țara. Și-ar dori să poată sta mai mult și pentru asta să aibă permis de ședere, dar știe că acest lucru nu este posibil în momentul de față.

Înțelege limba română și se străduiește să o vorbească, dar cel mai comod i-a fost să realizăm interviul în engleză. Nu știe altă limbă străină în afară de limba engleză, româna studiind-o doar foarte puțin la facultate. Cel mai mult a învățat interacționând cu oamenii, cu prietenii pe care și i-a făcut în București.

În momentul de față X este student doctorand în antropologie continuând să studieze ceea ce a început în 2009. Este cercetător bursier al Societății japoneze pentru promovarea științei ceea ce îi

asigură un venit lunar constant. S-a întors în România (în 2013) tot cu viză de turist (deja are experiență) și a contactat deja câțiva interpreți de manele. Venise cu ideea de a îi ajuta (ca manager) să meargă și să aibă concerte în baruri din Japonia. Unul dintre interpreții cu care a discutat a invitat-o să apară într-un clip realizat de el. Ea a acceptat ca un antropolog adevărat care face observație co-participativă. Dar X nu este interesată doar de fenomenul manelelor ci și de vechea muzică lăutărească.

Pentru ea România este "o țară foarte bună" în comparație cu Japonia. Simte că în țara ei sunt multe probleme foarte mari despre care spune că străinii nici nu și le pot imagina. Consideră că acasă mulți oameni nu sunt așa de fericiți, presiunea socială îi forțează să lucreze și mulți ajung "spălați pe creier". Afirmă acest lucru chiar și despre familia și prietenii ei.

"Ei cred că sunt fericiți, dar nu sunt cu adevărat. Își pierd energia din cauza culturii, a societății. Aici, dacă facem comparație, oamenii au mult mai multe probleme, sărăcie, criminalitate, dar oamenii sunt multe mai bine. Nu contează industria, tehnologia sau cum reușesc să aibă un venit, bani, aceasta nu contează pentru mine, aceasta nu contează nici pentru ei. În Japonia este tehnologie, suntem mai bine organizați, dar în interior oamenii nu sunt fericiți, deci în România este mai bine".

Pentru cercetarea ei a luat legătura cu câțiva cercetători din București, de la Universitate. La spital nu a ajuns și nu a trebuit să vadă dacă are sau nu parte de asigurare de sănătate (în țara ei are așa ceva). Nici cu poliția, primăria sau alte instituții nu a avut de a face.

X remarcă că oamenii sunt drăguți cu ea tocmai pentru că este străină și îi trec cu vederea greșelile pe care le face necunoscând obiceiurile de aici. Are prieteni aici cu care încearcă să vorbească românește, dar cu unii comunică în engleză.

Tocmai pentru că îi place aici ar dori să stea mai mult, ar dori să își prelungească viza de turist. Dar încă nu s-a interesat și nu a adunat informații despre condițiile pe care trebuie să le îndeplinească pentru a obține permis de ședere.

15. Integrare în România pe proprie răspundere

K este refugiat din Irak și a ajuns în România în anul 1999. A plecat din Irak ca urmare a tensiunilor în creștere din Bagdad și apoi din Nordul Irakului, unde a stat 3 ani.

K face parte dintr-o familie tradiționalistă de creștini, în care obiceiurile și limba maternă (ebraica veche) sunt conservate. Părinții, împreună cu sora și doi frați au plecat din Bagdad la 4 ani după plecarea lui, urmând un traseu diferit (Iordania, Liban, Canada). Acum locuiesc cu toții în Canada. În prezent toată familia, cu excepția unor mătuși din Nordul Irakului și poate a unui unchi din Bagdad trăiește în afara Irakului. Vorbește, în ultima vreme la câteva luni, cu părinții în Canada, dar nu sunt foarte apropiați.

Ca și în cazul multor alți refugiați din România, traseul lui nu a fost liniar. Pentru a ieși din Irak a apelat la călăuze, a mers întâi cu mașina și apoi pe jos, iar prețul a fost plătit de membrii familiei extinse (mătuși). O perioadă a rămas în relativă siguranță în Nordul Irakului, apoi a trecut în Turcia, unde a lucrat o vreme, pentru ca ulterior să plece spre Rusia. Acolo s-a căsătorit religios cu o ucraincă cu care are un băiețel de 13 ani.

În România a intrat ilegal, motiv pentru care a fost dus în Centrul de Detenție Otopeni. A cerut azil și a obținut repede statutul de refugiat. Motivul pentru care a obținut acest statut este religia catolică, adepții cărora sunt victimele persecuțiilor în Irak.

În 2004 K a început demersurile pentru aducerea copilului și a soției sale în România și până în 2010, cei doi au continuat să vină și să plece din România, în funcție de viza de scurtă sedere pe care o avea soția. Ambii au cerut azil. În 2010 cererea soției a fost respinsă definitiv, dar procedura în instanță pentru copil a permis amânarea ieșirii din țară a soției și obținerea, în final, a vizei de reunificare familială pentru cei doi.

Integrarea - un test de rezistență

Găsirea unei **locuințe** a fost dificilă pentru că pe piața privată nu există un control și reglementări stricte care să protejeze chiriașii. Astfel, proprietarii puteau oricând să mărească chiria, de multe ori stateau 3 sau 4 în casă pentru a-și putea permite să plătească sau găseau la prețuri accesibile numai locuințe care aveau nevoie de reparații majore. K și-a închiriat prima casă la aproape 1 an după ce a venit în România, până atunci stând, prin rotație, la prieteni. De mai bine de 3 ani locuiește într-o garsonieră împreună cu soția și copilul. Este prima casă care îi place cu adevărat și regretă că nu este a lui. Dacă ar avea o casă, ar rămâne în România. Este elementul care-i oferă siguranță, chiar dacă viața aici nu este ușoară.

A învățat **limba română** de la cunoștințele și prietenii români, un rol important avându-l locurile de muncă pe care le-a avut, unde se vorbea numai românește. Nu a făcut niciun fel de cursuri – în 1999 nu existau cursuri de limba română și programe de integrare pentru refugiați. Limba maternă

este ebraica veche, vorbește fluent araba și rusa și vorbește bine românește. În fiecare zi citește ziarele în drum spre serviciu. Vrea să învețe engleza și germana, probabil în perspectiva unei eventuale plecări din România spre Vest.

K a absolvit echivalentul a 12 clase cu profil mecanică în Irak, iar în România a continuat cu școala de bucătari (absolvită cu succes) și școala de șoferi. Ambele i-au fost utile pentru găsirea unui loc de muncă.

În ceea ce privește **angajarea**, în cei 13 ani de când este în România, K a avut perioade în care a lucrat cu forme legale, în special după ce a absolvit cursul de bucătari, uneori și 3 ani. Dar aceste perioade au fost întrerupte de etape de muncă „la negru”, pe care trebuia să o accepte pentru a-și întreține familia. În ultimii 3 ani - de când lucrează la un magazin de produse textile - are numai câteva luni în care a fost angajat cu contract de muncă (perioadă în care și-a plătit singur taxele, altfel nu putea obține viza de reunificare familială pentru soție și copil). Prin urmare, în prezent este în situația de a nu întruni condițiile pentru obținerea cetățeniei române, referitoare la dovada veniturilor legale pe ultimii 3 ani, supuse impozitului pe venit.

Sprijin din obligație

K spune că își cunoaște **drepturile** în România, probabil și datorită experienței pe care a avut-o cu instituțiile statului și organizațiile neguvernamentale, dar consideră că sunt condiții care limitează exercitarea acestor drepturi. Exemplul lui se referă la Legea cetățeniei și condiția menționată mai sus, de a face dovada veniturilor impozabile din ultimii 3 ani anteriori depunerii aplicației pentru cetățenie, pe care el nu o îndeplinește.

În ceea ce privește **accesarea serviciilor** K susține că nu au existat probleme majore. Menționează dificultăți la început, la înscrierea la școală a copilului, la obținerea alocației de stat pentru copii și dificultăți în accesul la servicii medicale, datorate neclarităților legate de plata asigurărilor sociale de sănătate pentru străini.

Dreptul cu care a avut dificultățile cele mai mari a fost un drept fundamental – dreptul la viața de familie, deoarece a durat 6 ani ca să reglementeze șederea soției și a copilului minor pe viză de reîntregire a familiei.

K susține că nu a experimentat **discriminarea** instituțională, dar a avut câteva experiențe legate de discriminare din partea populației generale.

„Se simte enorm: (lumea n.a.) s-a înrăit, au început jigniri. Înainte era 1 din 10.000 de cetățeni care jigneau. Acum, din 22.000.000, cred că jumătate din populație întreabă: Ce cauți aici? Du-te în țara ta!”

Din acest punct de vedere consideră că situația s-a înrăutățit în ultimii 4 ani, oamenii fiind mai puțin toleranți și mult mai dispuși să eticheteze drept hoți pe străini.

K crede că, personal, nu a fost ajutat de **instituțiile** statului, care ar fi trebuit să-l sprijine dat fiind statutul său. El susține că acestea au fost forțate prin lege să îi acorde anumite drepturi și l-au „plimbat de colo-colo” mai mult decât să-l ajute. Mai degrabă organizațiile neguvernamentale care lucrează în domeniul integrării au fost cele care au contribuit la integrarea lui. Organizații ca ARCA, CNRR și Salvați Copiii au fost menționate de K.

„Mai mult multumesc organizațiilor, nu multumesc statului roman. Statul roman m-a ajutat pentru ca legea l-a obligat s-o faca.”

Lui K i-ar plăcea foarte mult să rămână în România, dar nu are nici un fel de stabilitate. Percepe situația economică și politică a țării ca fiind mai rea decât în toate celelele țări foste comuniste, pentru toți deopotrivă și români și străini. Consideră că politicienii sunt iresponsabili, iar sărăcia lovește în categoriile cele mai vulnerabile.

„Exista oameni săraci, mai rău ca mine, oameni bătrâni. Politica este – nu am cuvinte sa spun, 0, 0, 0. Cine vine nu face nimic, unul aruncă vina pe altul și populația suportă orice.”

Anexa I. Barometrul Integrării Imigranților - Ghid de interviu individual semistructurat

<p>Introducere și încălzire</p>	<p><i>Prezentarea fundației și a intervievatorului, explicarea scopului interviului, introducerea respondentului în atmosfera de interviu, descrierea pe scurt a temei de discuție, se explică „regulile discuției” și rolul echipamentului de înregistrare. Cererea acordului pentru înregistrarea discuției.</i></p> <p><i>Se amintește faptul că datele vor fi folosite doar pentru studiu și se asigură confidențialitatea datelor personale</i></p>
<p>Situația în țara de origine ante-migrație</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Descrierea pe scurt a țării de origine • Statusul ocupațional și profesional (nivelul educației inclusiv) deținut în țara de origine înainte de plecare • Relațiile cu familia, prietenii, vecinii, colegii de școală/serviciu, autoritățile etc. înainte de plecare • Mediul de rezidență în țara de origine • Situația financiară: nivelul venitului în țara de origine • Percepții, mulțumiri/nemulțumiri cu privire la propria situație din țara de origine (profesional, din punct de vedere al stării de sănătate, familial, educațional etc.) • Percepții, mulțumiri/nemulțumiri cu privire la situația politică, economică, socială din țara de origine înainte de plecare
<p>Decizia de a migra</p>	<p>Cum a luat decizia de a pleca din țara de origine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivație (personală, politică, religioasă etc.) • Criterii de alegere a țării/ țărilor de destinație • Decizia luată individual/ familie/ grup de prieteni etc. • Plecare definitivă/temporară • Plecare individuală/intermediată (agenții, prieteni, rude, cunoștințe etc) • Câte limbi cunoștea • Când a luat decizia de a pleca <p>Alegerea destinației:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ce cunoștințe avea despre România • Cum a decis să vină în România • Avea cunoștințe/rude/prieteni în România în momentul venirii <p>Cum s-a pregătit pentru plecare și care au fost costurile acesteia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ce resurse materiale a utilizat • Ce tipuri de acte a folosit la plecare • Ce persoane l-au ajutat, dacă a plecat cu/ la cineva cunoscut, aceste persoane se aflau la destinație sau la origine în momentul plecării • Ce probleme a avut de întâmpinat cu plecarea – pe drum, la ieșire sau la intrare din/în țări, cu actele, banii etc.
<p>Migrația ante-România</p>	<ul style="list-style-type: none"> • România a fost destinația dorită? • Care a fost prima țară de destinație? • Ce țări a tranzitat? • Își dorește să ajungă în altă țară de destinație?
<p>Situația în România</p>	<p>Percepția asupra locului de origine, ce schimbări a observat în România față de țara de origine?</p>

	<p>Ce planuri avea în legătură cu țara de origine, cum s-au modificat acestea – reîntoarcere în țara de origine, locuire etc?</p> <ul style="list-style-type: none"> • De cât timp este în România • Statusul ocupațional și profesional (nivelul educației inclusiv) deținut în România • Tipul de permis deținut (studii, muncă, lungă ședere etc) • Relațiile cu familia, prietenii, vecinii, colegii de școală/serviciu, autoritățile etc. • Este venit împreună alți membri ai familiei • Are intenția de a aduce ulterior alți membri ai familiei • Situația financiară: nivelul venitului; • Percepții, mulțumiri/nemulțumiri cu privire la propria situație în România (profesional, din punct de vedere al stării de sănătate, familial, educațional etc.) <p>Limbă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cunoaște limba română • Ce alte limbi știe • Cum a învățat limba română, a participat la cursuri de limbă română, le consideră utile • Cine l-a ajutat <p>Locuire:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unde a locuit pentru prima dată, cum a găsit acea locuință, cu cine o împărțea, era situată într-o regiune unde locuiau mai mulți străini • Câte persoane locuiesc în gospodăria sa, ce tip de relații are cu acestea • Locuința este închiriată/ proprietate personală/ cămin etc. • Este mulțumit de condițiile de locuire <p>Studii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cum ar caracteriza sistemul învățământ românesc • Care este limba de studiu • Care este atitudinea colegilor și profesorilor săi • Intenționează să revină în țara de origine după finalizarea studiilor <p>Muncă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care este statutul profesional actual • Unde și cum a găsit primul loc de muncă, în ce domeniu • A lucrat/ lucrează cu români, conaționali alte naționalități • Situația locurilor de muncă pe care le-a avut – avea sau nu permis de muncă, rezidență • Acum deține/nu deține permis de muncă • Cât de mulțumit este de condițiile de lucru și de plată • Ce locuri de muncă a mai ocupat, cum le-a găsit, din ce motive le-a schimbat • Angajatorul este român/ străin • A avut probleme cu angajatorul său • La ce instituții a apelat când a avut probleme cu angajatorul • Este mulțumit de statutul său profesional • A ajutat un alt străin să obțină un loc de muncă
<p>Integrarea în România</p>	<p>Acces la servicii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ce servicii a avut nevoie de la venirea în România • Cum le-a accesat, a fost ajutat/ă de cineva • A fost o experiență ușoară/dificilă • Care sunt serviciile cele mai importante pentru el/ea în România • A avut nevoie de îngrijire medicală de la venirea în România • Are un medic de familie în România, cum s-a înscris, cine l-a ajutat, cât de des apelează la medicul de familie • A apelat la îngrijirea medicală de urgență, a fost spitalizat/ă

	<ul style="list-style-type: none"> • Care consideră că sunt serviciile cele mai importante pentru străini <p>Interacțiunea cu instituții:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care sunt instituțiile cu care a interacționat de la venirea în România până acum • Care sunt cele mai importante pentru buna integrare a străinilor • Cum ar descrie activitatea Inspectoratului General pentru Imigrări, Ministerului Educației și Cercetării, Ministerului Muncii etc • Cunoaște ONG-uri care oferă consiliere/ mediere străinilor, cum ar descrie activitatea acestora <p>Drepturi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care sunt drepturile despre care știe că le are în România • Care sunt sursele de informare în privința drepturilor sale • Drepturi încălcate/respectate (cine le încalcă, cine le respectă) • La ce metode a recurs pentru a-și cere drepturile • La cine apelează pentru a cere sprijin în privința respectării drepturilor sale <p>Acces la cetățenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intenționează să inițieze/a inițiat procedura de obținere a cetățeniei • De ce își dorește să obțină cetățenia română • Cum i se pare procedura de obținere a cetățeniei române • Există intermediari care îl ajută să obțină cetățenia română • De cât timp încearcă să obțină cetățenia română <p>Dificultăți întâmpinate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care este cea mai mare dificultate pe care a întâmpinat-o în România • La cine apelează în caz de nevoie • <p>Discriminare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cum i se pare societatea românească în ceea ce privește străinii • Se simte discriminat în vreun fel de către colegi, angajator/profesorii, vecini, autorități etc. • Cât de tolerantă este societatea românească față de societatea țării lui de origine • A fost martorul unei situații de discriminare de când locuiește în România • Ce măsuri a luat în caz de discriminare <p>Timp liber</p> <ul style="list-style-type: none"> • Petrece timpul liber cu români/ străini • În ce limbă vorbește în cercul de prieteni/familie • Câți colegi de școală/muncă români are • Câți prieteni români are • Pe câți dintre ei i-ar suna pentru a le cere ajutorul în caz de nevoie <p>Legătura cu țara de origine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Face parte dintr-o asociație care reprezintă țara de origine • Are rude/prieteni rămași în țară • Cât de des comunică cu rudele, prietenii din țara de origine • Cum comunică (telefon, email, skype, scrisori, pachete etc.) • Când a fost ultima dată în țara de origine • Intenționează să viziteze în curând țara de origine • Cât de des vorbește în limba țării de origine în România • Se informează referitor la situația din țara de origine • Ce surse de informare folosește <p>Planuri de viitor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intenționează să se stabilească în România/ revină definitiv în țara de origine/ să plece în altă țară <p>Percepții, mulțumiri/nemulțumiri cu privire la situația politică, economică, socială din România</p>
--	---

Anexa II. Întrebări pentru interviul de grup

Bursele de studiu acordate etnicilor români din Republica Moldova

Interviu de grup cu beneficiarii (aprilie 2013)

Motivații

- Cum și din ce cauză ați ales să veniți în România la studii?
- De ce tipuri de burse de studii ați beneficiat din partea statului român (pre-universitare, universitare, post-universitare)?

Informații

- Cum ați aflat despre existența acestor burse?
- Care erau sursele de informație referitor la metodologia de admitere?
- Ce probleme ați întâmpinat în etapa de informare?

Admitere și bursă

- Cum vi se pare întregul proces de admitere la studii (criteriile și metoda folosită, termenele, opțiunile pe care le au)?
- Cum descrieți valoarea bursei și importanța ei pentru bugetul personal?
- Ce ați schimba în metodologia de admitere? Dar în cea de acordare a bursei?

Concluzii

- Cât de importantă este/a fost pentru voi faptul că ați beneficiat de această bursă?
- Dacă nu ar fi existat această politică ați fi venit în România la studii?

Programul general „Solidaritatea și gestionarea fluxurilor migratorii”
Fondul European de Integrare a resortisanților țărilor terțe
Programul anual 2011
Editorul materialului Asociația Română pentru Promovarea Sănătății și Fundația SOROS
Data publicării iunie 2013

Adresa de sesizări: Asociația Română pentru Promovarea Sănătății
Str. Soldat Velicu Ștefan, nr. 43, 023255, sector 2, București, România
sesizari@arps.ro

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene